

SOLIDARITA

17/108

www.socsol.cz

cena 40 Kč

solidární cena 60 Kč

ZLEVA PROTI TRUMPOVI

4
JANA MARTINCOVÁ:
CHCEME DÝCHATI, SKANDOVALI
LIDÉ PŘED PRAŽSKÝM
MAGISTRÁTEM

7
ANDREA TOBOLOVÁ:
TICHO SMOG NEVYŘEŠÍ!
OSTRAVA

10
LUKÁŠ SENFT:
BOJ S LEVNOU PRACÍ

14
MAREK KŘIKLÁN:
OLIGARCHU BABIŠE MŮŽE
PORAZIT JEN SKUTEČNÁ LEVICE

18
VOJTA ROČEK:
NÁRODNÍ LUNAPARKY

20
JAROSLAV CHRAMOSTA:
HYBRIDNÍ HROZBY A ÚLOHA
VOJENSKÉHO ZPRAVODAJSTVÍ

22
ARIANNA TASSINARI,
VINCENZO MACCARRONE:
STÁVKA VE START-UPU

28
YANN CÉZARD: FRANCIE:
KATASTROFA PŘICHÁZÍ –
PŘEJDEME DO PROTIÚTOKU

34
FLORIAN WILDE,
LOREN BALHORN:
NA OBRANU DIE LINKE

38
PENNY LEWIS:
CO ČEKÁ AMERICKÉ ODBORY ZA
VLÁDY DONALDA TRUMPA

42
ERIC FRETZ:
USA: MUSÍME ZAHÁJIT ODPOR
PROTI TRUMPOVI ZLEVA!

44
ALEX CALLINICOS:
OBRÁTIL SE „HLUBOKÝ STÁT“ PROTI
DONALDU TRUMPOVI?

46
JAROSLAV CHRAMOSTA:
PO TRUMPOVI POTOPA

48
PAT CLINTON: KRUTÁ
SKUTEČNOST ZDRAVÍ
TRANS LIDÍ

52
ARI PAUL: PROČ SÍŠÍ
NENÁVIDÍ ODBORY

54
ANNA IVANOVA: KOLONIÁLNÍ
FEMINISMUS: O ÚZKOSTI,
KONZUMERISMU
A EMANCIPACI ŽEN

58
ANNA IVANOVA: JAK SE VLÁDA
ZAČALA ZAJÍMAT O ŽENY, JEN ABY
UČINILA SEXISMUS
SOUČÁSTÍ VLÁDNÍ POLITIKY

62
ALEX CALLINICOS: KONEC
SVĚTOVÝCH ZPRÁV

68
MARTIN CHURÁŇ:
DĚJINY TŘÍDNÍCH BOJŮ:
130/129 PŘ. N. L.: ARISTONÍKOVA
„REVOLUCE“ V MALÉ ASII

72
SALLY CAMPBELL:
DEMOKRACII
PRO LIDI, NE PRO PRACHÁČE

74
MARTIN CHURÁŇ:
RUSKÁ REVOLUCE ROKU 1917 I:
VÁLKA, ÚNOROVÉ POVSTÁNÍ
A DUBNOVÉ TEZE

SOCIALISTICKÁ
SOLIDARITA
SOC SOL.CZ

SOLIDARITA

„Soustavně číst – a tedy nejlépe i předplácet – časopis Solidarita má hned tři podstatné významy. Předně jde o normální okysličení mozku jiným pohledem na stejný svět, jenž takřka ve všech ostatních zdrojích zůstává zcela zabalen do totality cíleně selektovaných – většinou bezvýznamných – faktů a jednostranných výkladů. Solidarita do ničeho takového neupadá, naopak, je jedním z mála kroků vpřed mezi Skylloou manipulátorů shora a Charybdou neuspořádaných tlachův digitálním vesmíru. Za druhé, se Solidaritou vstupujeme do

světa určité levicové tradice, kterou kdysi charakterizovalo heslo ‚Ani Washington, ani Moskva, ale mezinárodní socialismus‘, tedy tradice, které jde o ‚socialismus zdola‘, o skutečnou demokracii. A konečně: četba a předplatné Solidarity je solidaritou s ní, s jejím přetrváním na ‚trhu‘ tištěného slova. Solidaritou s těmi, kteří usilují o reálnou a přijatelnou změnu poměrů. A ovšem solidaritou jako takovou, solidaritou vůbec, tím, co dnes společnost nejvíc potřebuje.“

Martin Hekrdla, novinář

VÁŽENÁ ČTENÁŘKO, VÁŽENÝ ČTENÁŘI,

Hlavním tématem tohoto čísla je dopad, jaký má a mít bude zvolení Donalda Trumpa za amerického prezidenta jak na USA, tak na svět. Něco už vidíme nyní, jako je zvyšování zbrojních výdajů, jiné se projeví až časem. Rozhodně dobrou zprávou je Trumpova neschopnost prosadit jedny z hlavních nápadů, které prezentoval ve své volební kampani, jako je zrušení zdravotní péče, tzv. Obama Care. Jenže Trumpovo vítězství všude po světě posílilo rasisty a populistickou pravici, jak ve své analýze Konec světových zpráv ukazuje Alex Callinicos. Trumpově politice a odporu proti ní jsou věnovány i články o tom, co čeká americké odbory a proč se levice musí spojit v boji proti „trumpismu“.

V tomto čísle se také věnujeme již dva roky běžící kampani českých odborů Konec levné práce, která představuje zatím nejviditelnější dlouhodobé úsilí, jak změnit hospodářskou politiku založenou na levné práci. S velice nízkou úrovní třídního boje je ofenzivní vyjednávání odborových

předáků stále efektivním nástrojem. Toto číslo vychází před plánovanou celodenní stávkou řidičů autobusů, kterým držíme palce, a před zahájením stávky ve zlínské továrně firmy Mittas. Obě akce mají velkou šanci na úspěch a ukazují, že prostoru pro zvyšování mezd je v České republice ještě hodně.

Práci se ale věnujeme i z jiného pohledu. Start-up, nové, rychle vznikající firmy založené na digitální ekonomice, služeb, vytvářejí precarizovaná místa, kde se zaměstnanci rychle střídají, jejich odměna je nejistá a ochrana nulová. Dá se v takovém zaměstnání domoci práv pracujících? Článek Stávka ve start-upu ukazuje, že ačkoli se povaha pracovišť mění, nástroje odporu proti vykořisťování zůstávají. Vyhnout se samozřejmě nemůžeme ani nejdůležitějšímu výročí tohoto roku a to 100 letům od Ruské revoluce v roce 1917. Naš článek vás provede první polovinou tohoto revolučního roku a k tématu se vracíme i jinde.

Na závěr je potřeba ještě zmínit jednu věc. Tištěná Solidarita dlouhou dobu nevycházela. Tato odmlka nebyla způsobena tím, že bychom naši politickou práci přerušili. Naopak.

Naše aktivita zůstala, ale protože naše činnost je založena na dobrovolnosti, stává se, že v tom či onom ohledu se nedostává sil. To byl i případ koordinace časopisu. Jsme rádi, že nás jakožto předplatitelé a čtenáři podporujete a budeme rádi jak za vaše příspěvky finanční, tak textové. Jen díky nim můžeme pokračovat.

PŘEJEME INSPIRATIVNÍ ČTENÍ. REDAKCE

CHCEME DÝCHAT!, SKANDOVALI LIDÉ PŘED PRAŽSKÝM MAGISTRÁTEM

Protest před Magistrátem hl. m. Prahy [Foto: Petr Zedivský / Vábec]

ÚSPĚŠNÁ ANTIFAŠISTICKÁ DEMONSTRACE V BRATISLAVĚ, KTERÉ SE ZÚ

Protest před Magistrátem hl. m. Prahy [foto: Petr Zewllokt Vrabec]

Asi stovka lidí přišla ráno ve čtvrtek 23. února protestovat před Magistrát hlavního města Prahy na Mariánském náměstí proti tomu, že Praha stále dostatečně nereaguje na dlouhotrvající špatné rozptylové podmínky ve městě a několikerou smogovou situaci. Hned v úvodu upozornily organizátorky ze sdružení Ženy 23. února na to, že ačkoli ročně zemře na důsledky zhoršeného ovzduší podle Evropské agentury pro životní prostředí více než dvanáct tisíc lidí, celé problematice politici a média nevěnují skoro žádnou pozornost. Žádné město v České republice nezavedlo nízkoemisní zóny a ani neadoptovalo regulační řád dopravy.

Proto se rozhodly nemlčet a svolaly shromáždění v den, kdy jednalo pražské zastupitelstvo. Pouze soustředěným tlakem na zastupitele a politiky mohou lidé ukázat politikům i médiím, že nedýchatelný vzduch, prach a smog skutečně lidi trápí a musí se jím zabývat. „Město je totiž sdílený prostor nás všech, nejsou to nejen domy a ulice, ale také vzduch, který dýcháme. Jenže co můžeme dělat, když se nyní vzduch

dýchat nedá?“, ptaly se organizátorky v Prohlášení. „Jeho špatný stav nám ukazuje, jak to dopadá se zprivatizovaným veřejným statkem. Negativní důsledky jeho využívání ve prospěch zisku některých dopadají na všechny, a nejvíce na ty, co se nemohou bránit. Není v pořádku, že jsou síly takto nerovnoměrně rozloženy, není to v pořádku dnes a ve vztahu k naší společné budoucnosti to vyvolává obavy ještě větší,“ pokračovaly.

Hlavním zdrojem znečištění ovzduší je v Praze doprava. „Smogem jsou nejvíce ohroženy malé děti, senioři a seniorky. Právě tito lidé, společně se sociálně slabými nebo lidmi bez domova, mají i omezené možnosti, jak se smogem bojovat nebo zmírnit jeho dopady na sebe a své blízké. Řada z nich si nemůže dovolit odjet někam na ozdravný pobyt, daleko od města, nemají chatu nebo chalupu, místo, kam by se mohli jet alespoň na pár dní pořádně nadechnout.“

Organizátorky také přišly s konkrétními požadavky. Požadují, aby zvolení zastupitelé a zastupitelky předložili

nejpozději na podzim tohoto roku Regulační řád, který se problematikou smogu začne konečně zabývat. Dále chtějí pravidelné informace na zastávkách MHD a veřejných místech o kvalitě vzduchu ve městě. Město by také mělo více podporovat pěší a cyklistickou dopravu a město má pro takovou dopravu vybudovat kvalitní infrastrukturu, včetně veřejných prostranství přístupných na kole nebo pěšky. V neposlední řadě chtějí bezplatné MHD a bezplatné parkování na „park and ride“ parkovištích v blízkosti městské hromadné dopravy v případě další smogové situace.

Akci podpořilo několik sdružení, iniciativ a organizací. Za hnutí Greenpeace vystoupil Jan Freidinger a připomněl, že bychom se měli snažit žít udržitelně i v městských podmínkách. Josef Patočka z iniciativy Limity jsme my mluvil o globálním rozměru klimatické změny a apeloval na shromáždění, aby v tlaku na politiky neustávali, protože jen tak se změní. Za organizaci Auto*Mat mluvil Marek Bělou. Postavil se za podporu kvalitní MHD a hlavně

rozvoj vlakové dopravy ve městě. Dále vystoupila Růta Kolínská, zakladatelka hnutí mateřských center v České republice, a připomněla několik důležitých paralel mezi léty 1988 a 1989 a současností.

Na závěr dostala prostor zástupkyně zvolených politiků a náměstkyně pri-

mátorky Petra Kolínská [Zelení]. Zmínila, že právo na čistý vzduch je základním lidským právem. Vyzvala shromážděné, aby apelovali na zastupitele v době, kdy se kvalita ovzduší zhorší a donutili je jednat. Její vystoupení na demonstraci však mnozí vnímají hořce, protože posléze spolu s kolegou

Petrem Štěpánkem nehlasovala pro zařazení rozpravy o smogu na seznam projednávaných témat na zastupitelstvu.

Jana Martinčová

Protest před Magistrátem hl. m. Prahy [Foto: Petr Zedwakk / Vrabec]

Peříční sítěk na začátku protestu v Ostravě [foto: Daviděk79]

TICHO SMOG NEVYŘEŠÍ! OSTRAVA

Stejně jako v Praze či Olomouci, také v Ostravě 23.2.2017 proběhl happening za čistější ovzduší.

„Ticho smog nevyřeší“ byl název a také hlavní motiv demonstrace v Ostravě. Pořádaly ji nezisková organizace Čisté nebe a kolektiv Probuď domy. Touto demonstrací upozorňovaly na kritickou smogovou situaci a kvalitu vzduchu v regionu.

„Reagujeme na dlouhodobě problematický stav ovzduší na Ostravsku, ale také na aktuální smogovou situaci. Ta je v našem regionu vyhlášena téměř nepřetržitě od poloviny ledna 2017. Ke 20. únoru byl vydán roční limit 35 dnů pro prachové částice pm10 na osmi stanicích v Moravskoslezském kraji,“ uvedla Anna Plošková, ředitelka organizace Čisté nebe.

Akce začala před obchodním centrem Nová Karolina. Zde měli proslov Radek Kubala [Limity jsme my], Anna Plošková [Čisté nebe], Vladimír Burda [o.s. Vzduch, obyvatel ostravských Radvanic] a Jan Nezhyba [dříve Arnika, dnes nezávislý konzultant pro NNO].

„Nechte město dýchat“, „vzduch je naše právo“, „Ticho ne, smog ne! Kdo

ŘIDIČI LINKOVÝCH AUTOBUSŮ V ČR VYHLÁSILI STÁVKU.

chce čistý vzduch, ten se musí ozvat!“ s těmito slogany se demonstrace o počtu 300 účastníků vydala centrem města na Prokešovo náměstí před ostravským magistrát.

Zde přečetli a předali své požadavky primátorovi Tomáši Macurovi zástupci demonstrantů. Primátor Macura s nimi poté vedl diskuzi.

Předložené požadavky se snaží smogovou situaci řešit z dlouhodobého hlediska. Organizátoři protestu chtějí přísnější regulaci průmyslových

podniků či jednání se zástupci Polska na úrovni EU. Polsko a jeho průmyslová výroba je totiž jedním z hlavních původců znečišťování ovzduší v Moravskoslezském kraji. Mezi další požadavky patřilo i omezení osobní dopravy či v případech smogové situace MHD zdarma.

Stejně tak organizátoři demonstrace navrhuji opatření, která mají řešit aktuální akutní situaci.

„Chceme informace o stavu ovzduší na tramvajových zastávkách, aby

školy a školky byly rychleji informovány o překročení imisních limitů, případně, aby mohli ředitelé vyhlásit smogové prázdniny. Mezi další požadavky byly třeba roušky i respirátory osobám vystaveným nadměrně znečištěnému ovzduší, například policistům a technickým službám,“ vyjmenoval některé další požadavky Jan Kosina [Čisté nebe].

Na závěr měli proslovy Marta Pilařová [redaktorka ČT a členka Provoz Hlubina], Michal Berg [člen

Ticho smog nevyšel [foto Davidek79]

předsednictva Strana zelených a zastupitel města Vsetína] a Klára Šebestová [Probud' domy].

„Být občansky aktivní, být nahlas, vnímáme jako jeden ze způsobů boje s pasivitou a tichem. Lidé v ulicích s hlasitým a jasným požadavkem ‚nechceme smog‘ a s konkrétními a promyšlenými kroky jak toho dosáhnout, mohou být účinná cesta, jak problémy vyřešit. Ne přímo, ale tím, že přesvědčí zvolené politiky, aby byli také odvážní a dělali věci bez ohledu na svou

politickou kariéru a zájmy mocných. Je jejich povinností začít tento problém konečně zodpovědně řešit, včetně nepopulárních a svým způsobem i radikálních rozhodnutí,“ dodala na závěr Klára Šebestová [Probud' domy].

Andrea Tobolová

USA PROTI ÚTOKŮM NA IMIGRANTY.

»

VÍCE JAK ŠEDESÁT

BOJ S LEVNOU PRACÍ

Jak jsou na tom české odbory, které už druhý rok vedou kampaň „Konec levné práce“? Daří se jim bojovat s chudobou pracujících a kam by se měly jejich kroky ubírat?

„Pondělí je stav mysli,“ hlásí plakáty v pražském metru. Firma zajišťující pracovní příležitosti tak nabádá kolemdouc zmořeně vstáváním na ranní šichtu k jasnému kroku: „Je to na vás, pokud máte úmornou práci, jste tak trochu hlupci. Stačí se snažit a hledat.“ Nic není vzdálenější realitě. Depresivní pracovní podmínky nepramení z jakéhosi nedostatečného idealismu a malovérnosti ve vztahu k „individuálnímu schopnostem“. Na vině jsou bědné materiální podmínky a impotence politických partají při jejich zlepšování. Pondělí je neoliberalismus.

Naopak snahy odborů v uplynulém roce v lecčems předčily výsledky levicových stran. Kampaň Konec levné práce útočí přesně na ty neduhy, jimž česká parlamentní levice mnohdy jen rétoricky okopává kotníky: pracující chudoba, směšná úroveň minimální mzdy, opomíjení práv zaměstnan-

ců. Josef Středula, předseda ČMKOS, dodává celému projektu živost a charisma, schopnost vyjednávat střídá s ochotou podstoupit konflikt. Mluví věcně, srozumitelně a nevyužívá diplomatické pyjdepe, které nikoho neurazí a nic nevyřeší.

Kampaň byla odstartována na podzim roku 2015. Na pražském mítinku 16. září se tehdy sešlo patnáct set odborářů,¹ směřování projektu vyznačovaly konkrétní požadavky a odborné studie. Například dokument „Vize změny hospodářské strategie České republiky“ z roku 2015 pojmenovává českou ekonomickou situaci a její slepé skvrny.²

POHROBCI TRANSFORMACE

Začali jsme takzvanými transformačními polštáři, tedy levnou prací a výraz-

ně podhodnoceným vývozem. Ty nás měly dostat do čela peletonu těch států, které si začaly přivykat na tržní hospodářství. Místo toho se cynicky účastníme závodů ke dnu a tyhle devadesátkové duchny nás dusí dodnes.

Dostali jsme se do postavení kolonie, matláme se v závislosti na dodávání komponent jiným ekonomikám. Pravicové vlády navíc s oblibou ordinují škrtací politiku, jako by stále čekaly, kdy už to konečně zabere. V letech 2007 až 2015 došlo vůči Německu k propadu tuzemské výkonnosti o více než čtyři procentní body, pokles nastal i vůči Rakousku. V roce 2013 k tomu Česká národní banka dodala devalvací koruny, kteréžto škrcení chce tlačit až do roku 2017. Na rozdíl od Polska, Slovenska a států Pobaltí česká ekonomika spíše šlape vodu. Po propadech se horko těžko došolichá zpět, aby očekávala další pád.

1 www.cmkos.cz/obsah/220/video-zaznam-mitinku-konec-levne-prace-v-cr/13570
 2 www.cmkos.cz/obsah/220/vize-zmeny-hospodarske-strategie-cr/1438
 3 www.vyden.cz/tubiky/domaci/lef-odboru-pro-chudobu-pracujicich-je-prace-za-test_392493.html
 4 www.elektronika.idnes.cz/morkova-narhuj-zavazni-minimalni-mzdu-ekonomie-o-1100-koun-negycv-historikz-ekonomikacoxyc-A160720_183521_ekonomika_1_VI
 5 www.e-sondy.cz/aktualne/5989-3/minimalni-mzda-na-slovensku-stoupne-o-74-a-bude-vysi-hez-v-cr

Loňská stávka ve firmě IGW byla nejdelší akcí svého druhu od roku 1989 [Foto: časopis KOVÁK]

Například v roce 2014 se výše hodinové hrubé mzdy v České republice vydrápala na trapných 29 procent úrovně zmíněného Rakouska a 28 procent Německa. To vše je paradoxně doprovázeno vzlyky nad tím, jak si tu žijeme nad poměry a mzdová drahosta odrazuje chudáky investory. Mainstreamová média tedy s nadšením vytrubují každé vzednutí ekonomiky a ponoukají k nákupu bytů a apartmánů. Expertní šamani zároveň bez únavy varují před zvyšováním mezd, protože „zas tak dobře na tom nejsme“.

Při současném zmatení velké části levice, kdy se ČSSD posouvá doprava a do Číny, komunisté jsou neviditelní nebo chtějí trestat chudé za jejich chudobu, a zeleným se nedaří vystoupit za hranice Facebooku, je činnost odborů v podobě kampaně „Konec levné práce“ vysoce důležitá. Po vzoru německých a rakouských odborů začala

ČMKOS aktivizovat týmy pro vyjednávání kolektivních smluv. Zaměřila se i na upozornění veřejnosti na zaostálý vývoj mezd. Nezapomíná ani význam reálné mzdy, to znamená na opravdovou koupěschopnost zaměstnanců. Spotřeba domácností totiž tvoří více než polovinu HDP. A ten bude stěží stoupat jen díky investicím a exportu, klasickému šiboletu neoliberálních projektantů.

BITVY VE VÁLCE SCHUDOBOU

Co se ale za rok „koncování s levnou prací“ podařilo? V polovině roku 2016 vrcholilo vyjednávání o minimální mzdě. Čistá minimální mzda totiž činila necelých devět tisíc, přičemž hranice chudoby je 10 200 korun. „Čili rozdíl je tak obrovský, že kdo jde za tuto částku

pracovat, je za to v podstatě potrestán. Jsme přesvědčeni, že lidé by měli za poctivou práci dostat odměnu nad touto hranicí,“ argumentoval Josef Středula.³ Odbory proto žádaly 11 500 korun, čímž ale vyděsily zástupce obchodu, samozřejmě. Vždyť už na začátku roku museli platit zaměstnancům s minimální mzdou necelých 59 korun za hodinu, ó hrůzo!

Ministryně Marksová tedy na červencové jednání tripartity přinesla návrh na zvýšení ze stávajících 9 900 korun na jedenáct tisíc.⁴ Druhá varianta by minimální mzdu zvýšila na 10 600 korun a až v červenci na zmíněných jedenáct tisíc. Ve středu 5. října bylo nicméně schváleno navýšení od začátku roku 2017 na rovných jedenáct tisíc. To znamená 66 korun za hodinu práce. Mimochodem: stejný měsíc byla slovenská minimální mzda navýšena v přepočtu na 11 745 korun.⁵

Zároveň se tímto zákonem zruší zvláštní sazba minimální mzdy pro zaměstnance s invalidním důchodem, která ostatně spadala do kategorie „jak to, že to vůbec existovalo?“ Celkově se jedná o třetí navýšení minimální mzdy za dobu Sobotkova premiérování.

Spolu s ní byla zvýšena i nejnižší mzda pro řidiče linkových autobusů – na 98,10 korun za hodinu. Jedná se o odpověď na požadavky Odborového svazu dopravy a řidičů, kteří na konci léta zvažovali stávkou kvůli mizerně odměňované práci a úmorně dlouhým šichtám. Poslanci schválili také vyrovnání horníkům, kterým hrozí propouštění kvůli útlumu těžby uhlí a uranu.⁶

Svět byznysu se chytá za hlavu, vesmír se ale bude točit dál. Ostatně současný vývoj ekonomiky podporuje takové „hýření“. Reálná mzda se totiž v poslední době staví na nohy, které ji podrazily škrtací vlády Topolánka a Nečase, když v letech 2008 až 2013 vzrostla jen o 2,9 procenta. Oproti tomu za rok 2014 a 2015 poskočila skoro o pět procent. A v tomto roce naroste odhadem o další 3,5 až 4 procenta.

Spravedlivějšího ohodnocení se dočkají také učitelé, jejichž platy by měly od září růst o 8 procent. Snad to alespoň částečně zachrání sborovny od kolektivního vyhoření. O 5 procent by měly stoupnout rovněž platy státních zaměstnanců a o 10 procent zaměstnanců ve zdravotnictví.⁷

Na podzim tohoto roku se rozjelo i domlouvání vyšších mzdy pro zaměstnance obchodů. Prodáváci ve velkých řetězcích by podle odborů měli dostávat o 5,5 procenta víc a dojednat by chtěli také štedřejší rozsah dovolené. Velkých obchodů je v České republice kolem 135 tisíc a průměrná mzda jejich zaměstnanců se placá mezi 13 a 14 tisíci hrubého. Zástupci obchodu nicméně nevidí příliš reálné, aby například pokladní dostávaly 18 tisíc měsíčně. Řetězce se přitom potýkají s nedostatkem personálu a lepší výdělek by byl potřebným lákadlem. Vyjednávání bude tedy pokračovat i letos.⁸

Přilepšení zaměstnancům naopak plánují automobilky. Škoda Auto už teď odměňuje pracovníky nadprůměrnou mzdou a v dalších dvou letech by měla růst až o 11 procent. V oblastech s nízkou nezaměstnaností hrozí některým podnikům odchod zaměstnanců, takže se vedení chytlo za nos a peněženky a například královédvorská textilka chce zvýšit mzdy celkově alespoň o 8 procent průměrného výdělku. Také jihočeská Madeta by ráda nalákala

nové pracanty, což se jí s nuznými odměnami příliš nedařilo. Od září proto zvýšila mzdy až o 10 procent a bude v tom prý pokračovat i v následujícím roce. Doufejme.⁹

VOLNO A ODBORY: APOKALYPSA

Na konci podzimu 2016 chtělo Ministerstvo práce a sociálních věcí navíc chtělo dokončit návrh, který by prosadil „sick days“. Firmy podle něj měly povinně nabízet svým zaměstnancům plně hrazené volné dny na zotavení z nemoci. Více než tři čtvrtiny firem tyto dny neproplácí, zbývající čtvrtina hradí nanejvýš tři dny. Podle návrhu by celé čtyři miliony zaměstnanců mohlo požadovat až pět dní zdravotního volna. Firmy se samozřejmě cukaly, na což Středula reagoval celkem neprůstředným argumentem: „Náš cíl je zřejmý, aby se zaměstnanci, kteří jsou nemocní, mohli léčit.“ Oproti tomu Andrej Babiš i v tomto případě potvrdil svůj houževnatý odpor k pochopení smyslu politiky: „Nechceme, aby stát diktoval firmám, co mají dělat.“ Pochopitelně, Babišovým cílem je opak: aby firmy diktovaly státu.¹⁰

Obchodní klaku zarmoutil také zákon o zavření prodejen o svátcích. Ten se vztahuje na obchody s rozlohou nad 200 metrů čtverečních a poprvé zapůsobil 28. října. Firmy proto brblaly kvůli děsu ze ztraceného zisku, přestože se zákon týká pouhopouhých sedmi dní v roce. Podle některých je navíc takový zákon něco jako „krádež přesčasů“, a zaměstnanci si tak nebudou moci přilepšit dobrovolně podstoupeným hákováním v době volna. Jenže cílem odborů je mít dobrou mzdu za řádnou pracovní dobu. Dělat přesčas by mělo být jen výjimečně a vůbec by to nemělo sloužit jako způsob, jak si vydělat alespoň trochu přijatelné peníze.

Někteří koumáci se nicméně snaží tenhle „totalitní diktát“ obejít: hračkářství Hamleys prodělává metamorfózu z prodejny na „zábavní centrum“ a například Albert se pustil do dopravářského slovíčkaření. Metro je prý železnice, prodejny kolem podzemky tedy nechá otevřené. Proti takovým legislativním kreativcům ale podal Odborový svaz obchodu oznámení na Českou obchodní inspekci. A dobře udělal.¹¹ O podobné obcházení zákona se pokoušely i další firmy a podle informací v době psaní tohoto článku je stihne minimálně pokuta.

Průběh roku ale přinesl také místní úspěchy. Pracovníkům z Kovosvit MAS

ze Sezimova Ústí se po dýchavičné krizi podniku znovu začaly vracet benefity. Kromě proplácení obědů byl obnoven například i příspěvek na penzijní přípojištění a opakovat se snad nebude situace ze srpna, kdy lidé poprvé v historii nedostali včas zaplacené.¹²

Dramatičtější přetahovaná probíhá ve společnosti Mayr-Melnhof Holz Paskov, největší tuzemské pile, která zaměstnává tři stovky lidí. Ti zde před rokem založili odborovou organizaci a předložili vedení návrhy kolektivních smluv. Požadovali například růst mezd o tři až šest procent a odměnu za splnění plánu. Firmu ale nejspíš překvapila samotná existence odborů a výzvu k vyjednávání chápala „jako soubor“. Zaměstnavatelé tedy odboráři navrhli jednání pod záštitou zprostředkovatele, kterého jmenovalo Ministerstvo práce a sociálních věcí. Dvakrát vznesený návrh firma ignorovala. Odborová organizace je proto připravena stát v čele stávkové pohotovosti.¹³ Během října trvala také stávková pohotovost u jihomoravské záchranky. Odboráři tak reagovali na neshody s vedením. Kvůli nim odchází lékaři a omezuje se provoz výjezdových základů.¹⁴

VŠECHNO JE V POŘÁDKU A NIKDO NENÍ ŠTĚSTNÝ

Odbory chtějí pokračovat ve vytyčené trase i v letošním roce. Ekonomice se podle nich daří a firmy by se neměly ostýchat a svým zaměstnancům přilepšit. Například už v roce 2014 dosahoval hrubý domácí produkt na osobu 84 procent evropského průměru.

Jenže mzdy odpovídaly pouze 62 procentům unijního průměru. Tento rozdíl byl nejvyšší v EU. To vypovídá především o tom, jak je „přidaná hodnota“ vytvořená v dané ekonomice rozdělována mezi práci (zaměstnanci), firemní zisky a daně,“ přibližuje ekonom David Marek.¹⁵ Na řadové české zaměstnance toho zkrátka příliš nezbyde a nejvíce vydělávají manažeři a zástupci zahraničních vlastníků, a pak samozřejmě mateřské společnosti jako takové. Ty často většinu zisku odvedou do zahraničí a tím vytvářejí další tlak na nezvyšování mezd.

Česká republika patří mezi nejprůmyslovější země Evropy. Kvůli tomu je vázána na stroje, budovy a další nezbytnosti a zisky jdou ve velké míře majitelům takového kapitálu. Dalším z důvodů nerovnoměrného přerozdělení je právě nízká účast zaměstnanců

6 www.ladac.cz/kz/meco-centrum/aktualne/vlada-bolubava-seboky-v-schallio-na-vsechni-minimalni-mzdy-1163406
7 www.odborni.info/obsah/5/konec-levne-prace-na-vylecky/15915
8 www.sondy.cz/aktualne/59903/prodavaci-by-meli-byt-lepe-placeni-zadaji-odbory
9 www.ekonomika.dnes.cz/platy-automobilky-anketa-mf-dnes-d4p/_ekonomika.asp?co=A60915_215912_ekonomika_k_fha
10 www.sondy.cz/aktualne/59783/matsova-chce-uzaklonit-sick-days-pro-vsechny-zamestnance
11 www.sondy.cz/aktualne/60243/stredula-nechceme-dby-byt-zakon-o-zavreni-prodejen-o-svaticich-jen-o-svaticich-obchodech-nejak-ymh-tiky-1
12 www.sondy.cz/aktualne/59913/ldem-z-kovosvitu-se-po-krizi-postupne-vraci-benefity

v odborech. Ve zmíněném roce k nim patřilo jen 13,4 procenta. Oproti tomu v Belgii bylo členem odborů 55 procent pracovníků, ve Finsku, Dánsku a Švédsku více než 67 procent.

Odbory přitom nenabízejí jen pevnější vyjednávací pozici pro zaměstnance. Zastávají také roli víceméně jediného ochotného spojence pracujících. Vždyť i ČSSD sekunduje podkuřování čínskému kapitálu, flirtuje s městskými liberály a ve volných chvílích do země vnádí molochy typu Amazon, proslavené šikanou zaměstnanců. Na bedra odborů tak spadá úkol vytvářet politickou sílu, která potřeby lidí zakotví v zákonech a systému. Liberálně naladěná společnost totiž trpí tendencí nejen přehlížet práva pracujících, ale také vynechávat ze škály možností cestu kolektivního vyjednávání a omezování všemohoucnosti firem. Práva šéfů jsou přece nedotknutelná. Neviditelná ruka trhu musí laskat nejvyšší manažery a ujišťovat vedení, že pod postelí nečlňhají žádná komoušská strašidla, ať je to poctivě oceněná práce „dělňasů“ nebo třeba nemocenská.

Nezbývá tak, než získávat důvěru veřejnosti v oprávněnost nároků, které odbory vznášejí, a zároveň oslovovat co nejširší spektrum zaměstnanců. Však také jedním z nejvíce dynamických odborových svazů minulosti byl newyorský District 65: propojoval pracovníky z drobnějších odvětví, jež mohutnější odborové organizace pomíjely, a důslednou osvětovou kampaní nabíral členy z řad imigrantů, menšin a sdružoval také ženy.¹⁶ Takový přístup není veteší z odborářských letáček, ale smysluplnou inspirací. Už třeba jen kvůli zahanbujícímu postavení žen na současném trhu práce.

Podle průzkumu Světového ekonomického fóra budou při zachování současného stavu ženy vydělávat tolik co muži až za 170 let. Vyplývá to z šetření, zda ženy za stejnou práci dostávají souměřitelnou výplatu. Česká republika nicméně v této katastrofě vyhloubila ještě další dno a umístila se na 110. místě z celkově 144 zemí.¹⁷ Právě na problém genderové nerovnosti poukázal říjnový protest v Reykjavíku: místní odbory a ženské organizace vyzvaly ženy, aby odešly z práce dřív a připojily se k demonstraci. Čas odchodu byl přitom pevně stanoven na 14:38, aby alespoň v dotýčný den odpracovaly jen tolik hodin, za které jsou reálně placeny.¹⁸

S takovou komplexní odborovou strategií se samozřejmě pojí tlak na omezení daňových rájů a odtoku ka-

pitálu do „výhodnějších“ destinací, připomínání kšeftů skrytých pod pláštěm šedé ekonomiky nebo ochrana jedinců z nuzných regionů před predátorskými půjčkami a exekutorským klanem.

Časem by snad mohly odbory zařadit do palety svých témat také návrhy, na které ve vysokých patrech nezbyvá odvaha ani politická představitivost. Přitom průzkumy pořízené v nedávných letech například prokázaly, že proti nárazům krize se jako jedny z nejodolnějších ukázaly lokálně zakotvené podniky kontrolované zaměstnanci. Zatímco tedy v české kotlině dovznává antikomunismus, v doporučení Evropského parlamentu figurují výzvy k družstevnictví: „V období krize se družstva ukázala jako odolnější v porovnání s řadou konvenčních podniků, a to jak z hlediska zaměstnanosti, tak i počtu uzavřených podniků; navzdory krizi byla zřízena mnohá družstva v nových a inovativních odvětvích a tuto odolnost dokládá značné množství důkazů.“¹⁹ A pokud bychom se neupínali jen na umírněné návrhy Evropského parlamentu, tak můžeme hovořit o tom, co je klíčové, a to je přímá kontrola pracoviště pracujícími.

Stejně tak zkracování pracovního týdne je nevyhnutelným tématem. Krom jiného by mohlo být i jednou z odpovědí na šířící se frustrace, v níž mnohdy ani dvě zaměstnání nestačí k vydělení si důstojné životní úrovně. A to přesto, že jsou zprávy zahlceny analýzami o tom, jak skvěle se daří na burze. Americký komik Louis CK to lakonicky shrnul: „Všechno je v pořádku a nikdo není šťastný.“

LIDSKÁ PRÁCE JAKO POLITICKÉ STÉMA

Samozřejmě, bez spojenců na vládní úrovni se žádné návrhy ke schválení neprobijí. Nicméně právě v době „levicového vakua“ mohou odbory o to výrazněji zaujmout pozici toho, kdo odpovídá na pociťované nerovnosti a existenční křehkost. Víze, jak tlumit nárazy neoliberálních čachrů, navíc mohou s konkrétními lidmi probírat osobně a přímo, nemusí hřímat zpoza pulitků politických stran. Například protest chicagských učitelů proti privatizaci školství uspěl také díky trpělivému budování hnutí, které bylo schopné vzdělávat a organizovat další a další členy odborů.²⁰

Strategie českých odborů se proto nemůže omezovat na technické protlačování zákonů, ale měla by půso-

bit také na ideologickou stránku věci. Veřejnost se mnohdy dívá na odbory spíše skrz prsty, jako na pátou kolonu podřývajících snahy slušných velkopodnikatelů, kteří tak milostivě „dávají práci“ vděčným robotníkům.

Nesmysl. Lidé naopak dávají svou práci zaměstnavatelům. Odbory tak hájí veřejný zájem a potřeby většiny. A veřejnost to musí vědět. Měly by proto dbát i na změnu celkové perspektivy, která zatím v tržní společnosti převládá: práce je prý záležitost jedince, individuální rozhodnutí, čirý akt svobody a do smlouvy mezi pracantem a zaměstnavatelem nemá nikdo kecat. „Nechceš tuhle práci? Tak si nestěžuj a táhni, protože svoboda a protože volnost.“ Tahle optika nechává osiřet jedince v náručí tržní převahy kapitálu. Jako jediné možnosti tak zůstávají buď existenční krach, nebo pohůnkování vždy silnějším zaměstnavatelům.

Práce proto musí být vysvětlována jako ryze společenské a politické téma. A právě odbory nabízí možnost pracovní vztahy obnažit, rýpat do jejich nastavení a v české pustině levicové, lidové politiky prosazovat jejich kultivaci. Lidská práce zkrátka nesmí být laciný šmuk vydaný všanc bezmeznému kupčení.

Lukáš Senft

19 www.aur-ex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?url=CELEX:52018P0301
20 www.jacobinmag.com/2016/03/chicago-teachers-union-strike-core-karen-lewis/

16 www.jacobinmag.com/2016/08/unions-low-wage-service-sector-new-york-labor/
17 www.byznys.tlne.cz/ci-65492530-zeny-v-cesku-vydelavaji-malo-a-maji-jen-mizvy-vliv-na-rozhodovani-ukazuje-velka-cebsvetova-studie
18 www.icelandreview.com/news/2016/10/24/women-iceland-leave-work-238-pm

13 www.e-sondy.cz/aktualne/55923/odborny-a-vedeni-ply-v-pskove-se-nestodiv-na-kolektivni-smlouve
14 www.e-sondy.cz/aktualne/55973/jezova-pohotovost-u-jiromavské-zachranky-pokracuje
15 www.zpravy.vaktualne.cz/ekonomika/ces-si-zaslouzi-vic-penez-povrzle-srovnani-mezd-sykanem/r-c9e86866dd21e556b2025900ea04

OLIGARCHU BAB MŮŽE PORAZIT JEN SKUTEČNÁ LEV

IŠE ICE

Zatímco v zahraničních zprávách v posledních dnech sledujeme eskapády Donalda Trumpa, slovenský profesionál politického podnikání válčuje český establišment. Neschopnost ostatních stran se mu postavit otevírá šance skutečné levice.

Andrej Babiš je zvyklý dělat politiku, stejně jako Trump, silou peněz. Necítí se ničím vázán a nikomu zodpovědný. Jen v poslední době měl být opakovaně interpelován kvůli nákupu dluhopisů Agrofertu za 1,48 miliardy korun. Dosud se však ani jednou nedostavil. „Nechodím na interpelace, protože říkám, že je to často buzerace, a radši, pracuji pro lidi. Dnes udělám výjimku a těším se na to, protože první interpelace je pan Kalousek. Pan Kalousek, který udělal zákon, aby lidi si koupili dluhopisy, chtěl je motivovat a potom zjistil, že se musí zdaňovat. Rychle to opravil a udělal z nich dluhopisy, ze kterých se daně neplatí.“

Nástroje parlamentní demokracie jsou dle ministrových slov ztrátou času a jak je už zvykem, za nic nemůže a jen shodou okolností profituje z cizích chyb. V záplavě prázdných slov si tak málem nepovšimneme, že to nebyl Kalousek, o jehož systematickém odírání státní kasy a nedoložených příjmech ve výši v české politice dosud nevídané se tu mluví. Tvrdí, Gross a další, které mnohem méně stálo politickou kariéru, proti němu působí jako amatéři. Sám Kalousek pak vzhledem k současným preferencím TOP09 může jen tiše závidět. A Babiš, na jehož střet zájmů a podezřelých transakce bylo upozorňováno od samého počátku [včetně například evropského Úřadu pro boj proti podvodům, OLAF], se se svou stranou stále neohroženě drží na špici předvolebních průzkumů.

Pokud se ale ptáme proč, musíme si také položit otázku, jací jsou jeho političtí soupeři a jakou alternativu volič má? Tradiční pravicové strany již nedokáží skrývat, že občanům nemají co nabídnout, což krásně demonstroval Domnik Feri, když roztrfeseným hlasem před týdnem prezentoval labutí píseň TOP09 paradoxně nazvanou Víze 2030. Rétoriku pravicových populistů dokázaly zavedené strany naopak dobře inkorporovat, což v kombinaci s [douce] určitým opadnutím xenofobních nálad poslalo projekty jako SPD a Úsvit do polického hrobu.

Parlamentní levice by tak měla mít na první pohled poměrně snadnou práci. Chce tu však ještě vůbec někdo levicovou politiku dělat? Od KSČM příliš čekat nemůžeme. Jejich neschopnost vymanit se ze směšně reakčního stalinského kabátu čas od času podpoří výstřelek vpravdě nelevicový, jako byly pokusy svést se na protiuprchlícké vlně nebo nyní stále „komunisty“ prosazovaný zákon o příživnictví.

Hlavním viníkem současného stavu je však nesporně ČSSD, strana s dlouhodobě vysokým parlamentním zastoupením, strana úřadujícího premiéra, strana státní byrokracie ochotná dohodnout se s každým a téměř na čemkoliv. A v tom je kámen úrazu. Premiéra Sobotku jsme sice poprvé slyšeli říct sprosté slovo, vládu s Babišem si však rozložit netroufne. V nastalé vládní krizi sociální demokracie zůstává spíše defenzivní smířlivou pozici. Ministr vnitra Chovanec, ač sám pod palbou právě ze strany ANO kvůli reorganizaci policie, prohlásil: „Vláda má před sebou ještě osm měsíců vládnutí a já odmítám, že bychom se měli osm měsíců hádat a neposunout dál zákony, která tahle země potřebuje. [...] Odmítám, abychom se osm měsíců hádali a nic nedělali. Pokud by to takto mělo být, tak ta vláda ztrácí smysl.“ ČSSD zkrátka jako vždy doufá, že svůj mírný sestup v ulitě přečká a když ne tyhle, pak ty další volby opět vyhraje.

Levicové strany nehájící levicovou politiku ale krom lidí škodí nejvíce sama sobě. Je jen otázkou času, kdy nastalé vakuum vyplní nová, autentická levice. V zahraničí už vidíme první vlaštovky: Die Linke v Německu, hnutí Bernieho Sanderse a pokračující protitumpovské bouře v USA, či určité oživení britské Labour party pod taktovkou Jeremyho Crobyna. Věřím, že Česko na podobnou sílu nebude čekat dlouho.

Marek Kříklán

CHCEME ZMĚNU SYSTÉMU,

NE ZMĚNU KLIMATU!

NÁRODNÍ LUNAPARKY

Beťon nebo zelen? [Foto: Wikimedia]

**Hrozí českým národním parkům přeměna
v betonový lunapark luxusních hotelů a aquaparků?
Jak moc jsou reálné současné zájmy developerů
v národních parcích?**

Ve středu 15.2. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR rozhodovala o podobě novely zákona o národních parcích. V připomínkovém řízení v Senátu ČR na posled těsnou většinou zvítězila podpora návrhu, který předložil senátor Jaroslav Větrovský (nezávislý za ANO) s podporou senátora Tomáše Jirsy [ODS]. Tomáš Jirsa dlouhodobě hájí zájmy developerů na Šumavě a patří mezi známé odpůrce ochrany přírody. Diskutovaný senátní návrh by podpořil rozprodej pozemků a další výstavbu. Naštěstí i sám ministr životního prostředí Richard Brabec [ANO] tento senátní návrh odmítá.¹

PROSINCOVÁ NOVELA POSTAVENÁ NA HLAVU

V prosinci loňského roku poslanecká sněmovna schválila novelu zákona o ochraně přírody a krajiny. Novela z dílny Ministerstva životního prostředí ČR byla konzultována s obcemi, vědci i nevládními organizacemi. Zákon jasně deklaruje, že cílem národních parků je ochrana nerušeného vývoje přírody na jejich převažující ploše a zpřesňuje režim jednotlivých zón ochrany přírody. A navíc úplně zakazuje rozprodej státních pozemků v národních parcích.

Poslanecká sněmovna o něm jednala neuvěřitelný rok a půl. Poslanecký garanční Výbor pro životní prostředí probíral novelu paragraf po paragrafu na několika kulatých stolech se zástupci ministerstva životního prostředí, národních parků, obcí v oblastech národních parků, vědců i nevládních organizací a Regionální rozvojové agentury Šumava. Nevládní organizace nabízely mnoho konkrétních pozměňovacích návrhů, a naopak zástupce Svazu obcí NP Šumava Antonín Schubert vystupoval kriticky, ale žádný konkrétní návrh na doplnění novely v prosinci veřejně nepřednesl. To se ale změnilo vzápětí, kdy Antonín Schubert dodal Janu Klánovi [KSČM] návrh na změnu zákona v podobě faktické privatizace půdy v národních parcích. Návrh byl nakonec po velké kritice stažen..

Z možných senátních připomínek nakonec těsně vyhrál návrh Jaroslava Větrovského. Ten vypouští dlouhodobý cíl chránit nerušený vývoj přírody na převažující rozloze národních parků a místo toho chce na velké části jejich plochy otevřít cestu zástavbě a většinu lesů převést do režimu trvalého hospodaření a těžby dřeva. Ve svém důsled-

ku tedy popírá smysl národních parků. Navíc umožňuje rozprodej významné plochy veřejných pozemků.

PRIVATIZACE NÁRODNÍCH PARKŮ

Návrh byl oproti procesu v poslanecké sněmovně hotov během necelého měsíce a celý je fakticky nekompatibilní s částmi, které v novele zůstaly. Diskuze byla velmi bouřlivá. Senátoři Jirsa, Látko, Větrovský i Štěch strašili uschlými lesy a vyschlou krajinou, pokud se nepřijme „developerská novelizace“. Mnoho dalších senátorů ovšem těmto lžím uvěřilo. A to i navzdory skutečnosti, že podle podrobného monitoringu na všech šumavských lesních plochách probíhá přírodní omlazení. Průměrná hustota mladých stromků vyšších než 20 cm je 3500 ks/ha.

Návrhu se dostalo chvály a poděkování například od Tomáše Jirsy nebo Jana Veleby, obou senátorských zástupců developerských skupin. Debata se točila zejména okolo práv obcí. Senátní návrh oproti poslanecké novele práva obcí však nijak výrazně nemění, ale využívá jich pro otočení argumentace ve prospěch zastavení krajiny národních parků.

NÁRODNÍ PARKY NEJSOU PRO DEVELOPERY

Před dvěma lety byl drtivě zamítnut návrh speciálního zákona o Národním parku Šumava, který šel na ruku developerům a spekulantům s pozemky a předkládal ho podporovatel Větrovského návrhu Tomáš Jirsa. Větrovského připomínky k novele jsou velmi podobné, a navíc se vztahují na všechny národní parky! Tento návrh např. v případě NP Šumava rozšiřuje až na polovinu rozlohy velikost třetí nejméně chráněné zóny parku, ve které pro výstavbu stačí pouze změna územního plánu.

Ekologové proto apelují na senátory, aby zákaz dalšího rozprodeje veřejných pozemků v národních parcích, schválený již poslanci, potvrdili. Prakticky všechny senátní návrhy jsou totiž proti ochraně přírody a jdou na ruku podnikání v národních parcích. Prostředí národních parků přirozeně láká investory, protože zde chtějí stavět nové apartmány, luxusní sídla a podobné typy staveb pro prominentní hosty. Zatím na jejich území platí částečná regulace výstavby, ovšem ve středu projednávány pozměňovací návrh regulaci výrazně snižuje.

Proti senátnímu návrhu vznikla výzva poslanců,² aby zamítli další pokus senátorů rozparcelovat a vytěžit české národní parky. Výzvu během pár dní podpořilo přes dvacet tisíc lidí. Rozhodli se tak upřednostnit přírodu nad lobbingem developerů, životní prostředí nad zisky těžařů.

TLAK VEŘEJNOSTI NESMÍ USTAT

Část senátorů pravděpodobně vůbec netuší, k čemu národní parky mají sloužit. Pro ně, některé poslance a jiné zájmové skupiny je velká škoda, že na území českých národních parků není např. významné naleziště ropy nebo jiných nerostných surovin, aby mohli naplnit zájmy vlivových skupin po vzoru Trumpovy administrativy. Donald Trump líčí podporu těžařského byznysu jako výhru pro demokracii a práva občanů. Zvítězí ale pouze velmi malá skupina lidí, a to na úkor zaměstnanců, tamních obyvatel a okolní přírody. V českém prostředí poputují zisky do kapes několika lidí, jako jsou těžaři nebo developéři. Naopak ochrana klimatu a národních parků má i mezinárodní význam. Sama příroda si nesmyslné státní hranice nevymyslela a stejně jako nás ohrožuje průmyslová činnost na druhé straně hranic [vysychání studní po těžbě, zhoršené ovzduší, ...] platí to i obráceně. Případné nové stavby od parkovišť přes průmyslové stavby po aquaparky pár lidí zaměstnají, ale dopad na okolí to bude nedozírný.

PŘÍRODU SI NESMÍME NECHAT ROZKRÁST

Je třeba naslouchat místním obyvatelům a umožnit jim využívat zdroje pro přírodu šetrnou a ekologickou cestou. V případě rozhodování je třeba brát v potaz jak zájmy místních obyvatel, tak se ohlížet na celospolečenský a univerzální rozměr národních parků. Národní parky nejsou místy divočiny, ale fungují v souladu s okolním světem a mají s ním společný osud. Součástí ekosystému není pouze člověk se svými nároky a požadavky, ale i veškerá okolní živá i neživá příroda. Neslouží pro výstavbu honosných hotelů, aquaparků a lunaparků. Slouží pro samotnou přírodu, ale také pro nás a náš požitek z ní.

Vojta Roček

V březnu se do Poslanecké sněmovny dostává v druhém čtení návrh novely zákona o Vojenském zpravodajství. Kontroverzní návrh novely vyvolal odmítavé reakce organizací jako je třeba Iuridicum Remedium, podporující platformu Přichází rozvědka,¹ která se snaží ovlivnit předloženou novelu zákona.

HYBRI VOJENS

Návrh novely je ospravedlňován nutností ochrany České republiky proti hrozbám hybridního způsobu válčení a kybernetických hrozeb. Ty jsou v současném diskurzu spojovány především s nebezpečími ze strany Ruska nebo islámského fundamentalismu. Této argumentaci napomáhá i prolomení mailu ministra zahraničí Zaorálka, které je spojováno právě s ruskými hackery. Podle předkladatelů novely je tak třeba postavit se proti tzv. hybridním hrozbám, ať už jsou jimi myšleny živé články na pochybných webech nebo útoky na infrastrukturu států.

Návrh novely zákona počítá s vytvořením povinnosti pro Vojenské zpravodajství právě takové hrozby monitorovat, bojovat proti nim, v nejlepším případě jim předcházet. Nejproblematičtější místem návrhu novely zákona je instalace „černých skříněk“ [„technických prostředků kybernetické obrany“] soukromým firmám „zajišťujícím síť elektronických komunikací nebo poskytující službu elektronických komunikací zřízení“ a jejich součinnost s Vojenským zpravodajstvím. Tyto „skříně“ by tak mohly monitorovat a sbírat data o všech uživateli daného poskytovatele komunikačních technologií, přičemž v návrhu novely se dočteme, že půjde obrazně pouze o „úsekové měření rychlosti“, to znamená, že nepůjde o monitorování konkrétních osob. V důvodové zprávě k zákonu se uvádí: „Při takovémto monitoringu však nepůjde o sledování komunikace konkrétních osob, ale jediné o neadresný, ne cílený monitoring, jehož účelem bude zachytit a signalizovat nestandardní chování na monitorovaných sítích, a tím včas upozornit a reagovat na ohrožení bezpečnosti kybernetického prostoru. Jelikož nepůjde o cílené sledová-

ní, nebylo možné do návrhu zákona vložit jakékoli mechanismy kontroly a nezávislé povolovací procesy.“ To však podle výkonného ředitele CZ.NIC O. Nováka nebude možné.² Novák tvrdí, že zákon na toto „měření“ nasazuje návrh zákona příliš velké [a vágně uvedené] možnosti, které spíše odpovídají většímu rozsahu sledování.

Návrh zákona opravňuje Vojenské zpravodajství v rámci zabezpečení kybernetické bezpečnosti republiky k instalaci těchto prostředků po pouhém schválení vládou, přičemž dříve bylo nutné ke sledování konkrétních osob rozhodnutí soudu. V návrhu zákona není ustanoveno, jaká konkrétní data má Vojenské zpravodajství zpracovávat, kdo k nim bude mít přístup a po jakou dobu budou moci být ukládána. Poslanec Chalupa z ANO, člen Výboru pro obranu a Výboru pro bezpečnost, tvrdí, že nashromážděná data by se mohla ukládat po dobu šesti měsíců.

Návrh zákona je ospravedlňován, podobně jako v USA po 11. září, hrozbou [kyber]terorismu. Je však otázkou, zda jsme po odhaleních plošného sledování konkrétních osob americkou NSA [National Security Agency], s kterými přišel s E. Snowden, schopni a ochotni dát důvěru do rukou Vojenského zpravodajství? Vojenské zpravodajství v České republice navíc utrpělo na důvěryhodnosti v případě kauze J. Nagyové [dnes Nečasové], kdy měla právě tuto instituci instruovat k sledování manželky premiéra P. Nečase.

Jasně je i vyjádření organizace Iuridicum Remedium, která v tiskové zprávě³ k návrhu zákona uvádí: „Návrh zákona tedy představuje obrovský prostor pro zneužití, u něhož je jen obtížně představitelné, že by

ze strany Vojenského zpravodajství, mimochodem držitele anticeny pro Úředního slídila za rok 2013 za své angažmá v kauze Nagyové, nebyl využit k obcházení soudních povolení pro nasazování zpravodajské techniky či zjišťování informací o elektronických komunikacích.“

V současné podobě, v jaké přichází návrh zákona o Vojenském zpravodajství do Poslanecké sněmovny je nepřijatelný. Ať už v otázce nulové kontroly Vojenského zpravodajství v provádění monitoringu, možnosti zneužití pravomocí, zásahu do soukromí všech obyvatel, přílišných technických možností sledování nekorespondujících s účelem zákona. Platforma Přichází rozvědka tvrdí, že pokud by měl být návrh zákona přijat musí dojít k široké debatě nad jeho podobou a ke změně současného návrhu. Nicméně jakkoliv zákonem omezené sledování obyvatel je zneužitelné ze strany státních institucí. V USA má Senát možnost určité kontroly nad NSA, například skrze slyšení jejich vedoucích představitelů. Ta přesto není schopna podat přibližný odhad sledovaných osob⁴ ani žádné další informace, protože by to mohlo údajně ohrozit zájmy státu.

Jaroslav Chramosta

3 www.idlovecz.com/content/k-navrhu-smlovaci-novely-zakona-o-vojenskem-zpravodajstvi-1046181-zakonu
4 www.theircapt.com/2017/03/04/trump-wants-nsa-program-reauthorized-but-wont-tell-congress-how-many-americans-it-spies-on

1 www.prichazi-rozvedka.cz
2 www.cesatelevez.cz/vyslan/1096898994-udalosti-komentare/264100037129/obsah/
507465-nove-pravomoci-tahne-sluzby

DNÍ HROZBY A ÚLOHA KÉHO ZPRAVODAJSTVÍ

Inspirováno se české vojenské zpravodajství americkou NSA? [ilustroce: Wikimedia]

Protestní shromáždění zaměstnanců Deliveroo v Londýně. [Foto: Evening Standard]

STÁVKA VE START-UPU

**Stávkující italští kurýři ukázali
tzv. platformovým kapitalistům, že to se svými
pracovními právy myslí vážně.**

Na začátku října 2016 protestovali v italském Turíně místní kurýři, kteří pracují pro německou společnost Foodora. Ta se zabývá zprostředkováním objednávek jídel. Italské sdělovací prostředky o protestech rozsáhle informovaly. Proč přitáhla tolik pozornosti stávka pouhých padesáti pracujících v zemi s poměrně častými protestními akcemi? Odpověď je jednoduchá. Jedná se o první zaznamenaný případ organizace pracujících v italské tzv. platformové ekonomice (nebo např. gig ekonomika).

Foodora, stejně jako Deliveroo nebo UberEats, vlastní internetovou platformu využívající „crowd flotilu“ cyklistů, kteří roznášejí jídlo z místních restaurací. Stejně jako jiné „rozvozné“ aplikace nevlastní Foodora kola, ani nezaměstnává žádné kurýry. Její zisky plynou ze zprostředkování služby mezi zákazníky a pracujícími.

Funguje to tak, že vybrané restaurační zařízení pokrývá náklady na rozvoz a platí Foodore provizi (přibližně 30% hodnoty prodaného jídla) za

to, že se na její platformě objeví. Kurýři se pak přihlašují do mobilní aplikace, která jim automaticky přiděluje zakázky podle jejich polohy.

V Turíně pak Foodora investuje nemalé částky do vlastní reklamy a její charakteristické růžové plakáty jsou ve vozidlech turínské veřejné dopravy vidět všude. Když ale 8. října ve městě zorganizovala skupina zhruba padesáti pracujících první veřejný protest, narazila její do té doby snadná expanze na italský trh na překážku. Protestující volali po bojkotu služby a po podpoře ze strany restaurací, které Foodoru využívají.

Jejich mobilizace silně připoměla stávku kurýrů v Londýně v létě roku 2016. Společně tyto protesty ukazují, jak technologie obnovují staré formy vykořisťování a nutí nás hledat nové způsoby boje. Pokud dokáží pracující v prekarizované tzv. platformové ekonomice propojit svůj boj se snahami v jiných odvětvích, mohl by to být pro mezinárodní hnutí pracujících povzbuzující krok vpřed.

a „odvetné“ diskriminace pracujících, kteří se domáhali svých práv.

Ale tím, co zažehlo protesty, byla říjnová změna podoby smluv. Podobně jako u letních stávek v Londýně odmítli pracující Foodory přechod od placení od hodiny [celkem 5,40 €/h, tj. 145 Kč/h – k tématu mizerně placené práce viz. článek „Boj s levnou prací“, pozn. redakce] k systému placení od dodávky [2,70 €, tj. 72 Kč za jednu]. Tento systém úkolové mzdy byl zaveden pro nově najaté a firma poté oznámila, že ho v listopadu rozšíří i na všechny zaměstnance.

Takový scénář je mezi start-upy běžný. Ze začátku nabízí pracujícím relativně vysoké mzdy, aby si firma vybuodovala dostatečnou zásobu pracovní síly, jen aby pak podmínky změnila, jakmile se počet zaměstnanců rozroste na přijatelnou rezervní armádu. Kurýři Foodory tento model odmítli a místo něj požadovali důstojnou odměnu 7,50 €/h plus provize 1 € za dodávku [v přepočtu 202 Kč/h plus 27 Kč za dodávku, pozn. redakce].

Kurýři ve Foodore také, stejně jako jiní pracující v tzv. platformové ekonomice, protestovali proti nastavení pracovních smluv. Z nich vyplývá, že nejsou zaměstnanci se všemi výhodami z toho pracovního stavu, ale tzv. nezávislími dodavateli. Nedostávají tak nemocenskou, placenou dovolenou, ani jiné standardní součásti ochrany zaměstnanců.

Z vyprávění pracujících ale plyne, že na ně firma klade takové požadavky, jako by byli skutečnými zaměstnanci. Řidiči si berou týdenní směny, čekají na objednávky na předem určených stanovištích, dostávají mzdu, kterou určuje firma, a nosí označené uniformy. Na základě toho kurýři žádají, aby byli správně klasifikováni jako zaměstnanci a byli tak kryti národní kolektivní smlouvou.

Dva dny po prvním protestu byly nakonec dvě organizátorky obviněné z účasti na shromáždění pracujících ještě před stávkou, a přišly o svá místa.¹ Pracující se dožadovali jejich opětovného najmutí a konce odvetných taktik ve formě odpírání pracovních směn, které firma často používala proti domnělým „buřičům“.

SYMPATIZUJÍCÍ MÉDIA

Nezvykle velké pokrytí, které věnovala protestům italská média, vyznívalo pro pracujícími převážně příznivě. Nízké mzdy a špatné pracovní

podmínky kurýřů veřejnost pobouřily. Částečně díky dobře vedené komunikační strategii získali pracující Foodory v této kampani veřejné mínění na svou stranu, včetně médií, která jsou normálně vůči úsilí pracujících nepřátelská.

Tím se z aféry, která mohla zůstat jen malým pracovním sporem, stala PR katastrofa, ještě zesilovaná neobratným chováním firmy Foodora. Při obraně nízkých platů zástupci společnosti tvrdili, že Foodora je „příležitost zajezdit si na kole a zároveň si trochu vydělat.“ V podstatě stěží víc než koníček.

Tento argument se často objevuje v debatách o tzv. platformové ekonomice. Firmy jím brání nižší než minimální mzdy tvrzením, že tyto mikrozakázky nejsou určeny jako hlavní zdroj obživy. Často vyzdvihovala flexibilita umožňuje pracujícím na částečný úvazek přivydělávat si mezi jinými závazky, například ježděním pro Uber nebo rozvozem pro Foodora.

Tento úhel pohledu zakrývá jednu zásadní skutečnost. Jde na každý pád o práci a ta si zaslouží uznání a spravedlivou odměnu. Pokud plat na vyžití nestačí, měsíční příjmy z Foodory sotva kdy přesáhnou 500 € [cca 13 000 Kč], znamená to, že se jedná o špatnou práci: prekarizovanou, s nízkou mzdou a špatnými pracovními podmínkami.

Argument, že si pracující mohou vybrat, jestli se do tzv. platformové ekonomiky zapojit, v zemi jako je Itálie s nezaměstnaností mladých [v roce 2015 byla 40%] raketově stoupající vzhůru a s rapidním poklesem standardních pracovních míst, moc podpory nenachází. Pro většinu kurýřů byla Foodora jedinou možností, jak mít alespoň nějakou práci.

Tzv. platformový kapitalismus samozřejmě nemá na prekarizovanou a špatně placenou práci v Itálii monopol. Po deregulaci italského pracovního trhu na konci 90. let se smlouvy na dobu určitou a jiné druhy podvodného systému samostatně výdělečné činnosti staly čím dál tím častější. V roce 2015 například rozšířila reforma středopravicové vlády Mattea Renziho využívání tzv. poukázek. Pro představu, jsou to hodinové listky, které se vydávají pracujícím po splnění příležitostné práce. Frekvence jejich využívání firmami za poslední dva roky prudce vzrostla. Pracující, kteří jsou placeni těmito poukázkami, mohou být kdykoli vyhozeni a nemají právo na dovolenou nebo nemo-

censkou. Poukázky původně neměly sloužit k výplatě odměny za práci v pracovní-právním vztahu, ale měly poskytnout transparentnější způsob platby „na ruku“. Jejich oblíbenost však vzrostla a v důsledku znamená, že nyní tyto poukázky nahrazují smlouvy, které nabízely více pracovních práv.

Protesty proti Foodore se tak dotýkají systémových problémů, které trápí italskou ekonomiku, a ty jsou již mediálně vděčné. Taktika společnosti Foodora totiž připomíná model vykořisťování 4.0., kterou umožňují technologie a algoritmy zodpovědné za rozdělování práce a řízení pracovního procesu. Zatímco tzv. platformová ekonomika neustále a prudce roste, jen málo lidí skutečně chápe, co vlastně obnáší. Foodora je tak často spojována s přátelštěji znějícími tzv. sdílečnými platformami, jako je Airbnb nebo BlaBlaCar.

Díky pracovníkům Foodory si italská veřejnost náhle uvědomila, že pod lesklým povrchem digitální inovace a start-upového podnikání leží staré známé vykořisťování. Tato domnělá novost boje o pracovní práva kurýřů Foodory přitáhla širší pozornost veřejnosti. Ačkoli problémy, na které upozorňují, neplatí jen pro tzv. platformovou ekonomiku, jsou její funkční logikou vyhnány do extrémů.

NOVÁ TVÁŘ VYKOŘISŤOVÁNÍ

Používání aplikace k zprostředkování pracovní nabídky a poptávky vyhovuje zavedený trend k individualizaci a fragmentaci zaměstnaneckých vztahů. Logika, na které je management platform jako Foodora založen, je v podstatě neo-tayloristická.² Práce je rozdělena na konkrétní úkoly, které mohou být měřeny a odosobněny, díky čemuž jsou všichni pracující zaměnitelní; pracující ztrácejí kontrolu nad pracovním procesem a časováním práce, což aplikace snadno sleduje. Algoritmický management tak jako by znovu oživil principy vědeckého managementu, které se datují až do 19. století.

Tím nechceme říct, že by platformová ekonomika nebyla inovativní. To firmy vytvořily nové způsoby, jak odpírat pracovní práva, zvyšovat zisk a přilákat investory.

Struktura algoritmů a jednotlivě placených mikro-úkolů maskuje klasický zaměstnanecký vztah, což umožňuje zaměstnavatelům obcházet

1 www.la Repubblica.it/2016/10/10/cronaca/biccareccio-allapp-del-lavoratori-foodora-la-nuova-frontiera-del-lavoro-sme-7541166-b66a-de4532d5ea35
2 www.ft.com/content/88fcd58e-7541-11e6-b66a-de4532d5ea35
3 www.jacobinmag.com/2016/08/deliveroo-strike-sharing-economy-living-wage/
4 www.novarimedia.com/2016/08/25/5-things-you-need-to-know-about-the-uberstrike/
5 www.jacobinmag.com/2016/08/19/the-rise-of-the-unorganizable/
6 www.novarimedia.com/2016/08/12/uberco-deliveroo-drivers-organising-in-the-gig-economy/
7 www.theguardian.com/technology/2016/oct/28/uber-uk-tribunal-self-employed-status

základní pravidla ochrany zaměstnanců. Tím, že pracující uvádějí jako dodavatele, mohou také zaměstnavatelé ospravedlnit to, že jim nedovolí kolektivně vyjednávat skrz odbory.

Interakce s aplikací také práci prakticky zneviditelňuje. Klient si objedná, jídlo dorazí a nikoho nezajímá, jak se to tak rychle a levně stalo. Pracovní podmínky se tak často posouvají až za hranice toho, co je v klasickém pracovně-právním vztahu legální.

A konečně, tyto společnosti jsou pro kapitál atraktivnější, protože se prezentují jako technologické start-upy místo zprostředkovatelů, kteří vytěžují zisky starými dobrými způsoby jako jsou intenzifikace práce a tlak na snižování platů.

Z perspektivy pracujících vytvořil algoritmus nové disciplinační praktiky. Aplikace monitoruje pracovní dobu, čímž vyhání management výkonnosti do extrémů. Hodnocení zákazníků pak slouží k další kontrole pracujících. Disciplinaci v tomto systému provádí za manažera přímo zákazník, který si ani nemusí být vědom toho, k čemu se jeho komentáře využívají. Hrozba deaktivace účtu z důvodů nedostačitého výkonu nebo nepohodlnosti visí pracujícím neustále nad hlavou. Vedení v podstatě může svým zaměstnancům jediným kliknutím odepřít přístup k produkčním prostředkům. V klasickém pracovním vztahu by toto mohlo být považováno za šikanu, ale v platformovém micro-managementu je to možné.

ŠÍŘÍCÍ SE MOBILIZACE

Jak jsme poznamenali dříve, připomíná stávka ve firmě Foodora mobilizaci kolem společností Deliveroo³ a UberEats,⁴ která v létě proběhla v Londýně. V obou případech se firmy pokusily přejít z hodinové mzdy k placení za jednotlivé zakázky. Obchodní model takovýchto platforem závisí na hyper-flexibilní pracovní síle, která může být mobilizována podle poptávky zákazníků, platbě za jednotlivé dodávky nikoli za hodinu práce, čímž drží dole náklady, a přesouváním rizika malé poptávky na pracující. Touto logikou se také řídí celé logistické odvětví; zvyšování zisků pochází prvotně ze snižování nákladů na práci a zintenzivnění pracovního rytmu.

Přesto to ale vypadá, že se tyto údajně atomizovaní a neorganizovatelní pracující stali zdrojem nové vlny boje za práva pracujících.⁵

Zdá se, že se kurýři Foodory inspirovali u britských protějšků. Obě skupiny využily doby čekání na objednávku k tomu, aby se domlouvali s dalšími poslíčky, k výměně letáků a organizační setkání. Je příznačné, že se takovéto stávky zatím podařily hlavně ve službách, ve kterých zůstala zachována fyzická blízkost pracujících.

Stejně jako v Londýně i kurýři Foodory věnovali úsilí budování povědomí a vztahu s veřejností. Protestovali v centru města, nosili své uniformy, aby tím poškodili značku společnosti, narušovali ústředí firmy hlučnými blokádami a rozdávali zákazníkům a zapojeným restauracím letáky. Takovou taktikou zviditelnili jinak pro veřejnost neviditelnou práci,⁶ která leží v srdci tzv. platformové ekonomiky.

Tím, že zvali své zákazníky a zapojené restaurace k solidárnímu bojkotu platformy, osvětlili stávkující zákazníkům jejich tichou roli v tomto procesu vykořisťování. Je však zatím těžké posoudit, zda měly protesty nějaký vliv na zisk firmy Foodora, a to i přesto, že v návaznosti na ně přestalo několik slavných turínských restaurací aplikaci používat.

Stávkující, stejně jako jejich protějšky z Deliveroo a UberEats, byli bezpochyby obzvláště úspěšní v boji s firmou na jejím vlastním území, v oblasti vztahů s veřejností. Přisvojením si hashtagu, který společnost využívala ke své propagaci, přilákali za jiných okolností nemyslitelnou míru pozornosti.

A co je nejdůležitější, jak v Londýně, tak v Turíně se mobilizace dočkaly silné podpory od klasických odborů. V Londýně se neautorizovaných stávek a vyjednávání účastnily odbory *United Voices of the World* [UVW] a *Independent Workers Union of Great Britain* [IWGB]. V Turíně se začali kurýři organizovat sami, ale pak jim poskytly podporu odbory *Sindacato Intercategoriale Cobas Lavoratori Autorganizzati* [SI-COBAS], které spolu s *Unione Sindacale di Base* [USB] vedly mnoho protestních akcí v logistickém odvětví.

To není náhoda. Mainstreamové italské odborové svazy, stejně jako jejich britské protějšky, zatím nedokázaly zorganizovat pracující v těchto rostoucích odvětvích. Za selháním tradičních metod stojí hned několik faktorů: jedná o převážně mladé, přistěhovalecké pracující, s nestandardními modely zaměstnání nebo chybějícími možnostmi reprezentace a kolektivního vyjednávání. Naproti

tomu je zjevné, že jsou horizontálně řízené odbory lépe vybavené na to podpořit více kreativní mobilizace pracujících.

POHLED DO BUDOUCNOSTI

Přináší tak stávka ve Foodore naději na rozsáhlou vlnu protestních akcí italských prekarizovaných pracujících? Poté, co týdně odmítala jakoukoli možnost vyjednávání se stávkujícími, byla společnost Foodora v reakci na mediální rozruch, který protest kurýřů vyvolal, nucena se sejít s několika jejich zástupci. Většina požadavků pracujících je stále nenaplněna. Firma zvýšila částku placenou za jednu dodávku z 2,70 € na 3,60 € [tj. z cca 72 na 97 Kč] a nabídla speciální slevy na opravy kol.

Firma se ale odmítla vrátit se k hodinové mzdě a také nepřiznala kurýřům status zaměstnance. Navíc neobnovila místo vyhozeným pracujícím a některé protestující potrestala tím, že jim nepřidělila žádné další směny. Dostupnost velké záložní armády pracujících z početných řad mladých nezaměstnaných Italů také firmě umožnila lehce najmout mnoho nových kurýřů, což rozředilo původní jednotné jádro protestujících.

Foodora musela po protestech investovat značný obnos do nové reklamní kampaně, aby se vzpamatovala z PR katastrofy, jakou pro ni byla říjnová stávka. Úspěšná se také jeví strategie počkat, až se bouře uklidní. Ta alespoň z krátkodobého hlediska oslabil intenzitu protestů.

Pracující se nyní snaží Foodoru zažalovat s odůvodněním, že jejich smlouva jakožto osob samostatně výdělečně činných je protiprávní. Tato žaloba může uspět, jelikož mnoho argumentů, díky kterým Londýnský pracovní soud rozhodl, že se řidiči Uberu nedají považovat za samostatně výdělečně činné,⁷ lze použít i v tomto případě. Kurýři pokračují ve svých snahách organizovat se, v Turíně, Miláně i jiných italských městech, a propojovat své úsilí s dalšími pracujícími v oboru rozvážení jídla a zvyšovat povědomí o zákeřných zaměstnavatelských praktikách firem nové platformové ekonomiky v rozvozem odvětví jako celku.

Zatímco se tyto boje rozvíjí, měli bychom se soustředit na jeden zásadní prvek, a tím je rigidita logistického sektoru jako celku. Věci se nyní mají tak, že společnosti jako Deliveroo

a Foodora stále ještě potřebují lidské pracující, kteří rozvázejí zboží a realizují tak jeho hodnotu. S tímto vědomím investují JustEat a Uber, uvedeme-li jen dva příklady, do technologií, které jim umožní automatizovat své rozvozné operace. Podporovat dnes kolektivní organizaci pracujících a překonávání atomizace a individualizace, které tyto nové formy zaměstnání využívají, bude dávat mobilizacím dlouhodobý význam.

Veřejné rozhořčení z praktik Foodory by možná mohlo otevřít diskusi o italském modelu zaměstnanosti jako celku. Vykořisťování a prekarizace jsou běžné i bez řízení smartphonem.

Stejně noviny hlavního proudu, které rozhněvaně píšou o Foodore, běžně zaměstnávají novináře jako dodavatele. A zatímco to vypadá, že vykořisťování a úkolování algoritmem je v kolektivních představách Italů přes čáru, boj přistěhovaleckých pracujících, kteří dříve v otrockých podmínkách při sbírání rajčat v jiho-východní Itálii⁸ nebo jsou zabíjeni při protestu ve skladišti,⁹ je stále z velké části ignorován. Možná proto, že se nejedná o bílé, mladé a vzdělané pracující, kteří by mohli být syny nebo dcerami průměrných Italů.

Stávka ve Foodore možná inspirovane další prekarizované pracující, jejichž životy se potácejí mezi nízkými platy a nejistotou. Ale aby jejich odpor měl širší dopad, musí se jejich boj spojit se všemi pracujícími, i mimo tzv. platformovou ekonomiku, kteří trpí vykořisťováním svých šéfů. Budování takovéto solidarity a jednoty pracujících třídy není malý úkol, ale podaří-li se, mohl by mít opravdové důsledky na osud hnutí pracujících [nejen] v Itálii.

Arianna Tassinari a Vincenzo Maccarrone

Z časopisu Jacobin přeložila

Iva Hammerbauerová.

FRANCIE: KATASTROFA PŘICHÁZÍ – PŘEJDĚME DO PROTIÚTOKU

Protesty proti novému zákonu práce byly obrovskou protestní vlnou [foto: Wikimedia]

V souvislostech s prezidentskými volbami ve Francii přetiskujeme pohled z řad francouzské Nové antikapitalistické strany (NPA). Článek byl napsán ke konci ledna a nestačil zohlednit vítězství kandidáta levého křídla Socialistické strany Benoîta Hamona v jejích primárkách, které v některých levicových kruzích budí poněkud nepodložené nadšení. K tomu, proč ani Hamon, ani další levicový kandidát Mélenchon, nepředstavují řešení, se snad v blízké budoucnosti vrátíme.

Co čekat od nadcházejících prezidentských voleb? V zásadě nic, nebo spíš to nejhorší – to je vcelku jasné. V tuto chvíli zůstává nejpravděpodobnějším scénářem, že proti sobě v druhém kole stanou Marine Le Pen a François Fillon. Nebo že by „Pénélopegate“ spolu s masovým odmítnutím programu našeho nového „pana Thatchera“ vynesly do role černého petra Emmauela Macrona?

Je to nevidané. Jistě, je tu precedens z roku 2002. Ale ať už jakkoliv hodnotíme dlouhodobé trendy, které ho umožnily – „lepenizaci duší“, lidovou našťavanost na socialisty – byla to přece jenom tak trochu náhoda. Kdyby tehdejší předáci „vícehlasé levice“ (Jospin, Hue, Chevènement, Taubira, Mamère...) tušili, že se něco takového může stát, vyřídili by si své spory jinak a jednotný [socialistický] kandidát této levice, která po pět let společně vládla a chystala se v tom pokračovat, by nebyl v prvním kole vyřachován Le Penem.¹ Tentokrát je to jiné. Nikdo si již neumí představit, že by se Le Penová do druhého kola nedostala – ba ani, že by se do něho dostal kandidát socialistů.

Takový je výsledek pětiletého Hollandeova prezidentování. Pět let brutálního a neuvěřitelně cynického vládnutí, proti vlastním voličům a lidovým vrstvám vůbec. Pět otřesných let, které uvolnily cestu vzestupu a zakořenění rasistické krajní pravice, zatímco na pravici se prosadil program, jehož protisociální a ultraliberální

agresivita je nejvyhraněnější snad od vzniku Páté republiky [v roce 1958 – pozn. překl.].

A přitom nemají ani program „národní preference“,² jak ho prosazuje Marine Le Pen, ani Fillonův katolicko-thatcherovský program ve společnosti většinovou podporu. S 25 %, které mu v současnosti [na konci ledna] přisuzuje většina průzkumů, je Fillon favoritem voleb. A 25 % není žádné tsunami. Přesto by kandidát Republikánů díky nim mohl za tři měsíce získat doslova plnou moc.

Socialistická pětiletka totiž zanechala v prostředí lidových vrstev takovou politickou spoušť, že pravice i Medef [Francouzský podnikatelský svaz – pozn. překl.] vycitily historickou příležitost vnutit zemi „konzervativní revoluci“, o jaké se jim donedávna ani nesnilo.

Socialistická strana se hroutí. Jak škodolibě řekl Jean-Luc Mélenchon, „prohrává i volby, které pořádá sama pro sebe“. Její primárky dokázaly přitáhnout jen gardu nejvěrnějších voličů, a i ti z větší části využili svůj hlasovací lístek k nafackování Vallsovi [který tak nahradil Hollande v úloze popraveného]. Valls volal po „vyjasnění“ a dočkal se. Nikoliv ovšem toho, které si přál. Výsledkem by mohlo být rozštěpení samotné strany.

Za této nebývalé politické situace, kdy Macron a Mélenchon „ujíždají“ socialistům podporu zprava i zleva a především, kdy jsou voliči z lidových vrstev hluboce dezorientováni a znechuceni,

1 Socialistický premiér Lionel Jospin, považovaný za favorita, skončil v roce 2002 s 16% itéri – těsně ho předstihl vůdce National frontu Jean-Marie Le Pen (15% hlasů) a odrazil obě strany kandidáti komunistů Robert Hue a středolevici radikální socialist Chantaline Audano. Zelený Nicolas Hulot získal méně než 1% hlasů a levice vyhrál národní suverénist Jean-François Chevènement [pozn. překl.].

2 Měněno je v tomto případě systematické uplědňování „domácích“ před obyvateli cizího původu [pozn. překl.].

by mohl zásadně antidemokratický charakter institucí Páté republiky zajistit pravici drtivé vítězství.

HLUBOCE ANTIDEMOKRATICKÝ SYSTÉM

V tom totiž spočívá kouzlo Páté republiky: z velké buržoazní, vládní, přesto však menšinové strany dokáže udělat všemocného vládce státu. Za tímto účelem byly její instituce vytvořeny: dvoukolový většinový volební systém, neexistence jakéhokoliv poměrného zastoupení, obrovské pravomoci prezidenta, umlčování parlamentu pomocí článku 49–3³ ústavy, vyřazování „malých kandidátů“ pomocí systému volitelských podpisů⁴ – a výčet není konečný! V uplynulých pěti letech umožnily tyto instituce Hollandeovi a Vallsovi vládnout proti vlastnímu voličstvu, ba i proti vlastní parlamentní většině, ve stále větším odloučení, v obklopení svých dvořanů. Pokud zítra pravice vyhraje, dají možná absolutní moc i jí, ačkoliv nebude zastupovat víc než čtvrtinu voličstva – a ještě menší část společnosti.

Pod dojmem těchto 25 %, které jí průzkumy slibují [Chiracovi v prvním kole roku 2002 stačilo k udržení svého trůnu v elysejském paláci i 20 %⁵], si byla pravice tak jista snadným rozdrčením smrsklé a rozdrobené „levice“ v prvním kole a po ní i Le Penové v kole druhém, že si jádro jejích voličů v svých primárkách dopřálo opravdový kus žvance: staří boháči se masově vypravili k urnám, aby podpořili „nejserióznějšího“, tj. nejútočnějšího a nejběsilejšího ze všech kandidátů. Letošní pravicové primárky byly pravým opakem těch socialistických z roku 2011: tehdy se v hrůze z možného Sarkozyho znovuzvolení velká část levicového voličstva v obsesivní snaze o „taktické hlasování“ shlukla kolem kandidáta, který stál kromě Vallse nejdál napravo, k obroušenému, konsenzuálnímu a středovému Hollandeovi. Zato pravicoví staří boháči si letos ve své nekonečné aroganci řekli, že „nic není nedosažitelné“!

KOMUNITARISTICKÉ HLASOVÁNÍ – ALE PRAVICOVÝCH KATOLÍKŮ

Pravicové primárky odhalily také jeden zvláštní fenomén: hlasování na základě komunitní příslušnosti. Nemyslíme tím to, které straší ve věži fantazujících rasistických komentátorů, tj. hla-

sování muslimů, neboť žádná masová podpora francouzských muslimů určité politické straně neexistuje. Máme na mysli masové komunitaristické hlasování pravicových katolíků. Pravidelní účastníci hnutí „Demoška pro všechny“,⁶ mobilizovaní sdružením „Selský rozum“ [Sens commun], jehož podpoře se François Fillon oficiálně těší, dodali sarthskému kastelánovi⁷ hlasy celých farností. Utvořila se tak nezanedbatelná úderná síla připomínající svou vahou „evangelikály“ v primárkách amerických republikánů.

Zdá se tedy, že ve Francii roku 2017 je možné ovládnout stát na způsob kapitalistického holdingu, který s pomocí celkem skromného kapitálu ovládá firmu, jež sama ovládá firmu ještě větší, a tak dále... Mobilizace katolické buržoazie [a thatcherovské k tomu, neboť křesťanské milosrdenství se u těchto lidí zřejmě nijak netluče s honem na chudé] se stala rozhodující pákou, která dala Fillonovi na podnose primárku, jež ho zase možná vynesla do prezidentského křesla. Tomu říká Fillon „důvěra Francouzů“...

Ohledně Páté republiky je ovšem nutno doplnit dvě upřesnění. Předně, jedná se o karikaturu, nikoliv však o výjimku ve světě moderních „demokracií“, kterým by spíše slušel název „oligarchický právní stát“, abychom použili výraz, který přílehavě uplatnil filosof Jacques Rancière. Jedná se o mocenské aparáty ve službách vládnoucích tříd, jejichž profesionální politický establishment a vysoká byrokracie jsou tisíce pouty propojeny s buržoazií a velkými podniky, a jejichž fungování je staví mimo jakoukoliv skutečnou kontrolu ze strany lidových mas. Jejich hladký chod je podmíněn permanentním potlačováním politické aktivity těchto mas, k čemuž patří i neúčast lidových vrstev ve volbách. Pokud je tu nějaký vývoj, spočívá pouze v tom, že jsou tyto státy stále oligarchičtější a stále méně právní.

OTŘEPANÝ VOLEBNÍ CIRKUS A PRASKLINY V SYSTÉMU

Zadruhé, při vši účinnosti, s jakou vykonává svou špinavou antidemokratickou práci, je Pátá republika na konci s dechem. Systém dvou stran [socialistů a pravice], který byl v roce 2012 ještě pevně v sedle, mezitím ustoupil tripartismu zahrnujícímu Národní frontu, a nyní se socialistický blok rozpadá. Primárky byly u nás převzaty ze Spojených států, aby posílily monopol obou velkých

HAMON – MÉLANCHON

Zatímco ještě začátkem ledna se zdálo, že socialisté se do volební kampaně nijak nezapišou a jejich kandidát skončí v prvním kole na pátém místě, zamíchal představitel jejich levého křídla Benoît Hamon svým vítězstvím v primárkách 22. ledna kartami. Nečekaný výsledek vzbudil nevoli ve velké části strany i v médiích [včetně těch, která bývají počítána mezi levicová] stejně jako nadšení u mnoha středolevých voličů. Na pořad dne přišla otázka jednotné kandidátky celé levice, zcela nereálné, dokud všichni počítali, že vládní levice povede do voleb pravicový socialista a nedávný premiér Manuel Valls. Všichni tři kandidáti levice [Hamon, „radikální“ Jean-Luc Mélenchon a zelený Yannick Jadot] totiž v průzkumech dosahují mezi 26 % a 29 %, což by v prvním kole stačilo k prvnímu místu, zvláště když pravicového Fillona táhnou [zatím] skandály ke dnu.

Minulou neděli [19. února] z jednotné kandidátky zřejmě definitivně sešlo. Jadot, jehož podpora se stabilně pohybovala pod dvěma procenty, a který nikoho nezajímá, skutečně od kandidatury odstoupil [Hamon na oplátku zařadil do svého programu uzavření všech jaderných elektráren do roku 2050 a zrušení kontroverzního projektu letiště Notre-Dame-des-Landes v západní Francii, zatímco do parlamentních voleb byla zeleným přislíbena křesla], jednání v Mélenchonem však ztroskotala.

Důvodem zdaleka není jen pověstný Mélenchonův narcismus, který vadí i části jeho podporovatelů. Řada okolností dává silám nalevo od socialistů, které se drží od Hamona dál, zapravdu. Předně, Hamon se opírá o stranu, která se nijak nedistancovala od svého pravicového kurzu posledních pěti let, a většina poslanců i stranických funkcionářů ho po ohlášení výsledků primárek podpořila jen se skřípěním zubů. A to ačkoliv se nedá říct, že by se Hamon vůči stranické většině nějak vymezoval: svůj zatím nejradikálnější odsudek formuloval tak, že „uplynulé voleb-

4 Kandidáti v prezidentských volbách je třeba zkrátka podávat podpis poslanecké senátů, regionálních zastupitelů, nebo starostů, le ovšem o plebiscitu kandidátů, kteří nemají podporu aspoň části politické reprezentace, tj. v establishmentu [pozn. překl.].

5 Jelikož spolu se Chiracem postoupil do druhého kola krajně pravicový politik Jean-Marie Le Pen, získal Chirac v druhém kole celých 85%, ačkoliv většina voličů jeho setrvali vůči němu [pozn. překl.].

3 Tento paragraf umožňuje vládě přijímat zákony i bez souhlasu parlamentu. Poslanci mají možnost zákona zrušit, pokud o něm do konce října rozhodli v období hlasování – zatímco zákon se v takovém případě rovnou vyšetří nejdříve v době a vede k její demisi. Vláda Manuela Vallse tohoto článku často využívá k prosazování liberálních reforem vyvolávajících odpor u části vlastních poslanců [pozn. překl.].

ní období za sebou zanechává nádech nedokončenosti... Řada exponentů Hollandeovy politiky nadále kandiduje do sněmovny – mezi jinými expremiér Valls, známý svými agresivními výroky o „staré dogmatické levici“, nebo ministryně Miriam El Khomry, jejíž jméno je spojeno s novelou zákoníku práce, jež vyhnala statisíce lidí do ulic. Hollandeovy stoupence nabírá Hamon i do svého volebního štábu. Nemá ostatně z čeho vybírat: z 291 socialistických poslanců se proti vládnímu kruzů stavělo necelých třicet [mezi nimi sám Hamon]. Že by Hamon proti takové převaze dokázal jako prezident prosadit skutečně levicové vládnutí, je víc než pochybné, a to byl hlavní důvod, proč mu Mélenchon odmítl vyklidit pole. Pravděpodobně by to nebylo věrohodné ani v očích jeho voličů, a oněch 26 %, které všichni z průzkumů čtou, by se rychle ukázalo jako iluzorní.

I možnost, že by Hamon kolem sebe vytvořil hnutí opírající se o členskou základnu proti aparátu jako Jeremy Corbyn v Británii patří do říše snů, jednak proto, že ve francouzské Socialistické straně na rozdíl od Labour party nikdy nebyl silný radikální, jednak proto, že Hamon zkrátka není Corbyn. Předseda labouristů se i jako poslanec přes třicet let jako outsider veřejně vymezoval proti stranickému vedení a byl nadále v úzkém styku s protestními hnutími. Hamon se od začátku pohyboval výhradně v ministerských kabinetech, poslaneckých lavicích a stranických kancelářích – v aktivistickém prostředí ho nikdo nikdy neviděl. Neproslul ani jako chronický kritik stranických poměrů: jeho mentorem na počátku kariéry byl premiér [1988–91] Michel Rocard, který byl na posouvání strany doprava expert [je příznačné, že i ten měl na sklonku života – zemřel v loňském roce – pocit, že se strana posouvá doprava až příliš...]. V letech 2012 až 2014 byl Hamon ostatně i ve vládě, zůstal v ní nějaký čas i po jmenování Vallsa premiérem, a nebýt toho, že z ní byl pro vyslovení mírných výhrad s její politikou odvolán, ochotně by se na její činnosti podílel i déle.

Hamonův program francouzskými novináři označován za sníl-

kovský a nereálný, faktem ovšem je, že i přes několik „revolučních“ bodů, mezi které patří zejména nepodmíněný základní příjem, není nijak zvlášť radikální. Navíc pod tlakem socialistů začíná od některých svých slibů z primárkové kampaně ustupovat. Týká se to zvlášť slibovaného zrušení extrémně nepopulární „reformy“ pracovního zákona, ohledně které již hovoří pouze o úpravách. Ve vztahu k Evropské unii chce prosazovat sladění daňových sazeb členských zemí, dále vytvoření „parlamentu eurozóny“, čímž chce demokratizovat tvorbu její hospodářské politiky a odklonit ji od systematického vynucování škrtů – co ovšem udělá, až Německo a další státy stejně jako Hollandeovi v roce 2012 řeknou „ne“, je až příliš snadné odhadnout, zvlášť když nebude mít plnou podporu vlastní strany. A pokud jde o tolik oslavovaný návrh nepodmíněného základního příjmu [750€ měsíčně], je to spíš manévr, jak části obyvatel [„v první fázi“ se novinka bude týkat jen některých kategorií, zejména nezaměstnaných a mladých do 25 let] přilepšit a nedostat se přitom do konfrontace se zaměstnavateli, kteří tak budou moci dál na platech šetřit. A k tomu všemu se v odstavci o nepodmíněném základním příjmu v Hamonově programu objevuje vágní upřesnění „a jeho skloubení s jinými dávkami sociální podpory“, tedy ne-nápadný náznak, že nový příjem by mohl pouze nahradit jiné dosavadní příjmy. Zkrátka – nula od nuly pošla.

Přesto i na radikální levici v posledních týdnech zaznívá mnoho hlasů, které Hamonovu kandidaturu hodnotí jako krok k lepšímu zejména ve srovnání s tím, co můžeme očekávat od Mélenchona. Mélenchon představil v posledních dnech ambiciózní sociálně demokratický program obsahující mimo jiné stomiliardové investice především do školství a sociálního bydlení, patnáctiprocentní zvýšení minimální mzdy, uzákonění maximální mzdy [400 000€] nad níž by dodatečné příjmy podléhaly stoprocentnímu zdanění... Na rozdíl od Hamona je také ochotný připustit odchod z EU v případě, že se svými návrhy reforem nedoká-

že prorazit. Tento sám o sobě rozumný návrh má ovšem sklon balit do nacionalistické argumentace [narážky na německou „národní povahu“, útočení na zaměstnance z jiných zemí EU, apod...]. Národní jednota v Mélenchonově rétorice nevytlačila sociální požadavky, vytlačila však třídní boj, což je symbolicky vyjádřeno tím, že již několik let se na jeho shromážděních místo *Internacionály* zpívá *Marseillaisa*, a reálně vyjádřeno prohlášeními v tom smyslu, že podnikatelé mnohou dlouhodobě na veřejných investicích do infrastruktur a výzkumu a do zvyšování kupní síly obyvatel jediné vydělát.

Právě to Hamona a Mélenchona nejvíc spojuje: ani jeden si nepřipouští, že podnikatelský sektor může jejich hospodářský program odmítnout a všemožně ho sabotovat, jak se mu úspěšně podařilo v letech 1981–82 za socialistického prezidenta Mitterranda – a od té doby se zaměstnavatelé v celé Evropě zradikalizovali. Oba se domnívají, že k úspěchu postačí většina ve volbách a obsazení klíčových mocenských pozic. Změnu poměru sil ve společnosti pomocí mimoparlamentního hnutí v ulicích a na pracovištích je mimo jejich obzor. S takovým přístupem je pravděpodobné, že případné volební vítězství by francouzskou levici zničilo ještě víc než prohra.

Martin Churáň

6 „La Manif pour tous“ – hnutí vzniklé v letech 2012–13 na protest proti uzákonění sňatků stejnopohlavních párů [především je maršage pour tous – „manželství pro všechny“]. Jejich demonstraci se hojně účastnili mladí konzervativní katolíci [pozn. překl.].

7 Sartre: konzervativní a spíše venkovský kraj v západní Francii. V němž Fillon udělal většinu své politické kariéry [pozn. překl.].

nomérkem řešitelé presidentů konceptů a po dvou letech ministrem hospodářství. Jako ministr pracoval mimo jiné i během zimy v zákulisí, kde se připravovaly politické ambice se stáhl Hollandeovi (Věleci), které vyvolává nadšení veřejnosti. Natož, když libeři tluče En Marche (Vpřed), které vyvolává nadšení veřejnosti. Jež by v našich podmínkách sahlo zhruba od zelených po TOP 09, nejvíce však mezi noviny. Díky poklesu Fillonovy popularity a nyní politickým předpokládají postup do druhého kola – volební program ošlem dosud nepředstavil (pozn. překl.).

8 Fillon je podceňován, že někdy, že zaměnil svou manželku Pénélope (dříve podpravek) za svou ženu, která ho doprovázela v práci. Chránil se, aby nebyl odhalen. Pochybnosti jsou i kolem jeho pracovní poměry, která zřejmě nejsou v pořádku. Pochybnosti jsou i kolem pracovních úkolů jeho dvou dětí, které rovněž zaměstnal (pozn. překl.).

9 Byvalý manažer v investiční bance, kterého Hollande bezprostředně po volební kampani, v níž mimo jiné prohlásil, že „jím skutečným protivníkem je finanční kapitál“, jmenoval

vládních stran předváděním pečlivě otesaných „alternativ“, poskytováním „předvýběru“ mezi „osobnostmi“ stejné politické „tendence“, to vše za součinnosti médií, která nás přesycují vskutku bohatými „diskusemi“. Politicko–mediální cirkus dobře zafungoval v roce 2011 pro Hollanda i v loňském roce pro Fillona – až nakonec v lednu 2017 v případě Socialistické strany vykolejil. Tak to dopadá, když se „stádo voličů“ najednou začne vzpírat...

V systému se objevují viditelné praskliny, a pravice se možná radovala předčasně. Stačily dva měsíce, a Fillon, donedávna ještě favorit, se ocitl v překérné pozici. Nejprve lidé zjistili, jaký je jeho program! A hned na to, po vypuknutí skandálu „Pénélopegate“, přišli na to, jaký je člověk, který ho prosazuje: nesnesitelný velkobur-

žoust, který věděl o čem mluvil, když v roce 2012 na Twitteru drze psal, že „je sociálně nespravedlivé, když někteří tvrdě pracují za málo peněz, zatímco jiní nepracují a dostávají peníze od státu“⁸... A tak se zdá, že politická situace je zase o trochu otevřenější.

Zatím to bohužel vypadá, že z toho těží hlavně političtí dobrodruzi jako Marine Le Pen, nebo na zcela jiné úrovni Emmanuel Macron.⁹ Pravda, i Mélenchon doufá, že dokáže příležitosti využít. Ale co by udělal s případným volebním průlomem, kromě toho, že by si vychutnal potěšení z potrestání socialistů a z přeskočení jejich kandidáta? Co potom tváří v tvář tvrdě pravicové vládě, která má zřejmě našlápnuto k ustavení? Nedělejme si příliš iluzí o tom, co může vzejít z tohoto stále patetičtějšího volebního cirkusu.

Řekněme raději rovnou a opakovaně, že legitimita příští vlády bude pro nás, stejně jako pro miliony dalších lidí, nulová.

BUDOUCNOST NENÍ PŘEDEM DÁNA

Tak jako tak nesmíme pro deprimující volební scénář, který se před našima očima rozvíjí, zapomenout, že poměry sil ve volbách, pokřivené ještě k tomu nedemokratickými institucemi, nejsou věrným obrazem politického poměru sil ve společnosti. Zopakujme ještě jednou, že ultraliberální Fillonův program má jen menšinovou podporu. Vidíme to třeba na tom, že kandidát „slz a krve“ už musel ustoupit od jednoho jeho podstatného bodu (navrhoval

Bude Mélenchon úspěšný? (foto: Wikimedia)

Hamon, bezradný a opuštěný vlastní stranou [Foto: Wikimedia]

původně, aby zdravotní pojištění pokrývalo pouze závažné choroby], od čehož rychle odvedl pozornost několika sprostotami kolem „boje proti kriminalitě“ a přistěhovalců.

Pravice i zaměstnavatelé si dobře uvědomují paradox případného volebního vítězství, které by dalo plnou moc straně, jejíž program by přitom během kampaně utrpěl značné šrámy. Chystají se tedy k rychlému a silnému úderu, aby bleskově protlačili „reformu naší země“ v podobě zákonných vyhlášek v průběhu léta. Chtějí využít povolební otupělosti, než se lidé probudí a než dojde k sociálním mobilizacím. Těchto mobilizací se totiž bojí a s neklidem je vyhlížejí, navzdory svému okázalému opovrhování „ulicí“, „násilnými jednotlivci“, „odbory, které dnes zastupují už jen málokoho“. Vědí, že by jejich program

mohl narazit na masové a odhodlané reakce v podobě stávek i demonstrací.

NAŠE ÚŽASNÉ HNUTÍ PROTI NOVELE ZÁKONÍKU PRÁCE JIM MŮŽE BÝT VAROVÁNÍM A NÁM ZASE POVZBUZENÍM.

Když už Marine Le Pen vidí v Trumpovi svůj vzor, zatímco Fillon sní o tom, že si zahraje na konzervativní revoluci Ronalda Reagana, pohledme i my na druhou stranu oceánu. Miliony lidí demonstrovaly, aby překazily oslavy Trumpova nástupu do úřadu. Bouřící se miliony lidí, často zároveň zklamaných osmiletým vládnutím demokratů, snad i s pocitem zahnání do kouta, v Americe povstávají – možná se schyluje

k nové vlně organizování, aktivismu a bojů.

Z tohoto vývoje vychází skutečná naděje, že rasismus a asociální řez, které by ve volebních urnách mohly v květnu 2017 zvítězit, nakonec skončí v popelnici. V tomto kontextu staví Nová antikapitalistická strana [NPA] do voleb svého kandidáta Philippea Poutoua, ne proto, aby si hrála na „volební perspektivu“ [to je jedna z podstatných věcí, na kterých se neshodneme s Jean–Lucem Mélenchonem], nýbrž aby propagovala program sociálního boje.

Yann Cézard

Vyšlo pod názvem „Face à la catastrophe annoncée, l'urgence se la riposte“ v únorovém čísle časopisu L'anticapitaliste. Přeložil Martin Churáň

NA OBRANU DIE LINKE

**Kvůli kontroverzním prohlášením'
členky vedení strany Sahry
Wagenknechtové o domácí bezpečnosti
a uprchlické politice se mnozí**

**antirasističtí aktivisté rozhodli, že
v nadcházejících volbách nedají
Die Linke svůj hlas. Někteří z nich stranu
úplně zavrhnou.**

Jejich zloba je opodstatněná. Wagenknechtová svádí vinu za nedávné teroristické útoky na německou kancléřku Angelu Merkelovou a stěhuje si v prohlášeních nesoucích společné znaky s politickým jazykem pravicové Alternativy pro Německo [AfD] na „nekontrolované otevírání hranic“ a zeštíhlování policejních složek.

Ale s ohledem na stávající politickou situaci je zavržení Die Linke kvůli nesouhlasu s jednou členkou, třebaže velmi prominentní, špatnou reakcí. Die Linke ztělesňuje významný historický vývoj: poprvé po více než padesáti letech německou politiku obohacuje velká, pluralitní socialistická strana. Strana, která přinesla antikapitalistické perspektivy do parlamentu a mainstreamových médií. Stranická platforma a převážná většina jejích šedesáti tisíc členů jasně odděluje levici od pravice. V atmosféře, která je stále více nacionalistická, podporují její členové otevřené hranice pro kohokoliv v nouzi.

Od doby, co se Die Linke dostala do popředí, se jí podařilo výrazně zvýšit zdroje pro sociální hnutí a stipendia pro kritický výzkum. Jasně antifašistické a prouprchlické postoje strany, její antineoliberální a sociální platforma, nemluvě o solidaritě s Kurdy a odporu proti krvavé německé dohodě s tureckým prezidentem Erdoğanem, která měla zabránit uprchlíkům dostat se do Evropské unie, z ní udělaly důležitého partnera pro mnohá aktivistická hnutí.

Ve světle probíhajícího globálního obrození extrémní pravice není odpovídající reakcí toto všechno zahodit jen kvůli jedné představitelce strany a jejím tvrzením, která někteří aktivisté nedokáží tolerovat.

Dokonce i nejtvrďší levicoví kritikové Wagenknechtové souhlasí s 80 procenty toho, co běžně říká. Její vystoupení v nejdůležitějších talk show z ní dnes udělaly nejvýraznější hlas proti německému neoliberalismu, jenž navíc oslovuje miliony lidí, kteří by se jinak k levicovým myšlenkám nedostali. Za to by jí levice měla být vděčná.

Neznamená to, že bychom měli akceptovat její snahy získat si voliče posunem k pravicově populistické Alternativě pro Německo. Namísto toho, aby zformulovala principiální protirasistický postoj, oportunisticky přijala její rétoriku. Její komentáře o „právech hostů“ a „kapacitních limitech“, její tvrzení, že nechota Merkelové uzavřít hranice zčásti zavinila nedávné teroristické útoky v Berlíně, a volání po posílení policie zní více jako argumenty z úst AfD a, abychom byli fér, také z úst většinové politické reprezentace, než jaké by měly znít z prostředí Die Linke.

Dosud je strana výjimečná svými postoji k těmto problémům. Die Linke podporuje uprchlíky a otevřenou imigrační politiku, svou kritiku si šetří pro miliardy eur utracené za záchranu bank, nespravedlivé přerozdělování bohatství ve světě a vývoz německých

zbraní, které pohánějí právě ten typ konfliktů, jenž nutí lidi opouštět jejich domovy. Strana se musí i nadále držet těchto zásad.

Působivá prezidentská kampaň Bernieho Sanderse² ukazuje, jak se dají propojit ekonomická témata ovlivňující pracující a nezaměstnané s protirasistickou a protisexistickou agendou. Německá levice by také měla spojit boj proti vykořisťování s bojem proti útlaku.

Každý, kdo chce, aby se Die Linke držela svých současných pozic v otázce uprchlíků a takzvané bezpečnostní politiky, ať už jako člen strany anebo kritický sympatizant, by se měl účastnit bojů o směřování strany, ne z ní vystupovat.

Bojkotování, neúčast u voleb a veřejné vystupování z Die Linke, v současné době nejdůležitější hrází proti neoliberalismu, rasismu, militarismu a nové pravici, je kontraproduktivní. Od debat o budoucnosti strany a výzvách, kterým čelí, bychom neměli upouštět tak rychle. Nakonec, oslabování levice nám v boji proti pravici nijak nepomůže.

Florian Wilde a Loren Balhorn

Z časopisu Jacobin přeložila Kristýna Trochtová

KLINIK

NEDÀ ME!

CO ČEKÁ AMERI VLÁDY DONA

Pracující uklidových a stravovacích služeb v Trump International Hotel hotelu v Las Vegas získali v prosinci první kolektivní smlouvu, stejně tak uzavřeli dohodu, která pracujícím dává cestu ke sdrůzování v odborech v jeho hotelu ve Washingtonu D.C.

CKÉ ODBORY ZA LDA TRUMPA

39

**Zvolením Donalda Trumpa prezidentem
a s většinou, kterou mají republikáni jak ve Sněmovně, tak
v Senátu, vstupujeme do období existenční krize odborů
a naší organizované síly. Nadcházející měsíce
a léta budou pro nás výzvou k tomu, abychom projevili
ducha maximální solidarity.**

V tomto krátkém článku popíšu pravděpodobnou formu a podstatu útoků. Omezují se zde na záležitosti, které se týkají přímo odborů, ačkoli pro pracující toho existuje spousta, čeho by se měli ze strany nově nastupující vlády obávat, včetně zvýšení množství privatizací a široké deregulace, stejně jako pokusů postavit pracující proti sobě rozdmýcháváním plamenů rasismu, sexismu a nepřátelství vůči imigrantům.

**„PRÁVO NA PRÁCI“
V SOUKROMÉM
SEKTORU**

Republikánská strana podporuje zákony „práva na práci“ v jednotlivých státech a volá po jeho celonárodní verzi. „Právo na práci“ znamená „právo na práci bez odborů“. Ve 27 státech, které tyto zákony doposud schválily, nemají odbory žádné právo vybírat příspěvky za zastupování od nečlenů, pro které vyjednávají pracovní smlouvy.

Měli bychom očekávat, že se Kongres pokusí pozměnit Národní zákon o pracovních vztazích [National Labor Relations Act], aby schválil právo na práci v soukromém sektoru na národní úrovni. Dokonce i v případě, že by se proti tomu postavil Senát, nebo proti tomu budou aktivně bojovat jednotlivé státy, je pravděpodobné, že se navýší počet států, ve kterých zákony práva na práci budou platit.

**„PRÁVO NA PRÁCI“
VE VEŘEJNÉM
SEKTORU**

Je skoro jisté, že se v období 18 měsíců až dvou lety bude platit zákon o právu na práci v celém veřejném sektoru.

Minulé jaro byl Nejvyšší soud připravený zrušit precedentní rozhodnutí v případě Abood vs. Detroit Board of

Education, který zaručuje odborům veřejného sektoru právo na vybírání poplatků za zastupování [ty se vybírají od pracujících, kteří nejsou v odborech, ale mají výhody z odborů vyjednaných kolektivních smlouvách na jednotlivých pracovištích – pozn. redakce]. Se smrtí soudce Antonina Scalii získaly odbory oddechový čas, ale hromadí se podobné případy.

Přesný časový rámec bude záležet na tom, jak rychle bude jmenován nový soudce Nejvyššího soudu, a rychlost, s jakou soud rozhodne vyslechnout si podobný případ jako byl Friedrichs vs. California Teachers Association, ve které několik učitelů žalovalo odbory za povinnost platit poplatek za zastupování. Pokud dojde k obnovení konzervativní většiny mezi soudci, je výhra více než nejistá.

**OBRANA PRÁV
IMIGRANTŮ**

Trump vedl kampaň se slibem deportovat milióny pracujících bez dokladů a zaměřit se na imigranty z muslimských zemí.

Odbory a centra pracujících se připravují na masivní boje za obranu těch členů, kteří jsou zároveň imigranti. Využijí k tomu zkušenosti z posledních deseti let. O těch hlavních napsala nedávno Sonia Singh.

**ZTENČUJÍCÍ SE
ROZPOČTY ODBORŮ**

Právo na práci je pro odbory finanční ranou. Hlavní riziko je v tom, že členové přestanou platit poplatky a stanou se „černými pasažéry“, protože budou mít prospěch z toho, že jsou zastupování i bez placení.

Přesto to ještě neznamená umíráček pro odbory. Nevada, jeden ze států, kde platí právo na práci, si udržovala

relativně vysokou hustotu odborové organizovanosti [okolo 14 procent], a odbory v tomto státě uplatňovaly masivní volební vliv. Nepřipravené odbory budou v krátkodobém měřítku silně postiženy, pro některé z nich se ukáží rány, které jim budou uštědřeny, jako rány osudové, ale existují cesty k oživení bojovnosti pracujících.

Všechny odbory by se měly organizovat tak, aby si udržely své členy. Ale i pro ty nejúspěšnější bude právo na práci znamenat rozhodování o tom, co dělat s menším množstvím peněz. Obrní se odbory vozovou hradbou, aby chránily své členy? Vzdají se nového organizování? Stáhnou se z práce v hnutí, nebo naopak zdvojnásobí své úsilí?

Jaký druh zdrojů vkládáte do své politiky a politických kandidátů? Co o vybírání členských darů, které budou použity na politickou práci? Jak to bude vypadat při zavedení práva na práci? Odbory si budou muset projít vnitřní diskusí na tato témata.

**SLABŠÍ
U VYJEDNÁVACÍHO
STOLU**

Slabší odbory znamenají také slabší pracující v nadcházejících kolech vyjednávání o smlouvách.

Navzdory ekonomickému oživení, průměrné zvyšování mzdy v posledních letech v odborových smlouvách oscilovalo blízko míry inflace.

Pracující ve státech, které zavedly právo na práci, pravděpodobně nedostanou příspěvek na zdravotní péči či na penzi. Se slibovaným vykucháním Zákona cenově dostupné zdravotní péče [Affordable Care Act] a možnými škrtými v sociálním zabezpečení, hrozí právo na práci v celé zemi způsobit dokonce ještě větší krizi ve zdravotnictví a v oblasti odchodu do důchodu.

ÚTOKY NA PRACUJÍCÍ NA FEDERÁLNÍ ÚROVNI

Odbory na federální úrovni jsou také pod přímou palbou. Dlouhodobým cílem Republikánské strany je narušit nebo zlikvidovat ochranu a bezpečnost práce ve státní správě. Strana chce také seškrtnat mzdy a penze.

Sněmovna také chce obnovit pravidlo, které jí dovoluje cílit na jednotlivé zaměstnance a vyhodit je nebo jim snížit mzdy, až na 1 dolar za rok!

Zrušení Davis-Baconova zákona, který upravuje převládající mzdová pravidla pro federální stavební projekty, bude na jejich seznamu priorit také vysoko. Republikáni budou pravděpodobně podmiňovat podporu pro financování federálních výdajů na infrastrukturu zrušením Davis-Baconova zákona.

Obamovy výkonné příkazy pro federální kontraktory budou pravděpodobně také zrušeny, včetně minimální mzdy v hodnotě 10,1 dolarů, placeného indispozičního volna, a povinné zveřejnění porušování pracovního práva.

NEPŘÁTELSKÝ MINISTR PRÁCE

Když se podíváme na Trumpovu vládu, zdá se, že většina kandidátů jsou vyslání s úkolem zničit odbor, který vedou. Například ministerstvo práce má za úkol prosazovat federální pracovní zákony, jako například minimální

mzdu a přesčasy. Ale kandidát na ministerstvo práce Andrew Puzder je výkonným ředitelem konglomerátu fast foodů CKE Restaurants. Bylo zjištěno, že jeho franšízy Carl's Jr. a Hardee's konzistentně porušují zákony, týkající se mezd a pracovní doby.

Puzder zpochybnil zvyšování minimální mzdy nejdůrazněji ve svém domovském státě Kalifornii a kritizoval součásti pracovního práva jako povinné přestávky v práci [Puzder nakonec nebyl jmenován do funkce kvůli velké řadě protestů – pozn. red.].

TLAK NA PRIVATIZACI ŠKOL

Jmenování miliardářky a odpůrkyně veřejného školství Betsy DeVosové do funkce ministryně školství bude pravděpodobně znamenat propojení federálního financování škol s programy „school choice“ [alternativní školní výuka vůči veřejným škola – pozn. red.], soukromých škol, což jsou dva sektory bez odborů.

Radikálně volnotržní přístup DeVosové ke vzdělávání již dokázal neuspět v Michiganu, kde špatně fungující systém poukázek, který s pomocí svého bohatství prosadila, je jeden z nejméně regulovaných v zemi.

ZBAVIT SE PRACOVNÍCH RAD

Kandidáti, které Trump navrhuje do Národní rady pracovních vztahů [National Labor Relations Board] také

zcela jistě zruší pokrok, kterého bylo v nedávných letech dosaženo.

V ohrožení jsou pravidla, které ustanovily korporace jako McDonald's jako společného zaměstnavatele pracujících ve svých franšízách, což tam otevřelo cestu k vytváření odborů, a zaručilo postgraduálním studentům právo na to se organizovat. Stejně tak jsou ohrožená pravidla, která povolovala rychlejší volby v odborech.

Celkově je to zoufalá situace. Doufám, že v zápasech, které nastanou, se zrodí lepší hnutí. Ale měli bychom být připraveni na maratón zápasů.

Penny Lewis

Penny Lewis vyučuje pracovní studia na Murphy Institute, City University v New Yorku, a je zvoleným vedoucím ve svých odborech, Professional Staff Congress. Z anglického originálu na webu Labor Notes přeložil Martin Šaffek.

SLEDUJTE REVOLUČNÍ KANÁL!
WWW.SOLIDARITA.TV

Trumpova inaugurace se neobešla bez protestů [Foto: Socialist Worker]

Zvolení Donalda Trumpa bylo ideologickou vzpruhou pro nejagresivnější hrabivce vládnoucí třídy a jejich figurám z volnětržních médií.

USA: MUSÍME ZAH ODPOR PROTI TRUM ZLEVA!

1 www.socialistworker.co.uk/art/43209/Trump+will+not+keep+us+hiding+in+the+shadow+of+war+activists+defend+the+protest
2 www.socialistworker.co.uk/art/43321/Anti-choice+big+choice+launch+new+attack+on+abortion+rights+after+Trump+election

ÁJIT POVI

Do ulic USA ale vyšly o víkendu desetitisíce jeho oponentů.¹ Trump se vychloubal, že užíval své bohatství a slávu k tomu, aby mohl osahávat ženy. Mezi jeho návrhy patří zvrácení rozhodnutí v případě Roe vs Wade, jehož verdikt zaručil ženám legální přístup k interrupci.² To rozcílilo mnoho lidí a vedlo tuto sobotu ke svolání ženského pochodu do Washingtonu.

Trump neznámá pouze více té samé politiky. Jeho zvolení má kromě ekonomických aspektů vliv také na uprchlíky a jiné migranty. Existují pokusy o to, aby se rasismus, sexismus a homofobie staly součástí mainstreamu. Trumpovo zvolení posílilo pravici. Vedl rasistickou kampaň, a mnoho „tvrdých“ i „měkkých“ rasistů jej díky tomu volilo. Ale pouze menšina jeho voličů jej volila, protože je rasista.

Horší než malé skupiny rasistů, které Trumpa přivítaly, byly větší skupiny nerasistů z řad pracujících třídy, které tento rasismus přecházely z jiných důvodů. Trumpova přitažlivost byla založena na tom, že je outsider, který chce „vysušit bažinu“ a dělat věci jinak. Zatímco Clintonová byla zosobněním toho, dělat věci postaru. Dokonce i někteří lidé, kteří nesouhlasili s hroznými věcmi, které Trump říkal, cítili, že minimálně říkal to, co má na srdci. Podstatná menšina těchto Trumpových voličů volila v demokratických primárních Bernieho Sanderse, a mnoho z nich může být opět získáno pro politiku pracujících třídy.

INSPIRACE

Neschopnost Clintonové kohokoliv inspirovat byla klíčem ke zvolení Donalda Trumpa. Tvrdil jsem, že není možné volit Clintonovou, a stále si za tím stojím. Clintonová byla kamarádkou Wall Streetu, vrcholným politickým „insiderem“, a vůdčím jestřábem Obamovy vlády. Neměla problém s tím, plácnout pár frází pro pracující, jako „zdaňte bohaté a nasadte opratě Wall Streetu“, když cítila, že musí. Ale nemyslela to vážně. Její vláda by byla pro pracující třídu katastrofou, stejně tak pro světový mír. Námezdně pracující lidé by museli tak jako tak bojovat, ať už by vyhrál kdokoli. Teď ie čeká odpor proti Trumpovi. Pracující třída není dobře organizovaná, není příliš sebevědomá a v současnosti nebojuje. Mobilizace může nicméně omezit to, kam až může Trump zajít.

Po šoku z voleb jsem viděl více lidí, snažících se zapojit do aktivity. Zdali to bude dostatečně silné, či dostatečně rychlé, je jiná věc. Neexistuje dostatečné lokální propojení mezi aktivisty

a odbory. Média spojovala Trumpovo zvolení s „bílou pracující třídou“.

To nepomohlo aktivistům, pocházejícím ze střední třídy, nebo aktivistům Black Lives Matter spojit se s odbory nebo hledat obecnou strategii zaměřenou na pracující třídu. Jsme svědky pokusů o sebeobranu na bázi komunit, hovoří se o protirasistických hlídkách atd. Jedná se o důležité rodící se hnutí, které by levice měla podporovat, ale nikoliv způsobem, který bude zbytečně strašit.

Měli bychom mít na paměti, že vítězství ohledně svateb gayů nebo práv transgender lidí začala jako defenzivní boje. Černí panteréři se před padesáti lety zrodili ze sebeobran.

HNUTÍ

Ale hnutí potřebuje být napojeno na agresivnější a obecnější zápasy. Mnoho z Trumpových voličů z řad pracujících třídy bude velmi zklamáno jeho vládou a jejími dary bohatým. Co se s tímto zklamáním stane, závisí na dvou hlavních faktorech. První z nich je načasování toho, co se stane s Trumpovou vládou a ekonomikou. Co se stane s pracovními místy? Bude rozčarování náhlé a kolektivní, nebo postupná, individuální a demoralizující?

Druhým faktorem je mobilizace levice a jakákoliv veřejná aktivita, která vzejde z řad pracujících třídy. Pochod ve Washington během Trumpovy inaugurace a stejně tak mnoho demonstrací ve stejný den jsou důležitým začátkem. Ale účinek to budeme mít pouze tehdy, pokud budou využity k vybudování sebevědomé a pokračující aktivity. Nezdá se mi, že by se tak zatím dělo. Zatím.

Třetím faktorem je, že mimovolební pravice si může domnívat, že Trump nezachází dostatečně daleko. Explicitně rasistické skupiny, protiimigrantské skupiny, bývalá Tea Party, a křesťanští fundamentalisté se mohou snažit zúročit zklamání pracujících třídy. To je velké nebezpečí. A nelze mu čelit tím, že budeme přesvědčovat lidi, aby opět volili demokraty.

Pokud je zdiskreditovaný mainstream považován za jedinou zbývající alternativu vůči Trumpovi, budou se lidé odvracet od Trumpa směrem k pravici. Je zásadní zdůrazňovat, že za tímto milionářem jsou zájmy vládnoucí třídy, a nutnost jednotného odporu, založenou na pracujících třídě na pracovištích i mimo ně.

Eric Fretz

Z novin *Socialist Worker* přeložil Martin Šaffek.

Časť establishmentu nemôže Trumpa vystat [Foto: Wikimedia]

Vidíme to v Británii, kde se notorický šampión pravdy Tony Blair¹ samozvaně staví do vedení zbývajících zastánců setrvání v Evropské unii. Stejný vzorec můžeme vidět i ve stupňujících se potyčkách mezi prezidentem USA Donaldem Trumpem a dalšími částmi vládnoucí třídy USA. To se projevilo při propuštění Mike Flynn, který krátce působil jako prezidentův poradce pro národní bezpečnost, a byl odvolán kvůli sledování a úniku dat z Národní bezpečnostní agentury a FBI. Nejméně devět příslušníků tajných služeb pomohlo novinám Washington Post vynést na světlo příběh Flynnovu komunikaci se zástupci Ruské federace.

Trump má pravdu v tom, že po něm jde „komunita tajných služeb“. Nedávno zveřejnily ultra-establishmentové noviny

New York Times i levicový časopis Jacobin články o „hlubokém státu“. Tento termín vznikl v Turecku a popisuje tajnou síť s centrem v armádě, která po desetiletí ovládala nebo svrhovala vlády.²

Hluboký stát v USA není ničím obzvláště tajným. Michael Glennon nedávno publikoval knihu o „dvojitě vládě“. Tvrdil, že údajné pilíře ústavnosti USA, prezident, kongres a nejvyšší soud, se hrají roli pouze dekorativní.

„Efektivní“ vláda je zajišťována něčím, co Glennon nazývá „trumanovskou sítí“, protože jejím centrem jsou instituce národní bezpečnosti USA vytvořené prezidentem Harry S. Trumanem na konci čtyřicátých let dvacátého století. Glennon podceňuje roli prezidentského úřadu a zkušených, dlouholetých sená-

torů a kongresmanů, kteří jsou napojeni na Pentagon, CIA a ostatní součásti bezpečnostních složky a dodávají jim legitimitu. V USA ale nepochybně existují kádry, jež během své kariéry pendlují mezi univerzitami, korporacemi, výše zmíněnými institucemi a ostatními klíčovými úřady. Tyto manažery USA ztělesňují třeba válečný zločinec Henry Kissinger a Alan Greenspan, dlouhodobý šéf Federální banky.

REPUBLIKÁNI ZUŘÍ

Republikánské křídlo této smetánky se proti Trumpově kandidatuře bouřilo. Rozčiloval je jeho nepřátelský postoj k institucím jako NATO, které pomáhají

1 www.socialistworker.co.uk/art/43062/How+iles+created+the+case+for+the+Iraq+war
2 www.socialistworker.co.uk/art/42780/Turkish+turnaround+can+last+forever

OBRÁTIL SE „HLUBOKÝ STÁT“ PROTI DONALDU TRUMPOVI?

Jedním z do očí bijících rysů současné politiky jsou intenzivní konflikty, ve kterých se proti sobě staví příslušníci vládnoucí třídy, a navzájem se osočující z lhaní.

americkému imperialismu. Také je štvál jeho protekcionismus v podobě politiky „kupovat americké zboží a zaměstnávat Američany“, jak ji Trump pojmenoval minulou sobotu na Floridě. Ve snaze získat si důvěru vládnoucí třídy, se Trump pokoušel zrekrutovat dostatek lidí z této skupiny, aniž by ztratil podporu svých rasistických a nacionalistických sympatizantů. Vůdcem této skupiny je v Bílém domě Stephen Bannon, který dal jasně najevo svou touhu rozbit liberálně-kapitalistický mezinárodní řád. Generál Raymond Thomas z velitelství speciálních operací k tomu prohlásil, že vláda USA „je stále v neuvěřitelném chaosu“. Viceprezident Mike Pence ujistil minulou sobotu na bezpečnostní konferenci v Mnichově vládnoucí třídy

Evropy o podpoře NATO ze strany USA. Ale o pár hodin později Trump zopakoval své dřívější útoky na Evropany, kteří podle něj neutrácejí dost na obranu, a stěžoval si, že „bojujeme v bitvách, které nám nic nepřinášejí. Bojujeme v bitvách, kde s námi v boji jiní lidé nezacházejí férově.“ Flynnův pád tak pravděpodobně nebude posledním útokem trumanovské sítě na Trumpa.

Znamená to, že se celá vládnoucí třída obrátila proti němu? Washington Post cituje jednoho hospodářského historika, že „neexistuje nic, co se týče rozsahu nebo rychlosti, co může být srovnáváno s odpovědí firem na Trumpův zákaz vstupu [cizincům].“ Ale ceny na burze dosáhly minulý týden rekordních úrovní v očekávání, že Trump nadělí

korporátní Americe náhlou prosperitu daňových škrtů a deregulace.

Takže nad Trumpovou vládou zatím nebyl vyřknut rozsudek. Bezpochyby uvidíme i jiné pokusy, jak zkrotit nového prezidenta a postavit jeho vládu do latě. Podle jeho kroků v uplynulém týdnu ale Trump neposlouchá. Loď USA se zmítá v rozbouřených vodách.

Alex Callinicos

Z novin Socialist Worker přeložil Martin Šaffek.

Donald Trump v úterý (24.1.) rozhodl o pokračování výstavby ropovodů Keystone XL a Dakota Access, proti kterému se v minulém roce postavili místní obyvatelé. Je to jeden z prvních náznaků jakým směrem bude chtít nový prezident Spojených států směřovat svou enviromentální politiku. Ta tak bude podporovat zájmy ropných společností před zájmy občanů, za předpokladu, že stát získá určitý podíl na jejich ziscích.

PO TRUMPOVI POTOPA

5 www.vox.com/science-and-health/2017/1/25/14370712/trump-science-gagging-explained
6 www.act350.org/sign/makx-madapl-pipeline-pledge/

1 www.whitehouse.gov/america-first-energy
2 www.foeeurope.org/sites/default/files/publications/foee_shale_gas_report_czech.pdf
3 www.nationalreview.com/article/435470/climate-change-attorneys-general
4 www.youtube.com/watch?v=fs7UDVRNIE

Schválení výstavby ropovodů je v souladu s Trumpovým energetickým plánem: „Trumpova administrativa se zavazuje k [...] maximálnímu využití amerických zdrojů, k osvobození ze závislosti na dovozu ropy.“¹ Zvýšení zaměstnanosti chce Trump zajistit právě využitím domácích prostředků, to znamená rozšíření těžby ropy, břidlicových plynů, stejně jako uhlí. Trumpa viditelně příliš nezajímá, že taková pracovní místa jsou pouze dočasná a po vyčerpání zásob dojde ke krizi na pracovním trhu, kdy tito zaměstnanci budou těžce hledat nové uplatnění. To ale již nebude Trumpova starost. Nehledě na to, že například těžba břidlicových plynů s sebou nese rizika vůči životnímu prostředí i ochraně zdraví obyvatel. Ať už jde o velkou spotřebu vody při těžbě, úniky metanu, riziko znečištění pitné vody nebo zemětřesení, k nimž

v některých těžebních oblastech USA dochází již dnes.²

Do vedení Environmental Protection Agency (EPA, Agentury na ochranu životního prostředí) dosadil Trump Scotta Pruitt, který se v minulosti s EPA několikrát soudil proti jí uzákoněným ekologickým „omezením“. Jeho přístup k otázkám životního prostředí dokládá kritický článek k Obamově ekologické agendě: „Vědci nadále nesouhlasí se stupněm a mírou globálního oteplování a jeho vztahem k jednání lidstva.“³ Pruitt zde však neuvádí odkaz na konkrétní vědecké studie. V podobném smyslu pokračoval Pruitt v odpovědích Berniemu Sandersovi v otázce vlivu člověka na změny klimatu, kdy tvrdil, že člověk má vliv na změny klimatu „určitým způsobem.“⁴ Během politických kampaní do Senátu obdržel Pruitt 270 tisíc dolarů od ropných a plynárenských společností.

Trumpova administrativa v tomto týdnu zmrazila granty, které EPA používala na výzkum a další projekty. S tím jsou spojeny i plánované škrty. EPA má dostat o 815 milionů dolarů menší rozpočet. EPA dostala současně nařizeno stáhnout ze svých webových stránek informace o klimatických změnách a její zaměstnanci mají zakázáno podávat informace médiím či komunikovat na Twitteru.⁵

V minulém roce probíhaly proti ropovodu Dakota Access protesty, které vedly B. Obamu k zablokování vyjednávání o dalším pokračování výstavby, částečně i kvůli nebezpečím vůči životnímu prostředí. Trasa ropovodu totiž vede v blízkosti řeky Missouri, takže pokud by se ropovod narušil, došlo by ke kontaminaci vody. Ropovod navíc vede přes posvátné území domorodých Siouxů. Již v úterý vyšlo do ulic New Yorku okolo 500 demonstrantů v návaznosti na Trumpovo rozhodnutí, podobně i v dalších městech USA. Ekologická organizace 350.org vytvořila petici proti další výstavbě ropovodů.⁶ Jediným správným Trumpovým rozhodnutím se tak zatím zdá opuštění obchodní smlouvy TPP, to je ale výsledek soustavného tlaku masového hnutí Američanů a Američanek a také skutečnosti, že samotná smlouva byla krajně nepopulární. Hrozilo totiž, že by ještě více snížila cenu práce v USA, protože ta by se dostala do přímé konkurence s cenami zemí jižní Asie.

Během inaugurace D. Trumpa proběhly po celém světě několika set tisícové demonstrace. Zásadní však bude to, jak se občané USA a lidé na celém světě postaví proti konkrétní každodenní Trumpově politice. Ide o vytvoření hnutí aktivních lidí, kteří tak budou tvořit protiváhu vůči Trumpově politice. Příkladem může hnutí kolem B. Sanderse Our revolution a další.

Jaroslav Chramosta

KRUTÁ SKUTEČNOST ZDRAVÍ TRANS LIDÍ

Trans lidé čelí mnoha překážkám v přístupu ke zdravotní péči, od nedostatečně proškoleného personálu ke škrtům ve financování péče. Pat Clinton tvrdí, přístup k péči je třídní záležitostí propojenou s útlakem.

Před čtyřmi lety zveřejnila jedna trans osoba následující: „Potřebujeme hashtag pro mizerné lékařské ošetřování trans lidí. Co takhle TransDocFail# [selhání lékařů léčících trans]. Hashtag od té doby utichnul. Při četbě účtů lidí na Twitteru ohledně problémů, kterým čelí, když se snaží domoci zdravotní péče, jsou nám jasné dvě věci. Za prvé, není to jen o zdravotních službách spojených se změnou pohlaví – mnoho tweetů je o běžném objednání se k lékaři. Za druhé, nemusíte letět do „biblického pásu“ v USA, abyste našli praktického lékaře, upírajícího transgender lidem nejzákladnější lékařskou péči; děje se to i zde v Británii v roce 2017.

V tomto článku se zaměřím na obtíže, na které naráží trans lidé, když chtějí získat přístup ke zdravotním službám, ať už spojené se změnou pohlaví, nebo každodenních starostí se zdra-

vím. Můj přístup chápe možnosti trans lidí získat přístup zdravotní péči jako propojení třídní otázky a útlaku, zvláště, pokud jsou tyto služby pod zvyšujícím se tlakem škrtů ze strany konzervativců.

Zdravotnictví spojené se změnou pohlaví přináší spoustu problémů, od podfinancování ke směšným, a ilegálním, dlouhým čekacím lhůtám. Příležitostně se o těchto záležitostech zmíní mainstreamový tisk. Minulý rok přinesla BBC zprávu, že „jedna z největších klinik, sídlící v Londýně, přiznala, že čekací doba pro úvodní konzultaci je mezi 12 a 18 měsíci.“ Později informovala o zaměňování genderu po operaci změny pohlaví: „Když se probudila z narkózy, pamatovala si člena personálu oddělení, který se o ní vyjadřoval jako „o něm“.

Stále častěji se stává, že se o lékařské změně pohlaví mluví pozitivně.

Když nastane debata, kde škrtat v NHS [systém státní zdravotní péče v Británii – pozn. překl.], jsou zákroky na změnu pohlaví příkladem toho, kde se peníze „mrhají“. Noviny Bristol Post položily v roce 2013 otázku: „Jak by měla NHS utratit své peníze, na operace změny pohlaví nebo pacienty se konečným stádiem rakoviny?“ Zde se projevuje pomíjení desetiletí výzkumu, který ukázal, jak zásadní je tato péče pro trans lidi, přehlíží se tak skutečnost, že pro mnoho lidí v této komunitě znamená chirurgická změna pohlaví doslova záchranu život. Podněcuje to transfo-bii a odvádí pozornost od skutečných problémů. Škrty nejsou vůbec nutné, protože přece jsou vždy peníze na války a na záchranu bank.

Nejostřejší je toto negativní referování v případech, kdy se v médiích diskutuje o transgender dětech. Nedávný dokument BBC, Transgender Kids: Who

Knows Best? je příkladem tohoto fenoménu. Jiným, odlehčenějším kouskem byla zpráva BBC, týkající se příběhu o desetiletém trans chlapci a o tom, jak ho při změně pohlaví doprovází rodina. Reportér vysvětlil, že „Jason tvrdí, že léčba je „skvělá“, ačkoliv to znamená, že musí dostávat pravidelné injekce, kterých se obvykle hrozí. Pokud bych musel pokračovat v životě dívky, nemyslím, že bych to zvládnul. Pravděpodobně bych nevyšel ze své místnosti.“

Příspěvek se detailně zabýval tím, jak dlouhé čekací doby donutily rodinu obrátit se na soukromé zdravotnictví. „Takže místo čekání vzala své dítě k návštěvě soukromého lékaře, aby začal s aplikováním léku, přechodně blokujícího hormony, v ceně 100 liber měsíčně.“ Je výmluvné, že bylo zmíněno, že záležitost, o kterou se jedná, terapie nahrazující hormony, je v NHS dostupná pro lidi starší šestnácti let, ale že tento limit v soukromém zdravotnictví neexistuje. Zde může léčba začít již v třinácti nebo čtrnácti letech, ve věku, kdy obvykle začíná puberta.

The Daily Mail zveřejnil loni v prosinci článek s titulkem „Gender, naše děti a smrt zdravého rozumu.“ Článek tvrdí, že „zdravý rozum“ znamená, že všechny děti, zpochybňující svůj gender jsou oběti „silné a velmi hlasité transgender lobby.“ Zdravý rozum by nám ovšem řekl, že všechny tyto děti si, jako kdokoli jiný, zaslouží prostor a podporu bezpečně se zkoumat a vyjadřovat. Tento dobře zaplacený nenávidný článek začal zmínkou, že počet telefonátů na dětskou linku bezpečí ohledně genderové identity se v posledních třech letech skoro ztrojnásobily, aby pak tento fakt ignoroval, a začal prostě tvrdit, že „musíme s tímto nesmyslem skončit.“

A jak je to s každodenní zdravotní péčí? Co když trans lidé prostě potřebují vidět lékaře kvůli infekci prsou nebo jít na pohotovost s podvrknutým kotníkem? Skrytou stránkou problému s transgender lidmi a NHS, je, aby k tomu všemu získali přístup.

Pro mě jakožto pro zdravotně hendikepovanou transgender osobu, je tento problém každodenní otázkou. Od comingoutu jako trans jsem bojovala s tím, abych našla praktického lékaře, který se mnou bude zacházet uspokojivě. Vystřídala jsem jich šest. To také zkomplikovalo doporučení ke specialistům, což je jediný způsob, jak získat specifické formy péče, a to způsobilo zhoršování mého stavu daleko za normální stav.

Byla mi upírána fyzioterapie, protože můj praktický lékař odmítl komunikovat s trans osobou. Částečně jde o čisté tmářství, ale většinou jde o nevědomost a nedostatečné proškolení lékařů v přístupu k transgender komunitě.

Většina z naší komunity si zvykla být sami sobě lékaři a vzdělávat profesionály ohledně zdravotní péče pro trans lidi. Občas to může být pozitivní, ale vyčerpávající zkušenost. Ale často narazíte na bariéru. Navzdory tomu, že lékaři nemají oficiální trénink v léčení trans lidí [vaší skutečné, prožívané existence], není vám jako pacientovi dovoleno, abyste věděli více než oni. Zdravotně postiženým, transgender nebo cisgender lidem se často stává, že jsou experty na svůj zdravotní stav, stejně jako, že je znalost jejich zdraví zpochybňována.

Také nepomáhá, že když se ze strany lékařských profesionálů v NHS setkáte s transfobií, je obtížné si na to stěžovat. Publikace od Výboru žen a rovnosti [Women and Equalities Committee] ohledně transgenderových záležitostí pojednává o některých stížnostech, které prošetřoval:

„V průzkumu ohledně problémů se službami v zdravotnictví, který měl za následek 98 stížností, byl v roce 2013 předán spis 39 případů k dalšímu vyšetřování Radě všeobecného zdravotnictví [General Medical Council – GMC]. Tyto případy zahrnovaly obvinění ze sexuálního obtěžování, fyzického týrání, verbálního obtěžování, nepatřičného a někdy poškozujícího zacházení, odmítnutí ošetření, hrozby odmítnutí ošetření, špatné administrativy a jednání proti pacientovým nejlepším zájmům. Trans komunita silně vnímá to, že GMC zklamala ve své povinnosti brát tyto stížnosti vážně.“

Mnoho trans lidí má strach vůbec si stěžovat na svého praktického lékaře, bez ohledu na to, jak vážnému incidentu došlo. „Mnoho lidí zůstává zticha a nestěžuje si, protože má strach, že pokud udělají poprask, NHS přeruší léčbu,“ uzavírá zpráva symposia NHS z roku 2015.

Dalším problémem trans lidí, když už se jim podaří získat léčbu, je, že se předpokládá, že jejich gender a změna pohlaví jsou důvodem proč jsou nemocní, bez ohledu na skutečný neduh. To je tak rozšířené, že to má své pojmenování: Syndrom zlomené ruky trans člověka [Trans Broken Arm Syndrome]. Obvyklá definice říká, že „ti, kteří zajišťují ošetření předpokládají, že všechny zdravotní problémy jsou

výsledkem toho, že je osoba trans. Všechno od duševních potíží až, ano, zlomeným rukám“ [Pink News, 9. července 2015].

Už jsme zmínila nedostatečné proškolení lékařského personálu tak, aby rozuměl potřebám trans lidí. Trans lidé musí těžce bojovat o každý krok své lékařské změny pohlaví, takže jsou si vědomi, jaké může mít medikace a/nebo chirurgické zákroky vedlejší účinky. Když něco vypadá, že to souvisí, tak to řekneme. Dalším populárním hashtagem na Twitteru ohledně tohoto tématu je #transhealthfails [kolaps zdravotního stavu trans lidí, pozn. red.], kde se dočteme uvedeny příklady jako tento: „Já: necítím se dobře. Lékař: nemohu vám pomoci s vaší změnou pohlaví, potřebujete na to specialistu. Já: Změnil jsem pohlaví před osmnácti lety.“

Trans lidé si opakovaně procházejí negativními, nebo dokonce nebezpečnými, zkušenostmi, když zkoušejí získat přístup dokonce i k té nejzákladnější lékařské péči.

Podle významné studie pocházející z USA od Národního centra transgenderové rovnosti [National Center for Transgender Equality] a Národní operační skupiny gayů a leseb [National Gay and Lesbian Task Force], 28 procent trans jednotlivců odkládá lékařskou péči, protože se obává, že budou čelit diskriminaci, 28 procent čelilo obtěžování v lékařském prostředí, 26 procent bylo fyzicky napadeno minimálně v jednom lékařském zařízení a 19 procentům byla odmítnuta péče kvůli jejich genderové identitě.

Mnoho transgender lidí nakonec úplně přestane vyhledávat lékaře, což má devastující účinek na tuto komunitu.

Nejvíce to můžeme vidět na výskytu HIV u transgender lidí v Británii a po světě, jak dobře ilustruje zpráva aidsmap.com:

„Susan Buchbinder z oddělení veřejného zdraví San Francisca se vyjádřila, že „pravděpodobně neexistuje populace, která je zároveň tak těžce postižena [HIV] a zároveň je tato záležitost tak málo diskutována, jako právě populace transgender lidí.“ Jedna světová meta-analýza 39 studií z 15 zemí shledala, že u transgender žen je rozšíření HIV 19 procent. Je to 49 krát více než u všeobecné populace. Ve vysokopříjmových zemích bylo rozšíření 22 procent, největší měrou u barevných trans žen.“

Srovnatelná data o transgender mužích, nehlédě na sexuální orientaci nebo praxi, buď neexistují, nebo jsou

Protest proti homofobii a za rovná práva (foto: Transequality.org)

příliš zanedbatelná na to, aby byla publikována ve studiích. Dosud jsem nebyla schopna nalézt žádné studie, které by se zabývaly nebinárními lidmi, včetně těch, které se věnují stupni výskytu HIV v rámci transgender komunity.

Je nepochybné, že vysoký výskyt těchto infekcí je způsoben převládající chudobou a sociálním vyloučením, které vede mnoho trans lidí k sexuální práci. Ale obtíže v přístupu ke každodenní lékařské péči tento problém prohlubuje.

V britské LGBT+ komunitě jakožto celku můžeme vysledovat velké pokroky ohledně testování a individuálního povědomí o HIV, ale tyto testy není vždy lehké získat. Je skvělé, že akce jako Birmingham Pride, mají stan, kde během celého víkendu bude zajišťováno testování HIV zdarma. Problém je v tom, že ti, kteří ho potřebují, si pravděpodobně nemohou dovolit denní lístek v ceně 20 liber.

Na to vše je potřeba se podívat třídním pohledem. Ano, transfobie ze strany lékařské komunity i mimo ni bude existovat pro všechny vrstvy společnosti. Ale pokud si můžete dovolit zaplatit za své ošetření, ať už spojené se změnou pohlaví či s něčím jiným, pak nebudete omezeni svou spádovou oblastí nebo tmářstvím. Pokud vás jeden lékař nebude chtít ošetřit [s menší pravděpodobností pokud jim zaplatíte, mají pak tendenci chtít, abyste u nich zůstali a dále jim platili], můžete se přesunout k jinému. Když jde o lékařskou péči spojenou se změnou pohlaví, celý nechutný systém je už příliš seškrtaný, -pokud si nemůžete dovolit platit.

Jeden trans blogger popisuje tento proces: „Čekací doba pro úvodní schůzku s [NHS] Klinikou genderové identity [Gender Identity Clinic] v Charing Cross je okolo 12 měsíců... pokud se rozhodnete pro soukromou péči, můžete si sám vybrat gender-speciální kliniku. To znamená, pokud jste bohatý, můžete obejít překážky v podobě objednání od praktického lékaře a objednání ze strany GMHT [Community mental health team – týmu duševního zdraví komunity]. Sami záležitost zhodnotí a předepíší vhodné hormony jako v Charing Cross, ale čekací lhůty pro úvodní schůzku jsou pouze dva týdny, a další týden čekání na zkoušku krve, než dostanete předpis. Stojí to okolo 725 liber, plus následující schůzky [140 liber každá] a doplňující předpisy [195 liber za dobu tří měsíců]. Někdy předepisuje soukromá klinika povinné poradenství, které stojí 150 liber za hodinové sezení.“

Lidé jako Caitlyn Jenner a Chaz Bono nemusí prosedět měsíce čekacích dob nebo zápasit s pojišťovnami. Všechno, co potřebují, je na vyžádání, protože si to mohou dovolit. Existuje mnoho úprav, jako operace na feminizaci obličeje nebo operace průdušnice, které vůbec NHS nehradí a jsou tedy mimo dosah trans lidí z řad pracujících tříd.

Jako se všemi lékařským ošetřením existuje i zde systém dvou vrstev. Jedna vrstva je exkluzivně pro ty, kdo si to mohou dovolit. Zde čekací doby prakticky neexistují a diskriminace je založena spíše na penězích než na jakémkoliv jiném sociálním faktoru. Druhá, nižší vrstva postižená devastujícími škrtými, brutálně dlouhými čekacími seznamy a rozhodnutí o péči založené na tom, jak si ten, kdo ji zajišťuje, domnívá, že si zasloužíte, nikoli na tom, co potřebujete. Jak napsaly Pink News v roce 2015, „před pár lety byl činěn průzkum ve směsi praktických lékařů a lékařů v nemocnicích, a 84 procent z nich odpovědělo, že si nemyslí, že by veřejné peníze měly být utráceny za ‚lifestylové volby‘.“

Potřebujeme systém zdravotnictví, který zajišťuje potřeby nás všech, který nediskriminuje a je dostatečně financovaný; systém, kde odborníci projdou adekvátním školením a pacientům se naslouchá. To je něco, za co všichni musíme bojovat, a něco, co, jak věřím, bude vyžadovat mnohem radikálnější transformaci, než je možná v kapitalistickém systému.

Pat Clinton

Z časopisu *Socialist Review*, přeložil Martin Šafek.

PROČ SÍSÍ NENÁVIDÍ ODBORY

**Útoky egyptského státu na dělníky
jsou otevřeným pokusem o potlačení síly, která
stála za revolucí na Tahriském náměstí.**

Jedné noci během Arabského jara,¹ po cestě přes dálnici spojující Alexandrii a Káhiru, jsme já a můj známý, novinář, dorazili do zelené káhirské čtvrti Zamaleku, kde jsme byli ubytováni. Právě jsme strávili den s dělnickými aktivisty v Sadat City, jedné z mnoha průmyslových zón v deltě Nilu, kde je dělníků plno, pracovní právo je rozvolněné a zahraniční společnosti s radostí této kombinace využívají.

O šest měsíců dříve odstoupil² po masivních protestech letitý diktátor Husní Mubárak a organizátoři nezávislých odborů byli optimističtí. Po deseti letech měla vláda kontrolu nad egyptskými odbory skrze její spojení s Egyptskou federací odborů. V euforii po Mubárakově pádu doufali aktivisté v budoucí reformy, které by odborům umožnily se rozrůst. Nicméně jejich obava z represe ze strany vlády stále přetrvávala.

Tu noc, nad několika sklenicemi piva, se jeden z mých společníků zeptal našeho kolegy, egyptsko-kanadského novináře Mohameda Fámyho, jaká je šance, že do skupiny dělníků, se kterými jsme mluvili o zakládání odborů, infiltrovali vládní informátoři? „Sto procent,“ odpověděl.

O dva roky později byli Mohamed Fáma a dva další zaměstnanci Al-Jazeera zatčeni³ novou vojenskou vládou vedenou Abd al-Fattáh as-Sísím [a podporovanou USA]. Když jsem ve Státech sledoval v televizi scénu, kde byl Fáma, oblečený v bílém oděvu, souzený ve zmanipulovaném

procesu, bylo mi jasné, jak nebezpečným se stal Egypt pro každého, kdo by chtěl vystoupit proti převládajícímu řádu nebo se spojit s lidmi označovanými za disidenty.

Začaly se objevovat zprávy o dalších a dalších tvrdých zásazích, stovky zabitých a uvězněných, mnozí z nich byli reportéři a prominentní aktivisté. Jeden z fotografů, se kterým jsme spolupracovali, byl bezpečnostními složkami postřelen do nohy.

Vojenská vláda, která svrhla prvního demokraticky zvoleného představitele, Muhammada Mursího,⁵ bránila stejnému typu protestů, které svrhly Mubáraka.

PRACUJÍCÍ SE BOUŘÍ

Pro obyčejného zahraničního pozorovatele mělo povstání proti Mubárakovi málo společného s třídním bojem nebo bojem za práva pracujících. Přesto byli pracující nenahraditelní pro úspěch v počátcích povstání. Díky své minulosti spočívající na boji proti státně-kapitalistické klice dokázali dělníci zastavit výrobu a poskytl organizační know-how pro vynucení Mubárakovy rezignace. Revoluce na Tahriském náměstí byla ve svém základu dělnickou revolucí.

Los Angeles Times ve své reportáži z města El Mahalla el Kubra v době revoluce napsaly: „Bouře otřásající Káhirou zde nezačala. Začala v tomto městě textilních továren a znečištěné-

ho vzduchu, posazeném uprostřed bavlněných a zeleninových polí v deltě Nilu.“⁶ Socioložka Nada Matta také zdůraznila dělnické boje jako důležitý impuls, když napsala do The Bullet v únoru 2011:

„Skutečnost, že dělníci z Mahally stávkovali od roku 2006 a byli schopni získat ústupky od státu v letech 2006 a 2007, přitáhlo pozornost egyptských liberálních hnutí a mladých aktivistů. Po stávce v Mahalle během roku 2006, se do protestů zapojilo celkem 300 000 dělníků v různých průmyslových odvětvích, čímž dalo vzniknout nejdůležitějšímu boji pracujících od 40. let 20. století. Mahalla se stala symbolem revolty a hrozbou pro režim. Dělnické požadavky se zradikalizovaly.“⁷

A jak se zdá, nedávná smrt dělnického novináře Gulia Regeniho⁸ ukazuje, že Sísího vláda na toto nezapomněla.

Regeni, osmadvacetiletý italský univerzitní student, se minulý rok přestěhoval do Egypta, aby zde zkoumal egyptské nezávislé odbory. Svůj volný čas trávil podáváním zpráv o dělnickém hnutí pro levicové publikace, setkával se s vůdci opozice a odboráři.

Jeho tělo bylo v únoru 2016 objeveno na krajnici alexandrijské dálnice, zmlácené tak, že ho vlastní matka mohla identifikovat pouze podle špičky nosu. Zatímco egyptská vláda odmítá odpovědnost za jeho smrt, představitelé bezpečnostních složek

5 www.jacobinmag.com/2016/03/egypt-revolution-sisi-mubarak-muslim-brotherhood/
6 www.articles.latimes.com/2011/feb/09/world/fg-egypt-mahallah20110209
7 www.socialistproject.ca/bullet/465.php
8 www.theguardian.com/world/2016/jun/17/italian-government-attacks-cambridge-university-gulio-regeni

1 www.jacobinmag.com/2015/12/egypt-revolution-tunisia-egypt-lab-assyria-revolution/
2 www.jacobinmag.com/2014/03/cracking-the-square/
3 www.bbc.com/news/world-middle-east-27945387
4 www.bbc.com/news/world-middle-east-24772806

Odborový protest na 1. Maje 2015, Káhira [Foto: Hosam El-Hamadawy]

Ioni v létě pro Reuters připustili⁹, že Regeni byl sledován kvůli spojením s dělnickými aktivisty.

Regeni v posledním článku, publikovaném v italském deníku *Il Manifesto*,¹⁰ psal o pokusech Center for Trade Unions and Workers Service [CTUWS, Centrum odborů a dělnických služeb] sjednotit okolo padesáti dělnických organizací k výzvě za ukončení útoků na nezávislé odbory. Nedávná historie CTUWS je důkazem, jaký strach má stát z organizované pracující třídy. V roce 2012 byl tehdejší lídr CTUWS Kamal Abbas odsouzen na šest měsíců vězení za urážku ministra vlády.

Někteří analytici předpokládali,¹¹ že vojenská vláda bude nucena povolit nezávislé odbory, aby zmenšila nespokojenost dělníků pracujících ve špatných podmínkách za nízké platy a navíc při obrovské nezaměstnanosti.

Vláda však v roce 2016 udělala přesný opak. Za použití pochybného

právních principů „odborové plurality“ zneplatnila status nezávislých odborů.¹² „Žádná z federací nezávislých odborů nebyla schopná vydržet tlak Sísího režimu,“ říká historik Joel Beinin.

Ne, že by se nesnažily. Odbory bojují proti novému zákazu u soudů a pracující protestují v ulicích. Do napsání tohoto článku [srpen 2016 – pozn. redakce] se uskutečnilo už pět set dělnických protestů.

Ve snaze pomoci napsal šéf Mezinárodní odborové organizace v dubnu Sísímu dopis,¹³ v němž žádá zrušení zákazu nezávislých odborů.

Není moc překvapivé, že to s generálem nepohnulo.

ODPOR PROTI REPRESI

Bohužel an mezinárodní pozornost po Reginiho smrti pravděpodobně Sísího neumravnil. S pokračujícím zhor-

šováním státní ekonomiky¹⁴ se bude vojenský diktátor uchylovat k další represím.

Turistický průmysl upadá, inflace a nezaměstnanost jsou na vzestupu a zahraniční pomoci ubývá. Aktivisté, novináři a organizátoři stávek mohou očekávat v nadcházejících měsících další zatýkání a násilí.

V roce 2011, po vypuknutí protestů v Egyptě, chápalo mnoho zahraničních pozorovatelů tento pohyb jako nestranický: jako akci lidu, který jednoduše touží po svobodě, jako jednotu proti nedotknutelnému diktátorovi. Ale liberální protesty v ulicích vzešly z protestů v továrnách.

Pokud má Sísí padnout, což bude těžký úkol, budou muset organizovaní pracující opět poskytnout nezbytný impuls.

Ari Paul

Z časopisu *Jacobin* přeložil Jaroslav Chramosta.

¹³ https://www.will.org/global/about-the-fo/newsroom/news/WCMS_488116/lang-en/index.htm

¹⁴ www.bloomberg.com/view/articles/2016-08-16/egypt-s-falling-economy-is-sis-s-fault

⁹ www.reuters.com/investigates/special-report/egypt-regeni/

¹⁰ www.manifesto.org/global/in-egypt-second-life-for-independent-trade-unions/

¹¹ www.atlantico-council.org/publications/issue-briefs/egypt-s-labor-dilemma

¹² www.dailymonitor.com/pulse/originals/2016/03/egypt-independent-trade-unions-battle-decision-awhimi

KOLONIÁLNÍ FEMIN KONZUMERISMU

**Tu a tam můžete slyšet smutné zaupění:
Nemáme žádné „opravdové feministky“, nemají
žádné jasné a srozumitelné požadavky,
jsou hrozně vzdálené lidem. Situace s veřejnými
požadavky feminismu v Rusku opravdu
není nejlepší.**

Ve viditelném politickém spektru ženy jako utlačovaná skupina v podstatě neexistují a místo nich sedí v úřadě kolektivní Valentina Matvienko¹ v kostýmu. Alternativou k ní jsou liberální feministky typu Marie Arbatové,² které kolem sebe šíří misogynii, třídní pohrdání a rasismus.

Situace se zdá být zoufalá. Za posledních 10 let se tón ruských médií stal ostře sexistickým, stále více zákonů se snaží omezovat možnosti ženy řídit svůj život a je stále těžší tomu odolávat. Obracet se k západnímu feminizmu, jako k pokračování klasického vzájemného boje „prozápadních“ a „slavjanofilních“ směrů, se zdá být naprosto adekvátní odpovědí, vždyť na pozeňnaném Západě je „opravdový“ feminismus v čele s Emmou Watson a filmem Krotitelé duchů. Právě takto se totiž snaží vykreslovat západní feminizmus ruská bulvární media, jejichž financování stojí na příjmech z reklamy. A stejně jako nás úzkost nutí konzumovat sladkosti, oblečení a masovou kulturu, tak úzkost žen ze své politické budoucnosti je nutí konzumovat komerční koloniální feminizmus.

Takový konzum není nebezpečný sám o sobě, ale politické důsledky nebezpečné jsou, a ty lze pozorovat v zemích s již „rozvinutým feminizmem“. Porážka Hillary Clintonové je přirozeným výsledkem této cynické politiky prodeje identity potlačovaných skupin a alergická reakce na „feminismus“,

kteřou předvádí bílé ženy ze střední třídy. V Rusku se může situace zdát ještě těžší, v podstatě veškerá feministická rétorika, kterou tady máme, je exportovaná rétorika časopisu Wonderzine³ a jemu podobných. Jeho nevýhodou není to, že se protíví vlasteneckým pocitům, ale v tom, že je postaven na základech neoliberální ekonomie a nabízí několik mimořádně toxických vlastností: konzumerismus, esencialismus a nevykořenitelnou třídní stratifikaci.

Jen občas dojde k přenosu zkušeností z boje za práva žen na primární úrovni, od aktivistek k aktivistkám, prostřednictvím časopisů a mezinárodních organizací. Častěji je taková výměna nahrazována produkty masové kultury, seriály, reklamami a filmy, pouhými stíny na stěnách jeskyní, podle kterých se můžeme dohadovat o míře rovnosti žen a mužů v západní společnosti. Tyto produkty jsou ovšem dokonale přizpůsobeny potřebám trhu například tím, že se změní v reakci na globální hospodářskou krizi a přesunou se z vyšší třídy na střední, stále však zůstávají manifestem bující spotřeby. Například televizní seriál Sex ve městě, bývalá pseudofeministická reklama na okouzlení krásnými věcmi začátku tisíciletí (slavné boty Manolo⁴ dosahují ceny ve výši průměrného platu v Moskvě) se přesunula do střední třídy prostřednictvím devalvace a je přetvářena v seriál Girls, jehož hrdinky již samozřejmě nežijí v horní vrstvě dam s okouzující módou, jsou

o něco chudší, stále však chodí do kávy, nakupují šaty na večírky a platí za služby psychoanalytika.

To, že se způsoby boje za ženskou svobodu mění podle globální finanční situace, je jen důkazem jejich absolutní komercializace. Ano, střežíčky, které teď radí nakupovat časopis Wonderzine, stojí 7–9 tisíc rublů [3–4 tisíc korun] a všudypřítomná Arina Cholina⁵ v každém druhém sloupci volá po nákupu dalšího cool oblečení z H & M a nikoliv z Prady, ale to se děje v zemi, kde je životní minimum 9489 rublů [3985 korun]. To je jeden z problémů koloniálního feminismu, s takovým kurzem dolaru si prostě nemůže dovolit příležitost být feministickou za americké ceny. Potom se tato zábava automaticky stává dostupná pouze pro zástupce střední a vyšší třídy a odřízne od feministických myšlenek právě ty, které je skutečně potřebují, chudé ženy, migrující pracovníce, studentky a svobodné matky.

Tato past na nespokojené ženy se připravovala dlouhou dobu. Neexistuje jednodušší způsob, jak usměrňovat jejich hněv a nespokojenost s politickou situací, než jim nastavit krásné, ale lživé zrcadlo, ve kterém mohou vidět sebe jako jiné bytosti, silné ve své ženskosti, neobyčejné a nezávislé. Takovýto nátlak na ryze ženskou image a zkušenosti ženské emancipace, jako pozitivní příklad životní cesty v určitý moment znemožňují organizaci s dalšími ženami, obzvláště s těmi, které si

1 Členka Rutnovy strany / jediné Rusko, opravdová, konzervativní, proslávající matka, stará matka a politička od roku 1972, od roku 2011 předsedkyně federální rady, 3. nejvyšší postavení politik v zemi.
2 Žurnalistka, spisovatelka a občanskoprávní aktivistka, podporovatelka Borise Jelcina.
3 Ruský časopis o ženském stylu, zdraví, módě apod., takové Elle.

4 www.manolobluatik.com/cz/products/elico-1173073
5 Ruská spisovatelka a feministická blogerka, vegetariánka a propagátorka etické módy.
6 www.hbr.org/2019/09/the-female-economy
7 www.forbes.com/forbes/welcome/

ISMUS: O ÚZKOSTI, A EMANCIPACI ŽEN

ještě neuvědomily sebe jako silnou osobnost. Kromě toho kvůli reklamě a manipulaci s obrazem ženy je tato emancipace ohraničena úzkými mantinely přijatelnými ve světě buržoazního sociálního chování.

Iluze, že došlo k realizaci práva žen na respekt, umožňuje výrazně posilovat prodej. O novém fenoménu zvaném „femininvesting“ se na Západě mluví již delší dobu. Po „ochočení“ ženské práce bylo potřeba ještě ochočit si ženskou spotřebu. Podle dat⁶ zveřejněných časopisem *Business Harvard Review*, ženy ve světě představují perspektivněji se rozvíjející trh než Čína a Indie dohromady a utrácí více než 20 bilionů dolarů ročně za spotřební zboží [od roku 2009 tato čísla rostou]. Časopis *Forbes*⁷ vyzývá investory, aby svoji pozornost zaměřili na ženské publikum, které rozhoduje o 70 – 80 % všech nákupů domácností. Gender je vážná věc a nadnárodní korporace se o problematiku zajímají ne méně než Simone de Beauvoir. Přitom strategie „obarvíme to na růžovo“, to jest obarvit produkt růžovou barvou a tím ho udělat přitažlivějším pro ženy, je věcí minulosti. Teď prodává strategie postavená na módním slově „empowerment“, které vnucuje ženám iluzi síly a kontroly a pomáhá prodávat zboží a služby pod značkou feminismu.

„Feministické“ produkty apelují na sebevědomí. Například kampaň šamponů Pantene (<https://www.youtube.com/watch?v=p73-30IE-XE>) jakoby nedělá reklamu na přípravek na vlasy, ale nabízí naprosté rozbití genderových stereotypů. Prodejci vložek *Always*⁸ také využívají feministický úhel pohledu a dobře si uvědomují, že publikum je potřeba zvykat na značku už od dětství. To nejdůležitější, čím se liší tato rétorika proti genderové nerovnosti, je přesvědčení, že feministická revoluce začíná osobním osvobozením. Stačí jenom uvěřit v sebe a, samozřej-

mě, koupit si výborný šampon. To není jenom marketingová past, je to past politická. V zemích, kde je genderová rovnost sen budoucnosti [jako například u nás v Rusku], je dokonce takováto reklama na šampon vnímána jako obrovský krok kupředu. Problém je ten, že je to krok do slepé uličky.

Okolo ideje osobního osvobození vznikl za posledních deset let celý systém konzumu a antikonzumu. Od článků „Proč jsme vyměnili podpatky za tenisky“⁹ až po feministické spolky za etickou výrobu. Idea, že konzumentka může být „feministická“ nebo „nefeministická“ [tenisky proti podpatkům, obyčejná kosmetika proti té bez krutosti, u které se testované látky stejně lijí laboratorním myším od očí, jenom to dělají outsourcované společnosti], mění samotný feminismus z filosofie osvobození v ideologii, kterou je možné použít k různým účelům. Díky tomu, že se feminismus stal známou značkou, dostávají ženy možnost přidat se k genderové revoluci, aniž by se zvedly z gauče, a to jenom tím, že kupují určité značky tenisek nebo kabelek. Nedávná novinka¹⁰ v podobě „feministických“ potisků na tričkách, které produkuje největší textilní koncern, v jehož továrnách pracují převážně ženy v hrozných podmínkách, velice dobře ukazuje do očí bijící pokrytectví tržního feminismu.

Pokud průmysl přeměnil ideu feministického osvobození v hostinu individuálního konzumerismu, potom představitelky liberálního feminismu mění samotnou osobnost žen. Klasickým příkladem je takzvaný Beyoncé-feminismus amerických populárních interpretek, sbírajících popularitu na tom, že vyzdvihují téma genderové nerovnosti. Nejvyšší metou pro tyto pop-hvězdy je postavit svoji tvorbu na výpovědi o své osobní zkušenosti, s fascinací vyprávějí ve svých písních o násilí ve vztazích a společnosti, která

nepřijímá sebevědomé ženy. V Rusku není tato taktika příliš běžná, přesto i zde jsou jistá specifika, například vlna „vlasteneckého feminismu“, kupříkladu řada filmů o ženách ve válce [bitva o Sevastopol, *Batalion*, remake *Jitra* jsou zde tichá] nebo produkce pop-star Poliny Gagarinové, která také využívá obrazu silné ženy.¹¹

Feminismus jako značka se aktivně využíval v předvolební kampani Hillary Clintonové, která postavila velkou část¹² své agitační činnosti na ideji genderové rovnosti. Neúspěch této kampaně vypovídá o tom, že feminismus nemůže být tržní nebo se stát předvolební strategií. Obyčejné ženy se skepticky dívají dokonce i na ty nejupřímnější feministické ideje, když jsou prezentovány z obrazovek televizí pop-hvězdami a profesionálními ženami-politickými, a to se dá velice snadno pochopit. Kvůli tomuto efektu komercializace jsou všechny aktuální a upřímné požadavky feministických aktivistek [socialistek, anarchistek] otvářeny a nikdo už nechce kousat do jablka, kterým je před tím zkoušela otrávit nějaká VIP-čarodějnice.

Když feministická idea funguje v rámci marketingové strategie, velice usnadňuje veškerou logiku genderového systému. Díky jednoduchým a vizuálně příjemným produktům, ve kterých ženy-hrdinky bojují proti silám zla, se příběhy reálného násilí také stávají součástí mediálního prostoru, nabízející divákovi ne opravdovou tragédii, ale jakýsi vzrušující zážitek, úplně jako v klipu od Lady Gaga, jenomže doopravdy. V klipu, kde zpěvačka vypráví příběh sexuálního násilí,¹³ je skromné a velice obecné zřeknutí se odpovědnosti: „každá pátá žena bude na univerzitě znásilněna, pokud se něco nezmění.“ Nikdo z těch, kdo se tak úspěšně zviditelňují s pomocí ženských tragédií, nenabízí odpověď na otázku, co se má změnit. Nemají totiž

12 www.youtube.com/watch?v=Q4H4-e08vzo
13 www.youtube.com/watch?v=ZmW8N7OV6Y

8 www.youtube.com/watch?v=Xj08WYDIs
9 www.vonderzine.com/vonderzine/styl/styl/2010/04/05/how-to-activate-wear-changes-fashion
10 www.letta.ru/news/2016/04/05/morki/
11 www.youtube.com/watch?v=Q4H4-e08vzo

žádný politický program, pouze marketingovou strategií.

Heslo „osobní je politické“ projevilo svojí temnou stranou. Z feminismu postaveného na práci s uvědoměním každé jednotlivé ženy bylo odstraněno vše politické, jakákoli myšlenka o možnostech kolektivních akcí. Při pohledu na Západ našly ruské feministky pouze ty možnosti účasti ve feministickém boji, které jsou schváleny a ozkou-

šeny trhem. Sledování progresivních kreslených filmů o sebevědomých princeznách a debaty o osvobozujících způsobech líčení. Hlubší problémy jako domácí násilí nebo nerovné mzdy se řeší v rámci osobní iniciativy.

V takovém případě koloniální „occhočený“ feminismus nemluví o změně politického systému, jediné věci, která může přinést opravdové výsledky. Proto stát se feministkou znamená vy-

mýšlet nový jazyk. Ten však zatím neexistuje, vždyť „národ“ úplně odmítá mluvit o feminismu a ruská inteligence je spokojená s „koloniální“ verzí, která spočívá ve čtení výborných západních textů a konzumaci výborných osvobozujících produktů. Cesta ven z této situace bude dlouhá a bolestivá. Teoretická genderová sociologie v Rusku již nasbírala dostatečnou zásobu faktů, bohužel praxe feminis-

tického aktivismu stále ještě bazíruje na prodeji a nákupu konkrétního způsobu života a ne na práci zaměřenou na uvědomění společných ženských zájmů.

Invazivní reklama má obyčejně obrácený efekt, dokonce i ta nejvíce progresivní myšlenka se zasekne a mění s v hadr na podlahu. Komerční feminismus nejenom že nepřibližuje progresivnější budoucnost (stejně jako

tílko s Che Gevarou nepřibližuje socialismus), on jí oddaluje a vyvolává dávicí reflex nejen u přesvědčených sexistů [ti ať si shoří v pekle], ale i u žen, které tento feminismus nejvíce potřebují. Tyto ženy potřebují feminismus pro chudé, který nabízí ne osobní osvobození, ale rovnou účast v politice pro všechny. Text Lenina o kuchařce, která řídí stát, se už vůbec nezdá směšný, když jediné ženy, které mají možnost „měnit

dějiny“, jsou profesionální političky. Obrat směrem „ke kuchařkám“ (myšleno k demokracii zdola) je nevyhnutelný, ovšem těžké opojení sliby liberálního feminismu ho může výrazně zpomalit.

Anna Ivanova filoložka, aktivistka Ruského socialistického hnutí a LeftFem.

Z ruského originálu na OpenLeft.ru přeložil Arťom Korjagin.

JAK SE VLÁDA Z O ŽENY, JEN ABY U SOUČÁSTÍ VL

Žena-dělnice jako první supeř emancipace, který se dle často obrací jen v další druh zotročení (foto: Wikimedia)

AČALA ZAJÍMAT ČINILA SEXISMUS ÁDNÍ POLITIKY

Chceme-li hovořit o současných problémech feminismu, je třeba vzít v úvahu specifika ruského uspořádání genderových rolí, které zde vystupuje jako objekt i kontext feministické kritiky. Slepé osvojování vlivných feministických teorií, které byly vyvinuty na Západě v 70. a 80. letech, stejně jako moderního „Beyoncé-feminismu“, propagovaného bohatými popovými a filmovými hvězdami, vede k nesrovnalostem v teorii i v praxi. Ve výsledku vyvolávají tyto (pro ruskou ženu naprosto cizí) pojmy a představy zmatek či odpor a feministky jsou pak veřejností vnímány jako pološílené radikálky.

Struktura genderové nerovnosti současné ruské společnosti se, stejně jako v každé jiné společnosti, skládá z různých genderových hierarchií, které jsou součástí obecnějších společenských hierarchií. Raewyn Connell rozlišuje tři oblasti nerovností, v rámci kterých je společnost v současné fázi kapitalismu udržována. Těmito oblastmi jsou profesní struktura, mocenská struktura a struktura osobních vztahů. Například profesní nerovnost se projevuje nejen v rozdílných platech mužů a žen, ale také ve specifických „ženských“ povoláních, v nichž žena neprodává jen své schopnosti, ale i zevnějšek (např. sekretářka, letuška). Nerovnost v oblasti moci se projevuje jako monopol mužů na násilí. V rámci tohoto systému dominují ozbrojení muži nad ostatními (vlásteni tomu říkají „služba v armádě“).

Nerovnost v citové oblasti se neprojevuje jen tím, že se od ženy ve vztahu očekává, že nebude muži odporovat, ale také využíváním rozdílů v reklamách a médiích, které mají za cíl vyvolat závist, pohrdání, nebo dokonce nenávisť (například když ženy závidí vyfotografovaným kráskám v reklamě na kosmetiku a kupují si nový krém od Oriflame, nebo když si muži přitahování obsahem sexualizované reklamy kupují nové auto). Přitom je nesmírně důležité, že v rámci každé z těchto struktur mohou být hierarchie rozmístěny různými způsoby a v některých případech může docházet k útlaku žen ženami a mužů muži. V genderovém uspořádání

je také vždy přítomen prvek obecné policejní či státní nadvlády, která má moc konkrétní druh útlaku legitimizovat či rušit.

Například emancipační projekt sovětské vlády tedy nebyl přímo mířen na osvobození ženy jakožto subjektu, jako spíše na její vyřazení z nadvlády patriarchální rodiny a následné umístění pod nadvládu státu (mladý stát procházející industrializací potřeboval veškerou, ne jen poloviční pracovní sílu). S tím byly spojeny pokusy o přesouvání rodinných povinností pod gesci státních institucí, někdy povedenější, někdy méně: továrny-kuchyně, jesle, mechanické prádelny, jídelny atd. Irina Tarkovskaja poukazuje na to, že vláda potřebovala osvobozenou ženu, aby věnovala svoji práci sovětské společnosti a tudíž povýšila status mateřství na pracovní (jednoznačně se to projevilo v časopise Otázky ochrany mateřství a dětství, který vycházel pod heslem „Mateřství, stejně jako zdraví, není soukromou záležitostí jedince, ale součástí státního systému“).

Uspořádání vztahů mezi dvěma gendery tedy připomínalo pyramidu, na jejímž vrcholu byl vždy stát. V 90. letech byla síla státních institucí, které zajišťovaly takovéto uspořádání, oslabena. Začalo být čím dál těžší zajistit docházku dítěte do školky, klesla kvalita předškolního vzdělávání; zrušily se stranické soudy, u kterých se ženy dožadovaly spravedlivého rozdělení podílu na výchově potomků a chodu

rodinného života atd. Namísto systému znárodněného genderu přišel model svobodného trhu a Rusko prošlo tzv. krizí maskulinity. Role živitele rodiny přešla výhradně na muže, kteří ale neměli dostatečné možnosti vydělávat. V důsledku tak vznikl po všech ekonomických otřesech 90. let v Rusku poměrně rozporuplný systém: na jednu stranu byl podle neoliberalního modelu hlavním protagonistou dějin „bílý cisgender muž ze střední třídy“, na druhou stranu bylo takového muže nesmírně těžké v ruských rodinách najít. Po roce 2000 se pod vlivem ekonomické situace začaly poměry měnit a bylo potřeba přenastavit genderové uspořádání tak, aby bylo v souladu jak s patriarchátem, vřele přijatým putinovskými vládci, tak s potřebami neoliberalního ekonomického modelu.

Tento paradox například objasňuje obrovský zájem našich spoluobčanek o různé kurzy ženskosti a semináře „objevování vnitřní bohyně“, jenž začal postupně růst po roce 2000: ženy přišly o státní podporu, tu ale nenašly u mužů, kteří zrovna prožívali krizi mužství, což vedlo ke vzniku požadavku na jakousi „novou ženskost“. Sen o úspěšném sňatku, kterým jsou mnohé mladé dívky v dnešním Rusku posedlé, je spojen s touhou zbavit se oné „dvojitě pracovní doby“, kterou viděly u svých matek za sovětských časů a ke které jsou ve skutečnosti odsouzeny také. Boháč v bílém Mercedesu není jen přeslazené romantické klíše, ale spíše touha

nebýt současně otrokyní produkce i reprodukce.

Přítom podle výzkumů Gender Gap Index [GGI] z roku 2015 v Rusku připadá na každý rubl vydělaný mužem 61 kopějek, které vydělá žena. Ruská pravoslavná církev a média [jakožto hlavní hlasné trouby vládní propagandy] aktivně podporují ženské sny o pevné rodině a muži-živiteli, protože je mnohem jednodušší udržovat ženy v představě, že se dříve či později vymaní z koloběhu nepřiliš dobře placené práce než přestavět pracovní legislativu tak, aby v praxi zaručovala rovné platy za stejnou práci.

Další reakcí na krizi maskulinity se stal kult nového mužství, který se vytvořil kolem postavy ruského prezidenta Vladimira Putina. Zpráva Nadace rozvoje občanské společnosti říká, že 85 % ruských žen chce v roce 2018 volit Putina, z toho celých 90 % tvoří mladé ženy ve věku 18 až 24 let. Kremelští politologové to vysvětlují touhou žen po stabilitě, ale zřejmě se jedná i o přesvědčení našich spoluobčanek o tom, že země potřebuje vládu pevné ruky, o „ženské touze po silném rameni“, jak líbivě zpívá Irina Allegrova. Je třeba poznamenat, že Putinův vztah k ženám je očividně pohrdavý. Například v roce 2014 vypustil naprosto pobuřující komentář o Hillary Clinton [je jasné, že daný komentář pasuje k obrazu Putina jakožto chlapáckého supermacha a je určen pro ruského voliče]: „Když lidé překračují jisté hranice slušnosti, nesvědčí to o jejich síle, ale o jejich slabosti. Ale u žen není slabost zrovna špatnou kvalitou.“ Propaganda reaguje vykreslením obrazu nadšené Rusky, zpěvující si píseň „Takogo Kak Putin“ [Takového, jaký je Putin] a nechávající se fotit do erotických kalendářů, jako to udělaly studentky Žurnalistiky Moskevské státní univerzity. Po událostech na Ukrajině a Krymu na jaře roku 2014 měly vyhraněné patriotky čestné místo v propagandistickém obrazu ruského světa po boku gaučových bojovníků v tílku „Moje tanky se vašim sankcím jen smějí“. Jedny by se nejraději Putinovi odevzdaly, druzí se s ním ztotožňují jako s mocenskou postavou. Ve vztahu ruských mužů a žen je tudíž vždy přítomen kremelský velký bratr.

Systém tzv. putinovského konsenzu, který vznikl po roce 2000, předpokládá udržování jistého genderového řádu. Muži se pohybují kolem silného vůdce, který jim poskytuje možnost mužské seberealizace v podobě současných a budoucích válek, zatímco ženy, tradičně od politiky vzdálené

[toto tvrzení je důsledně prosazováno médii], mlčky podporují tento systém nevšímající si návrhů zákonů, které jsou prosazovány přímo na úkor jejich práv a svobod.

Kromě obecného poklesu blahobytu čekají ruské ženy dva návrhy zákona, které bezprostředně zasáhnou do jejich životů. Prvním je dekriminalizace [odstranění z trestního zákoníku a převod do kategorie administrativy] ubližování, vyhrožování smrtí či způsobení těžké újmy na zdraví za účelem vyhnutí se placení výživného. Není třeba dlouze vysvětlovat, že tento návrh zákona činí domácí násilí naprosto beztrestným a staví ho mimo jakoukoliv kontrolu [přece jen manžel, který předtím nechodil daleko pro facku, mohl být obžalován právě podle těchto paragrafů] a prakticky zbavuje ženu podpory v případě, že se rozhodne pro rozvod, protože neexistuje povinnost platit výživné [zákon prošel ruskou Dumou před pár dní – pozn. redakce].

Druhý návrh zákona, který se vláda snažila prosadit už v roce 2015, je návrh Ministerstva zdravotnictví na odstranění potratů z obecné licence pro porodnictví a gynekologii. To znamená, že instituce, které poskytují interrupce, budou muset žádat o speciální povolení. Tudiž budou lékařky a lékaři, kteří mají právo vykonávat tuto činnost, k dispozici jen v některých nemocnicích a svoji činnost přesunou spíše do soukromých klinik, kde budou ceny potratů určovány volným trhem. Nyní se ceny potratů v soukromých klinikách pohybují od 4 do 15 tisíc rublů, ačkoliv náklady na zákrok jsou mnohem nižší, což může být samo o sobě považováno za majetkový cenzus pro mladé těhotné dívky. Tento návrh zákona je ale ještě nejměkčí z možných útoků na reprodukční svobodu ruských žen, vzhledem k vlhkému snu mužů v róbách [představitelů ruské pravoslavné církve], jakým je úplný zákaz potratů. Již teď existuje obrovské množství kazatelů, vyzbrojených tezí, že „dá-li Bůh dítě, pak dá i blahobyť“, kteří se agresivně cpou do veřejného prostoru [hlavní postavou je patriarcha Gundajev, jenž s podobnými návrhy vystupuje ve Dumě].

Tyto problémy jsou jen špičkou ledovce. Nicméně ukazují, že sexismus v Rusku existuje na státní úrovni a zcela organicky zapadá do politického systému. Návrhy zákona, připravované vládou, budou následovat logiku tvrdých úsporných opatření a volného trhu, kde je žena nástrojem k produkci

pracovní síly a muž prostředkem policejního nátlaku a válčení. Nothing personal, just business [Nic osobního, prostě práce]. Přesně proto potřebuje ruské feministické hnutí politickou agendu a politické stanovisko. Představitelky a představitelé tohoto hnutí musí sami sebe vnímat jako genderový proud uvnitř levice, jinými slovy věnovat se genderově angažované politické analýze a praxi. Tento druh spojení feminismu a marxismu není žádnou novinkou, ale zásadně chybí v současné ruské politice.

Anna Ivanova je filoložka a aktivistka RSD a LeftFem

Z ruského originálu na OpenLeft.ru přeložila Anastasie Molozina

KONEC SVĚTOVÝCH ZPRÁV

Je Donald Trump fašista? Jak se proměnila pozice USA po jeho zvolení a jak se můžeme postavit nastupující krajní pravici v Evropě? Na tyto otázky se snaží odpovědět text Alexe Callinicos.

PORÁŽKA TŘETÍ CESTY

Filosof Jacques Derrida kdysi napsal esej nazvaný „K apokalyptickému tónu nedávno přijatém ve filosofii“.¹ Tento tón se po 8. listopadu 2016 přemístil do každodenní politické diskuse. Pro liberální levice je zvolení Donalda Trumpa za prezidenta Spojených států prostě tím nejhorším ze současného nástupu reakce. Další jsou samozřejmě dvě evropská referenda, britské z 23. června a italské z 4. prosince. Vysoká buržoazní politika se nepopíratelně posunula doprava. Ale to neznamená, že vše, co se stalo, můžeme spojit do jednoho fenoménu, jehož každý prvek má ten samý význam.

Za prvé, jak tento časopis² konzistentně tvrdil, existují progresivní argumenty proti Evropské unii. Fakt, že nebyly silně slyšet v britské kampani za referendum je nešťastný, ale to nedělá z EU maják naděje ve stále temnějším světě, jak ji absurdně vykresluje liberální levice.³

Italské referendum bylo o balíčku ústavních změn, které měly zvýšit moc ústřední vlády a o reformě volebního práva [tzv. „Italicum“], která upřednostňovala velké strany, prosazované premiérem Matteem Renziem. Na tom se Renzi shodl se Silviem Berlusconiem. Tomuto balíčku se stavěla na odpor, slovy výzkumnice Armandy Cetrulo, „různorodá skupina, tvořená antifašistickými partyzány, odbory, ústavními právníky, radikálně levicovými hnutí, Ligou severu a Hnutím 5 hvězd.“⁴ Hlavním faktorem, který byl příčinou opozice ze strany levice, byl pracovní zákon z roku 2014, s nímž „byl Renzi schopen dosáhnout toho, čeho nebyly schop-

ny dosáhnout ani pravicové vlády: zrušení práva nových dělníků být znovupřijati v případě nespravedlivého vyhazovu.“⁵

Pokus Evropské komise a její hlásné trouby Stephanie Kirchgaessnerové v Guardianu vykreslovat Renziho drtivou porážku jako „další výhru populistických a protievropských sil“, je směšné.⁶ Jak poznamenal Independent:

„Vítězství záporné volby vedlo mnohé komentátory ke zjednodušujícím interpretacím, že se jedná pouze o další důsledek populistické vlny. Za hlasem pro „NE“ ale musíme vidět celou škálu různých typů odmítnutí: je to hlas „NE“ navrhovaným ústavním reformám; „NE“ politickým elitám obecně; „NE“ současné ekonomické a sociální malátosti; a především „NE“ Renziho vládě.“⁷

S Donaldem Trumpem je to však jiný příběh. Jako oportunistický developer příliš nevyzpytatelný i pro Wall Street, i když mu lze vedle instinktivního rasismu a sexismu přičíst i několik pozitivních politických názorů. Ale jeho vítězství [způsobené spíše nastavením volebního systému než díky lidové volbě, což by jen málo demokratů trápilo, pokud by tímto způsobem zvítězila Hillary Clintonová] reprezentuje na buržoazní politické scéně v USA ostrý posun doprava.

Údajně vážení republikáni z řad „establishmentu“ v nové vládě, například viceprezident Mike Pence, byli okrajovými ideology v éře George W. Bushe. Nyní však panují obavy, že Trump vytahuje na světlo světa [mžourající jako stvoření, která byla zvyklá žít pod kamenem, který někdo najednou odstranil] figury náležející k světu alter-

nativní pravice [„alt-right“], otevřeného rasismu a elitářství, a [již ne více] skrývaného fašismu. A některé z nich, jmenovitě Stephen Bannona, šéfredaktora ultrapravicového webu Breitbart News, přivádí dokonce do do Bílého domu.

Západním liberálním kapitalistickým řádem tedy od června roku 2016 otřásly poměrně různorodé události. Ale to neznamená, že nemají něco společného. Prostě řečeno, 40 let neoliberalismu a skoro deset let toho, co Michael Roberts nazývá „dlouhou ekonomickou krizí“, začínají destabilizovat politické systémy rozvinutých kapitalistických států.⁸

Tváří v tvář ekonomické krizi z let 2007-8 opustily západní vládnoucí třídy neoliberální učebnici a obrátily se na stát, aby je zachránil. Ale jakmile si byly jisté, že systém je v bezpečí, snažily se prosadit posílenou verzi neoliberalismu. Ta sice nemusí být nejlepší způsobem, jak řídit kapitalismus, konec konců jsou všechny hlavní státy rozvinutého kapitalismu [USA, Eurozóna, Japonsko a Británie] nadále závislé na výjimečných opatřeních centrálních bank [kvantitativní uvolňování, ultranízkoé nebo dokonce negativní úrokové míry], jen aby se udržel finanční systém nad vodou. Nicméně neoliberalismus umí velmi dobře obohacovat bohaté. Obyčejným lidem naopak zbylo jen zaplatit účet ve formě škrtů a snižování životních standardů.

Thomas Piketty, Emmanuel Saez a Gabriel Zucman v nedávné studii zjistili, že: „spodní polovina příjmové distribuce ve Spojených státech byla od sedmdesátých let 20. století kompletně odříznuta od ekonomického růstu. Od

1 Derrida 1984. Titulek mého článku je vypořádaný s románem Anthony Burgesse, publikovaného v příloze téhož časopisu, což mělo být jako Derrida v v době blízké nejnebezpečnějšího okamžiku druhé světové války, Burgesse, 1983.
2 poznamenuji
3 Callinicos, 2016 a 2016
4 Cetrulo, 2016
5 Cetrulo, 2016
6 Kirchgaessner, 2016
7 Newell, 2015

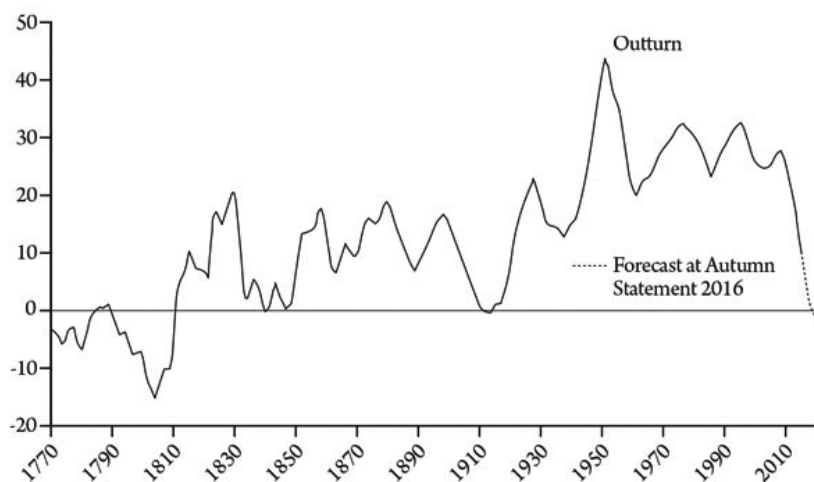
roku 1980 do roku 2014 vzrostl průměrný národní příjem na dospělé osobu ve Spojených státech o 61 procent, nicméně průměrný příjem před zdaněním spadl o 50 procent osob výdělečně činných stagnoval u přibližně 16.000 dolarů na dospělé osobu poté, co byl přizpůsoben inflaci. V kontrastu k tomu příjem na vrcholu příjmové distribuce strmě vzrostl, u horních 10 procent se zvedl o 121 procent, o 205 procent u horního 1 procenta, a o 636 procenta u horních 0.001 procent.⁹

To je i případ Británie, teoreticky relativně „silné“ ekonomiky, která jistě funguje mnohem lépe, než jak jí před referendem předpovídala Pokladna Centrální banka Velké Británie zkázu. Think-tank Resolution Foundation tvrdí, že čísla vydaná Úřadem pro rozpočtovou odpovědnost¹⁰ pro podzimní zprávu kancléře státní pokladny Philipa Hammonda na konci listopadu 2016 naznačují, že skutečné mzdy nebudou „...v letech 2020–21 vyšší, než byly v letech 2006–7. To bude také znamenat, že nárůst mezd za dekádu od roku 2010 bude nejslabší od devatenáctého století. Totální nárůst o pouze 1,6 procenta v dekadě do roku 2020 kontrastuje s nárůstem o 12,7 procent od počátku nultých let 21. století a s růstem přes 20 procent v každé další dekadě od dvacátých let dvacátého století.“¹¹

Graf č. 1 klade toto stlačování mezd do historického kontextu. Hospodářský historik Adam Tooze zdůrazňuje, že „období pozdního 18. století, [ěry] po Napoleonovi, období před rokem 1914 a léta po roce 2008 vystupují jako období, kdy pracujícím prudce klesala životní úroveň.“¹²

Letmý pohled na strmý pád skutečných výdělků od krize stačí k tomu, aby vysvětlil hlasování pro vystoupení z EU.

Graf 1: Skutečné týdenní výdělky od osmnáctého století. Procentuální změna v průměrné mzdě po dvou dekádách. Zdroj: Resolution Foundation.

Když se probíráme nedávnými voličskými vzpourami, vidíme zde tendenci, že mnohé oběti neoliberalismu, krize a škrtů se bouří proti establishmentu, zodpovědnému za jejich utrpení. V našem posledním čísle Charlie Kimber dokumentoval tento jev na Brexitu.¹³ Případ prezidentských voleb v USA je komplexnější. Trumpova mobilizace bílého anglorasismu nechala mnoho nejchudších, afroameričanů a latinos v táboře demokratů, i když jich k volebním urnám přišlo méně než v případě Obamy. Byly to vskutku spíše volby, které Clintonová prohrála, než které Trump vyhrál.

Konstantin Kilibarda a Daria Roithmayr tvrdí, že platilo v pěti středozápadních státech „rezavého pásu“ (Iowa, Michigan, Ohio, Pensylvánie a Wisconsin), které umožnily Trumpovi získat dostatek volebních hlasů, aby se dostal do Bílého domu: „Ve vztahu k volbám v roce 2012, podpora demokratů v rezavém pásu zkolabovala, protože ohromné množství demokratů zůstalo doma nebo (v menší míře) hlasovalo pro třetí stranu. Trump ve skutečnosti nezměnil voliče pracující třídy v rezavém pásu. Většinou tomu bylo tak, že voliče naopak ztratili demokraté.“¹⁴

Je nicméně do očí bijící, že časopis Economist zjistil, že nejlepším indikátorem toho, kde Trump zapůsobil lépe než republikánský kandidát v roce 2012 Mitt Romney, byla „data na úrovni státu, která ukazovala věk dožití a počty případů obezity, cukrovky, těžkého alkoholismu a pravidelné fyzické aktivity (nebo nedostatek tétož)... Kritická zdravotní situace veřejnosti, která se šíří zejména v bílé americké pracující třídě, je sotva tajemstvím. Minulý rok Angus Deaton, ekonom, který získal Nobelovu cenu, zjistil, že úmrtnost mezi méně vzdělanými bílými občany středního věku od devadesátých let dvacátého století vzrostla, stejně tak jako tato míra mezi Hispánci a černými

stejněho věku klesla. Pití, sebevraždy a vzrůstající počet zneužívání opiátů jsou z velké většiny považovány za nejpravděpodobnější příčiny. Někteří lidé tvrdí, že zhoršující se zdravotní výsledky jsou spojeny s deindustrializací: větší míra nezaměstnanosti doprovází jak nižší délka života, tak podpora pro pana Trumpa.

Data z průzkumů napovídají, že v úhrnu ti, kdo podporují Donalda Trumpa, nemají v životě zvlášť smůlu. Ať už jde o jakoukoli úroveň dosaženého vzdělání, respondenti s vyšším příjmem budou pravděpodobněji volit republikány. Geografická data ukazují, že specifická podskupina voličů Trumpa, která mu vyhrála volby, žije v komunitách, které doslova umírají a nachází se ve státech, ve kterých Trum překonal předchozího kandidáta Romneyho velkým rozdílem. Dokonce i když Trumpova politika pravděpodobně nezmírní jejich těžký úděl, není těžké porozumět, proč volili změnu.¹⁵

Italské referendum se v mnohém lišilo od voleb v USA. Nicméně, podle Financial Times, „hrála ekonomická nespokojenost roli v předčasném ukončení mandátu Mattea Renziho. Analýza odhaluje, že větší míra nezaměstnanosti a nižší úroveň příjmu na hlavu souvisely s hlasitějším odmítnutí ústavní reformy.... Zatímco platí, že ekonomická nespokojenost poháněla větší podporu pro Hnutí Pět hvězd a stranu Silvia Berlusconiho v parlamentních volbách v roce 2013, její korelace s výsledkem referenda byla dokonce silnější, což vypovídá o hlubší protestní motivaci, která vedla k výsledku referenda.“¹⁶

Za všemi těmito výsledky můžeme samozřejmě vysledovat mnoho faktorů. Starost o demokracii a politický oportunismus pomohly mobilizovat opozici vůči Renziho, který si uvědomoval roztržistnost opozice vůči sobě a domyšlivě nazýval své aktivní odpůrce jako *accozzaglia*, nebo-li míchance. Ačkoli se motivace pro revoltu navzájem liší, podstata toho, co se odmítá, je dostatečně jasná. Více než cokoliv jiného, byla hlavní obětí této voličské naštvanosti Třetí cesta, pokus vedený Tonym Blairem a Billem Clintonem v devadesátých letech dvacátého století zasnout tradiční sociální demokracii a neoliberalismus. Jak Cameron, tak Renzi jsou velcí obdivovatelé Blaira, zatímco Hillary Clintonová byla, samozřejmě přítomna u zrodu tohoto pokusu. Sociální liberalismus má problémy i jinde, jak ukázalo rozhodnutí nešťastníka francouzského prezidenta, François Hollande, nechat si

16 Romel, 2016

11 Corlett, Finch, Gardner and Whittaker, 2016, p.17

12 www.writer.com/adam_tooze/status/8024978936574464/photo/1

13 Autor má na mysli časopis International Socialism č. 152 Kimber, 2016

14 Kilbarda and Roithmayr, 2016

15 Economist, 2016

8 Roberts, 2016

9 Piketty, Saez and Zucman, 2016.

10 Anglický Office for Budget Responsibility je vládní poradní orgán, který má poskytovat nezávislé odhady o budoucím rozpočtu vlády a o celkové ekonomické situaci země. Pro přípravy svého ročního výhledu počítá s nejvyšší možnou pravděpodobností, jak vláda bude postupovat v roce 2016 a v roce 2017 (pozn. redakce).

poradit od výsledků své 4 % voličské oblíbenosti a znovu nekandidovat.

FAŠISMUS NA POCHODU?

Třetí cesta zasluhuje smrt. Dlouhá krize s jistotou ukázala, že Blairův slib zasnout trh a sociální spravedlnost je nerealizovatelný. Ďáblův pakt Gordona Browna s City potopil poslední vládu labouristů a flirtování Clintonové s Wall Streetem pomohlo zmařit její prezidentské naděje. Problém je, že ti, co nejvíce získali, přišli ještě více zprava. Stalo se módou hovořit o „autoritářské internacionále“, táhnoucí se od Putina Ruska k Turecku Recep Tayyipa Erdoğana, USA za Trumpa a – co dále? Francie za Marine Le Penové po prezidentských volbách v dubnu a květnu?

Opět je důležité diferencovat. Putinovy pokusy znovuustavit imperiální moc, založenou na ekonomice exportující energii, která je vysoce závislá na světových trzích, je velice odlišná od Erdoğanova neoliberalního, a nyní zvyšující se měrou autoritářského islamismu, který je napojen na novou zbožnou průmyslovou buržoazii Anatolie. Existuje pokušení sloučit všechny tyto rozličné postavy pod pojem „populisté“. To je opravdu jeden z ukazatelů toho, že vládnoucí třída Západu nehodlá porozumět tomu, že to, co se děje, souvisí s jejich tendencí, a tendencí jejich médií a jejich akademických asistentů, nálepkovat „populismem“, které se stalo pojmem pro všechno, používaným zároveň k odsouzení i asimilaci veškerých hrozeb neoliberalnímu statutu quo.¹⁷

Pokud toto slovo budeme používat opatrněji, „populismus“ nám může pomoci identifikovat celou škálu stran rasistické pravice, které začaly být v poslední významnými. UKIP je paradigmatickým příkladem. Tvrdí, že reprezentuje britský národ, jehož zájmy byly popírány elitou, napojenou na EU. To je typickým příkladem toho, co Ernesto Laclau nazývá „logikou ekvivalence“, když popisuje, jak funguje populismus. Lid je zkonstruován jakožto totalita, skrze antagonismus s „vyloučeným elementem“, v tomto případě s elitou, která je pro EU, ale také, samozřejmě, s migranty ze zbytku Evropy, kterými tato elita, dle UKIP, zaplavuje zemi.¹⁸ Strany populistické pravice jako UKIP jsou nepochybně rasistické. Úspěch Nigela Farage tkví skutečně v tom, že spojil euroskepticismus s rasismem vůči imigrantům a pak tento toxický koktejl použil k tomu, aby posunul mainstrea-

mové strany více doprava. Strana UKIP a její protějšky jinde ve světě nasály něco z hněvu vytvořeného hospodářským úpadkem, který způsobily neoliberalismus a krize, a transformovaly jej do volebních výsledků.

Nyní cítí mnoho lidí ve vzduchu závan fašismu. Nejsou to pouze demokraté, kteří nazvali Trumpa fašistou. Zde je neokonzervativce Robert Kagan:

„Tak do Ameriky přichází fašismus, ne ve vysokých botách a s hajlováním [ačkoliv se nějaké hajlování objevilo, i závan násilí] ale s televizním šejdířem, falešným miliardářem, učebnicí egomaniaka ‚stavějícího‘ na křivdách spáchaných na lidu a na jejich nejistotách, a s celou politickou stranou, která se kvůli nedostatku ambice, ze slepé stranické loajality, nebo prostě ze strachu za ním sjednotila.“¹⁹

Nacisty v Bílém domě je vskutku hrozíva vyhlídka. Ale co v tomto kontextu znamená „fašismus“? Jedná se o pouhé sprosté slovo nebo vyjádření averze vůči Trumpově rasistické demagogii? Americká politika vyprodukovala řadu rasistických demagogů, Hueya Longa v třicátých letech dvacátého století, Georgeho Wallace v šedesátých letech dvacátého století. Je ovšem hrozné, pokud se někomu podaří získat prezidentský úřad tam, kde předchází postavy neuspěly, obzvláště pokud ten někdo nastupuje po prvním černém prezidentovi. Ale fašista by vypadal úplně jinak.

V klasické marxistické tradici, především ve spisech Lva Trockého o Hitlerově vzestupu k moci, fašismus znamená „zvláštní druh masového hnutí“ [cituji zde své vlastní přeformulování Trockého teorie]: „Národní socialismus reprezentoval specifickou odpověď na intenzivní sociální a ekonomické protiklady, kterými prošla německá společnost na počátku ‚Obecné krize a třicetileté války dvacátého století‘ [Arno] Mayera. Zatímco mobilizoval své stoupence v kontrarevolučním projektu, jehož cílem bylo zničení organizované námezdní práce a rehabilitace německého imperialismu, slíbil jim otevřeně revoluční vizi Volksgemeinschaft, rasistické utopie, z které budou vykázány jak třídní konflikt, tak jiné rasy [ty se v nacistické ideologii sjednotily v osobě Žida, který staví Němce proti Němcům].“²⁰

Nacisté ukovali to, co nazývám „konfliktní partnerství“ s německým kapitálem.

„Bylo založeno na omezeném sblížení zájmů mezi nacisty a sekcemi německého kapitálu [obzvláště těmi

spojenými s těžkým průmyslem], kteří sdíleli společné cíle, jmenovitě zničení organizované pracující třídy a imperiální program expanze na východ. Do konce před počátkem Velké krize, revaltovali šéfové těžkého průmyslu proti Výmarské republice, pranyřovali ji jako „odborový stát“, jehož věrnost sociálnímu blahobytu a institucionalizovanému kolektivnímu vyjednávání uvalily na německý kapitalismus nadměrně vysoké náklady. V tomto ohledu tvořila zlomový bod odstávka v železárenském a ocelářském průmyslu v roce 1928. Od pádu velké koalice v březnu 1930, pomohla neústupnost průmyslníků na pozadí spektakulárně se zhoršující ekonomické situace ke zhoubě liberální demokracie v Německu.“²¹

Takto chápaný národní socialismus koresponduje pozoruhodně blízko se širší definicí fašismu, jak ji vypracovává Robert O. Paxton, jeden z vůdčích mainstreamových teoretiků na tomto poli:

„Fašismus můžeme definovat jako způsob politického jednání vyznačujícího se obsesivními představami o rozkladu společnosti, o národním potupení, o tom, že národ se stal obětí, a kompenzačními kultury sjednocení, síly a ryzosti, v nichž masová politická strana složená z militantních nacionalistů nepřilíš spokojeně, ovšem výkonně spolupracující s tradičními elitami, opouští demokratické svobody a za pomoci spásného násilí a bez jakýchkoliv etických nebo zákonných omezení usiluje o vnitřní očistu a vnější expanzi.“²²

Jak dobře sedí tato definice fašismu na Trumpa? Paxton si sám všímá podobností, co se týče obou témat, které Trump rozehrává: etnické stereotypy, které používá a způsob, kterým hraje na „národní úpadek“; a jeho vysoce personalizovaný a jakoby operní styl. Ale Paxton zdůrazňuje dvě důležité odlišnosti. První je na úrovni ideologie: „Fašisté nabízeli, že ukončí agresivní individualismus, který, jak věřili, byl příčinou porážky Německa v první světové válce, a úpadku a porážky Itálie; jejich řešení je podřídřit jednotlivce zájmům společnosti. Trump, a republikáni obecně, a opravdu velké části americké společnosti oslavovaly individualismus do naprosto absolutního extrému.“²³

Za druhé, historický kontext, ve kterém triumfovali Mussolini a Hitler byl velice odlišný:

„Byla to vědomá volba, kdy obě země považovaly socialisty a komunisty za mnohem větší nebezpečí než

21 Collingwood, 2001

22 Robert O. Paxton, *Anatomie fašismu*, nakladatelství Lidové noviny, Praha, 2007, s. 249-250

23 Paxton dává rozhovor v Chatelier, 2016.

24 Chatelier, 2016.

17 D'Eramo, 2013

18 Lackou, 2005

19 Kagan, 2016.

20 Collingwood, 2001, developing the arguments in Trotsky, 197

nacisty a fašisty, a konzervativci, kteří stále drželi mašinérii moci, se vědomě rozhodli přivést fašisty a nacisty do hry, aby se lépe bojovalo s levicí. Tato specifická dynamika nyní ovšem úplně chybí. Na konci roku 1932 v Německu existovala vědomá volba použít masy Hitlerových následovníků ke zničení sociální demokracie v této zemi. Stejná strategická [volba] byla učiněna v Itálii. Z této dynamiky teď nevidím nic. Stará garda je proti Trumpovi. Nesnaží se jej použít, ačkoliv se to může změnit. Mohou se rozhodnout, že pokud bude Trump nadále úspěšný, může být užitečný.“²⁴

Poslední bod je rozhodující. Dlouhá krize se vyvinula na pozadí vleklé stagnace, nebo poklesu reálných mezd pro masu námezdně pracujících lidí. Bossové samozřejmě chtějí stlačit životní standardy ještě níže, aby obnovili konkurenceschopnost a ziskovost.²⁵ Ale oslabování odborové organizovanosti v neoliberální éře znamená, že hnutí pracujících není překážkou pro prosazování kapitalistických zájmů, a není třeba násilně rozbíjet. V meziválečné éře tkvěla specifická přitažlivost fašistů pro velký byznys v tom, že se jednalo paramilitárním masovým hnutím, které bylo připraveno rozdrtit pracující třídu. Jak to formuloval Trockij, „do základů srovnat se zemí veškeré instituce proletářské demokracie.“: „V okamžiku, kdy ‚normální‘ policie a vojenské zdroje buržoazní diktatury společně s parlamentním jevištěm nepostačují k udržení společnosti v rovnováze – přichází na řadu fašistický režim. Skrze fašistickou agenturu uvádí kapitalismus do pohybu masu poblouznělé maloburžoazie a deklasovaného a demoralizovaného lumpenproletariátu – všechny lidské bytosti, které finanční kapitál sám uvedl v zoufalství a zuřivost.“

Od fašismu vyžaduje buržoazie dokonalou práci... fašistická agentura, využívající maloměšťáctva jako beraňdla, vykoná převládáním všech překážek, které se jí postaví do cesty, dokonalou práci.“²⁶

Nejenže se bossové neobrací na fašisty, aby si obstarali toto „beranidlo“, ale neexistuje fašistické masové hnutí, které Paxton nazývá „masovou stranou odhodlaných nacionalistických militantů,“ schopných hrát ve Spojených státech tuto roli. Trump získal prezidentský úřad tím, že získal kandidaturu za jednu ze dvou hlavních buržoazních stran. Že toho byl schopen navzdory opozici ze strany establishmentu republikánů je symp-

tomem jednoho z typických fenoménů neoliberalismu, obecné oslabení strukturovaných politických organizací. Než aby vybudoval novou stranu, využil rozklad té staré.

Nárůst alternativní pravice je extrémně odporným vývojem. Ale musíme ji pochopit. Je rasistická, elitářská, izolacionistická a protekcionistická. Dva z jejích představitelů, Allum Bokhari a Milo Yiannopoulos, ztělesňují to, co nazývají „přirozeně konzervativním“ světonázorem: „Dávání přednosti homogenity před diverzitou, stabilitě před změnou, a hierarchií a řádem před radikálním egalitarismem... republikán establishmentu, se svou dominantní vírou ve slávu volného trhu, může být přinucen strhnout katedrálu a nahradit ji nákupním střediskem, pokud by to dávalo ekonomický smysl. Takový čin by zhroutil přirozeného konzervativce. Imigrační politika se chová podle stejného vzorce: co se týče čísel, levní zahraniční dělníci s vízy H1B dávají dokonalý ekonomický smysl. Ale přirození konzervativci mají své ohledy: hlavní je zachování svého vlastního kmene a jeho kultury.“²⁷

Podobně historik Paul Gottfried, který jen nazýván „architektem“ alternativní pravice, se snažil distancovat se od klasického fašismu: „Fašismus jakožto historický fenomén nemá co dělat s obhajováním izolacionistické zahraniční politiky, s pokusy omezit imigraci z Třetího světa, nebo s upřednostňováním značné redistribuce příjmu, aby byla zajištěna větší sociální rovnost.“²⁸ Seznam politických řešení, implicitně podporovaných Gottfriedem, podtrhuje vzdálenost alternativní pravice od neokonzervativců, tak vlivných ve vládě Geroge W. Bushe. Neokonzervativé,²⁹ mnozí z nich renegáti Demokratické strany, jsou a vždy byli, imperialističtí univerzalisté. Jinými slovy zastávali univerzální platnost amerických demokratických hodnot, ospravedlňovali jimi použití vojenské moci Pentagonu, která násilně šířila model neoliberálního kapitalismu USA.³⁰ Ale alternativní pravice je obecně proti zahraničním vojenským dobrodružstvím, je kritická vůči dopadům neoliberální ekonomické politiky na zaměstnanost a životní standardy v Americe, a odmítá univerzalizmus. Bokhari a Yiannopoulos říkají, že „intelektuálové alternativní pravice také tvrdí, že kultura je neoddělitelná od rasy. Alternativní pravice věří, že je nutný určitý stupeň oddělení lidí, aby byla zachována kultura.“³¹ V rasismu po konci šedesátých let dvacátého století je časté, že „kultura“ znamená

rasu. Tudíž alternativní pravice intenzivně oponuje multikulturnímu chápání americké identity, jak ji symbolizuje Barack Obama a jeho prezidentský úřad.

Jedná se opravdu o odpornou záležitost, která čerpala a čerpá svou sílu z legitimace rasistického nepřátelství k Obamovi, implicitní v kampani „birther“,³² do jejíhož čela se Trump postavil, a z prvků hnutí Tea Party. Výsledkem je politické prostředí, které umožňuje vyjadřování otevřeně fašistických názorů. Nechvalně proslulá řeč [doprovázená nacistickými pozdravy] Gottfriedova bývalého chráněnce Richarda Spencera v Institutu národní politiky [National Policy Institute] 19. listopadu, „Hail Trump! Hail našim lidem! Hail našemu vítězství!“, je toho zásadním příkladem. Spencer v jednom rozhovoru řekl: „Myslím, že v naší politice potřebujeme o něco více chaosu, v naší politice potřebujeme trochu ducha fašismu.“³³

Zatím se ovšem vystoupení jako to Spencerovo zdají být více nacistickým fetišem než čímkoli, co připomíná organizované fašistické hnutí. Jeho publikum 19. listopadu vypadalo více jako exoti než jako úderné oddíly. Organizovaní nacisté v USA zůstávají roztržštěnými skupinkami. Ale to není důvod k sebeuspokojení. Spencer a Breitbart News mají gigantickou online návštěvnost. Nesmíme připustit, aby se nacistické myšlenky staly respektovanými. Ti, kdo je vyjadřují, nebo si s nimi dokonce pohrávají, by měli být cílem toho, co Herbert Marcuse nazval „osvobozující intolerancí“. Zvolení rasisty za prezidenta USA, další osoby ještě více napravo od něj, které přivádí jako svůj doprovod, povzbuzují každého rasistu, každého policajta s prstem na spoušti, každého bílého střelce. V horších podmínkách by to mohlo znamenat výraznou podporu pro rozvoj skutečných fašistických hnutí. A ty již existují v Evropě, obvykle pod maskou rádob mainstreamovějších populistických rasistických stran, která mají fašistická jádra [například Národní fronta ve Francii nebo Jobbik v Maďarsku], nebo v mnohem otevřenější formě [především Zlatý úsvit v Řecku].

Bezprostřednější hrozbou ze strany Trumpova prezidentského úřadu je posílení existujících tendencí, státního rasismu, proti kterému se staví hnutí Black Lives Matter [Na černých životech záleží], a mechanismu sledování, represe a poprav drony, které dovolila vybudovat Bushovi a Obamovi „válka s terorismem“. Za obou prezidentů,

31 Bokhari and Yiannopoulos, 2016.

32 „Birther“ je osoba, která zpochybňuje legitimitu Baracka Obamy jakožto amerického prezidenta na základě konspirační teorie, že Obama se nenarodil jako americký občan [pozn. redakce].

33 Siegel, 2016.

28 Gottfried, 2016. Kinde loc. 90. Viz také zajímavý profil Gottfrieda v Siegel, 2016. Gottfriedova kniha je sarkastická erudovaný esej, kterou se snaží odlišit „klasismus“ nacistů od „generického fašismu“, který zahrnuje bílé křesťanské a státní národní, liberální sympatičtější postavy. Jeho rasistická nazývání Gottfrieda v dopisových a audiovizuálních 28 historická osoba takzvaně je, aby byla.

29 Používáme zde český překlad anglického pojmu „Neonazis“.

30 Collingwood, 2003, and Mann, 2004.

25 Viz, například Evropu, Pradel, 2015.
26 Trockij, L.D. „Fašismus, co to je a jak ho porazit“, online: <https://www.marxists.org/cesina/trockij/1940/FA/index.html>

27 Bokhari a Yiannopoulos, 2016.

moc takzvaného „národního bezpečnostního státu“ nadále roztla. Michael J. Glennon [čerpající z myšlenky liberálního spisovatele 19. století Waltera Bagehota] tvrdí, že „moc ve Spojených státech ležela původně v jednom souboru institucí, v prezidentském úřadu, Kongresu a soudech. To jsou americké „důstojné“ instituce. Poté se ovšem vynořila druhá instituce, aby bránila bezpečnost národa. Tato, americká „efektivní“ instituce [ve skutečnosti spíše síť než instituce], se skládá z několika stovek výkonných úředníků, kteří mají vládu nad vojskem, tajnými službami, diplomatickými odbory a odbory vynucujícími právo, také nad agenturami, které mají v popisu práce ochranu americké mezinárodní a vnitřní bezpečnost.... Spojené státy se zkrátka posunuly od pouhého imperiálního prezidentského systému k rozdělenému systému, struktuře dvojí vlády, ve které má dokonce i prezident jen malou skutečnou kontrolu nad celkovým směřováním politiky národní bezpečnosti USA.“³⁴

Existence takové sítě musí americké vládnoucí třídě poskytovat určité uklidnění, alespoň potud, že zatrhne Trumpovi angažmá v zahraničně-politických dobrodružstvích. Ale historická fakta jsou mnohoznačná. Když vrcholila v říjnu 1973 krize Watergate, služebně starší úředníci národní bezpečnosti ignorovali opilého prezidenta Richarda Nixona a vypořádali se s potenciální konfrontací se SSSR kvůli arabsko-izraelské válce.³⁵ Přesto když Nixon nastoupil do Bílého domu, posunul směr zahraniční politiky USA, zejména rozhodnutím obklíčit Sovětský svaz tím, že se spojí s Maovou Čínou. Před ním John F. Kennedy odmítl v říjnu 1962 radu Pentagonu, aby zahájil vojenský útok na Kubu a místo toho uzavřel dohodu se sovětským vůdcem Nikitou Chruščovem, že budou ruské nukleární rakety odstraněny z ostrova okamžitě, zatímco americké rakety v Turecku budou odstraněny později.³⁶ A Obama spolehlivě zablokoval tlaky národního bezpečnostního establishmentu na intervenci v syrské občanské válce.

Takže, ačkoliv institucionální moc toho, co Glennon nazývá „trumanovskou sítí“ [protože byla vytvořena v pozdních čtyřicátých letech dvacátého století za prezidenta Harry S. Trumana] je nepopíratelná, kdokoliv obývá Bílý dům mění směr politiky USA. Jakákoli vláda naráží na vnitřní omezení, způsobené touto sítí [a byrokracií ve Washingtonu obecněji] a na vnější omezení daná Kongresem a vládami na úrovni jednotlivých států USA, dále

pak nyní vysoce diversifikovanými médii, americkými bankami a korporacemi a jejich rozsáhlými lobbistickými aktivitami a finančními trhy. Spolu tento souběh sil tlačí silně ve prospěch udržování statu quo, liberálně kapitalistického mezinárodního řádu, v jehož čele stojí imperialismus USA s podporou své vojenské moci.

Trump získal svůj prezidentský úřad tím, že vedl kampaň proti tomuto řádu. Jak smutně podotkl sloupkař Financial Times: „Je těžké zveličovat epochální důležitost zvolení pana Trumpa. Mezinárodní řád, jak jsme ho znali po dobu 70 let, skončil. Éra politiky velkých mocností je zpět. Nadšením překypující Rusko, které vede silácký Putin, a stále sebevědomější Čína, kterou vede silácký Si Ťin-pching, bude jednat se zraněnou Amerikou, kterou vedene silácký Trump.“³⁷

Ve skutečnosti je „mezinárodní řád vše s USA“ formou „politiky velkých mocností“, navrženým k udržování hegemonie amerického kapitalismu. Opravdu tato hegemonie „skončila“? Ne. Je pod tlakem kvůli relativnímu ekonomickému úpadku USA, ale to už platí nějakou dobu. Rusko je značně slabší, než bylo v době Sovětského svazu, a fakt, že čínská vláda činí stále více usilovných pokusů zastavit odtok kapitálu a zabránit úpadku jüanu [opak toho, z čeho ji obviňuje Putin] těžko naznačuje, že v Pekingu je vše v pořádku.

Co Trump skutečně změní? Za prvé, bude jistě autoritářštějším prezidentem, bude chtít používat mimoústavní moc národního bezpečnostního aparátu s dokonce ještě menšími zábrany než Bush a Obama. Fakt, že plní svůj kabinet lidmi z armády, je toho důkazem. Je v silnější pozici než jeho předchůdci, protože republikáni kontrolují obě komory Kongresu. Rozpory, které vyvstaly [ne poprvé] kvůli volební kampani mezi CIA a FBI, budou pravděpodobně hrát v jeho prospěch.

Za druhé, jak poznamenává Paxton, je mnohem méně jasné, jak velký rozchod s neoliberalismem Trump reprezentuje. Trump zacílil na jeden z hlavních pilířů neoliberální globalizace, liberalizaci obchodu. Transpacifické partnerství [TTP], které Trump slíbil vypovědět první den, co bude v úřadu, bylo pečlivě připravováno tak, aby obklíčilo Čínu. To je geopolitická porážka i rána americkým korporacím. Partnerská dohoda s Evropskou unií, Transatlantické obchodní a investiční partnerství [TTIP], která byla v problému už předtím, je prozatím u ledu.

Ale globální obchod ostře zpomaloval již od krize, takže není jasné, jak životaschopné jsou tyto smlouvy z čistě ekonomického pohledu. Trumpova další politika snížení daní pro bohaté, ekonomické stimuly pro americké korporace a repatriace velkých zisků, které získaly v zahraničí, navýšení investic do infrastruktury a uvolnění bankovních regulací jsou na Wall Streetu oslavovány, jak ukazuje prudce posilující burza. Velké skupiny amerického byznysu, zdá se, doufají v podobný druh oživení soukromého podnikání, které spojuje prezidentským úřadem Ronalda Reagana v osmdesátých letech dvacátého století. To vypadá spíše jako přání otcem myšlenky, protože ekonomické oživení za Ronalda Reagana záviselo na kombinaci snížení mezd, vojenském keynesianismu a klesajících úrokových mírách, které daly vzniknout první ze sérií finančních bublin, jež přivedly americký kapitalismus ke krachu. Ale padající ceny akcií a politická prohlášení Federální rezervní banky napovídá, že úrokové míry začnou stoupat. To, spolu s posilujícím dolarem, může držet růst na uzdě, ačkoliv může vzniknout další bublina. Nic z toho radikálně nezlepší situaci spodních 50 procent, jejichž reálné mzdy se od doby, kdy byl Reagan zvolen, nezvýšily.

Situace je podobně nejednoznačná nakonec i v oblasti zahraniční politiky. Trump se může objímat s Putinem, ale mezi západní vládnoucí třídou se ozývá mnoho hlasů, které tvrdí, že politika Obamy a EU, která měla izolovat Rusko, byla chybná. Čína je něco jiného. Trumpovo rozhodnutí zavolat taiwanské prezidentce Cchaj Jing-wen nebylo podle Washington Post chybou:

„Historická komunikace, první mezi vůdci Spojených států a Taiwanem od roku 1979, byla výsledkem týmu Trumpových poradců a jejich měsíců tichých příprav a rozvažování ohledně nové strategie zasnub s Taiwanem.“³⁸ Znovu, toto sahá hluboko do historie republikánů: Reagan a další na pravici byli kritičtí vůči rozhodnutí prezidenta Jimmy Cartera z roku 1979 navázat formální vztahy s Čínskou lidovou republikou a přestat uznávat Taiwan. Pohlíželi na tuto politiku „jedné Číny“ jako na zradu spojence ze studené války. Ale jak vyjasnily další Trumpovy tweety, konverzace byla také zprávou Pekingu, který považuje Taiwan za součást Číny a dal najevo, že půjde do války, aby zabránil ostrovu stát se nezávislým [Cchajové Demokratická progresivní

38. Gearen, Drucker and Denyer, 2016.

39. Socialist Worker, 2016.

34. Glennon, 2014, s. 67.

35. Dallek, 2007, s. 529-332.

36. Freedman, 2000, část III.

37. Luce, 2016.

strana historicky podporovala nezávislost]. Trump následně řekl Fox News: „Nevím, proč bychom se měli držet politiky jedné Číny, dokud neuzavřeme smlouvu s Čínou ohledně dalších záležitostí, včetně obchodu.“

Tato epizoda naznačuje tvrdší linii vůči Číně, ačkoli jak se bude mít k Obamově slavnému „obratu“ směrem k Asii, který se již snažil zkrotit Peking, teprve uvidíme. Trumpův prezidentský úřad se celkově zdá být spíše velice pravcovou republikánskou vládou než rozchodem s normami buržoazní politiky v USA. Vysocí představitelé byznysu, kteří se společně s bývalými generály, zařadili do fronty na místa ve vládě v čele s Rexem Tillersonem, šéfem ExxonMobilu, nominovaným na post ministra zahraničí, naznačují, že Trumpův prezidentský úřad bude jen málo vybočovat ze zájmů kapitálu vzdor Trumpovým výrokům v kampani. Jeho vláda je stále velice špatnou zprávou pro obyčejné pracující lidi a obzvláště pro barevné lidi. Zúží již tak omezený prostor pro demokracii v USA, učiní pravděpodobnější počátek klimatického chaosu a všude povzbudí rasisty a fašisty.

BOJ PŘED NÁMI

Jakákoliv odpověď ze strany radikální a revoluční levice záleží v posledku na naší schopnosti nabídnout obětem neoliberalismu přesvědčivou, demokratickou a progresivní alternativu. Ale existuje skutečné nebezpečí, že to zkomplikují rozdíly mezi námi. Nejprve referendum o Brexitu a posléze volby v USA hořce rozdělily levice. Nejprve kvůli postojům k EU a pak zda Clintonová představovala „menší zlo“ v porovnání s Trumpem. Ti na levi, kteří volili „exit“ a odmítli hlasovat pro Clintonovou, byli ostře napadáni za to, že kapitulují před rasismem [a v případě USA stejně tak před sexismem].

Tento typ útoků je dvojnásob problematický. Zprvu, je falešný a neférový. Socialistická dělnická strana [sesterská organizace Socialistické Solidarity v Británii – pozn.překl.], která podporovala během referenda kampaň Lexit, byla v Británii po mnoho let v čele boje proti rasismu a fašismu. V USA existuje silný proud, který se snaží emancipovat levice od hegemonie Demokratické strany, jejíž podpora neoliberalismu a podřízenost bankám a korporacím byla v kampani Clintonové obzvláště zřejmá.

Zadruhé existuje nebezpečí, že tyto odlišné postoje budou znamenat,

že levice nebude schopná používat společný jazyk, ve kterém by formulovala jak rozdíly, tak [což je důležitější] to, na čem se shodneme. Tak se pro některé lidi na britské levičce stal jejich hlavní činností utopický projekt zvrátit výsledek referenda. To je problém, protože to z nich může učinit spojence těch kapitalistických zájmů, které ze svých vlastních důvodů usilují přinejmenším o co nejměkčí Brexit. Může to ale vést ke stále apologetičtějšímu postoji vůči EU samotné, například k obraně jednotného evropského trhu, což byl klíčový mechanismus, jak vnést neoliberalismus hluboko do politické ekonomie EU a jejích členských států.³⁹

Neexistuje absolutně žádný náznak, že by EU přestala být vlkem v rouše beránčím. Nedávná Komplexní hospodářská a obchodní dohoda [CETA] byla skoro zhačena kvůli stejnému ustanovení, které vedlo k takovému odporu jak vůči TTIP, tak vůči TPP, a které dává investorům z řad nadnárodních korporací moc žalovat vlády u zvláštních tribunálů. A myšlenka, že německá kancléřka Angela Merkelová se stala zastáncem tradičních liberálních hodnot zemřela v okamžiku, když spustila svou kampaň pro federální volby tím, že ohlásila zákaz burek.

Očividným způsobem, jak se může radikální levice znovu sjednotit navzdory svým rozdílům je budování hnutí proti rasismu a islámofobii. V Británii se stává zvyšující měrou důležitá Stand Up to Racism [Postavme se rasismu]. Strategicky je záležitost svobody pohybu v rámci Evropy otázkou ústřední. Je kostkou v krku britské vládnoucí třídy, která čelí Brexitu. Jak konzervativní, tak labouristická pravice interpretuje výsledky referenda jako odmítnutí práva občanů EU volně se pohybovat a pracovat v Británii. Theresa May usilovala o opětovné sjednocení své strany a získání zpět volební podpory ztracené kvůli UKIP přibitím tohoto odmítnutí na svůj stožár stranické konference konzervativců v říjnu 2016. Finanční trhy ji okamžitě uštědřily políček stlačením libry ještě níže, než spadla do té doby. Důvod je jednoduchý. EU se jasně vyjádřila, že bez udržení svobody pohybu pro občany EU nemůže Británie zůstat v jednotném trhu, a banky a korporace sídlící v Británii zoufale potřebují zůstat v jednotném trhu.

Tento rozpor bude dominovat skrz naskrz komplikovanými vyjednáváním o Brexitu, které mají nastat toto jaro, protože britská politická elita bude klíkovat mezi kapitulací před ra-

sismem a přáními kapitálu. Demonstrace síly Theresy May, kterou předvedla při přebírání úřadu, se nyní může ukázat úplně prázdná, tak, jak se její vláda veřejně štěpí. To činí svobodu pohybu v rámci Evropy klíčovým tématem, kolem kterého se může radikální levice sjednotit, bez ohledu na to, jak volila v referendu. Za současného nastavení ztratí milióny pracujících v Británii svá existující práva a [podle ministryně vnitra Amber Rudd] se od nich bude vyžadovat, aby u sebe měli speciální identifikační doklady, protože přichází z ostatních částí EU. To oslabí celou pracující třídu v Británii. Naštěstí jsou zde dva politici bránící svobodu pohybu proti ohromným tlakům konzervativních médií a labouristické pravice. Jedná se o vůdce Labour Party Jeremho Corbyna a stínovou ministryni vnitra Diane Abbott. Boj za svobodu pohybu jako součást širší protirasistické kampaně a je tedy způsobem, jak posílit jejich pozici vůči pravici. Ale ať už jde o jakékoli politickou příslušnost, je tento boj zkrátka nutný.

Zde v Británii, ve zbytku Evropy a v USA je hlavní výzvou budovat široká a jednotná protirasistická hnutí, která mohou porazit lidi jako Trump nebo May, Farage a Le Penová. Nástup pravcového dobrodruha do čela hlavní imperialistické velmoci je vskutku nevídaný. Ale Trumpova moc může být zlomena skrze svého druhu kombinaci externích tlaků shora, interních tlaků zevnitř a masového odporu zdola, která již odstranila tak mnoho takovýchto typů před ním. Ohromné demonstrace v Soulu, které přinutily jihokorejský parlament odvolat dalšího pravcového prezidenta Pak Kun-hje, potvrzují to, jak může být arogance rychle změněna v odplatu.

Alex Callinicos je profesorem evropských studií na King's College v Londýně a šéfredaktorem časopisu International Socialism. Z angličtiny přeložil Martin Šaffek. Originál zde: <http://isj.org.uk/end-of-the-world-news/>

DĚJINY TŘÍDNÍCH BOJŮ: 130/129 PŘ. N. L.: ARISTONÍKOVA „REVOLUCE“ V MALÉ ASII

Přibližně před dvěma tisíci sto pětaticeti lety (přesné datum je nejisté) potlačila armáda starověkého Říma v Asii povstání, které se z původního pokusu královského levobočka o uchvácení trůnu proměnilo v sociální

hnutí otroků a dalších nižších vrstev. O jeho průběhu a cílech toho dnes víme velmi málo, mohla by však být ojedinělým příkladem radikálního revolučního programu v době, která jinak nikdy tak daleko nedospěla.

Otroctví bylo jedním ze základních rysů společností starého Řecka a Říma. I když otroci podle nejnovějších odhadů tvořili v Římské říši jen šest až dvacet procent obyvatelstva a jejich skutečný ekonomický význam zůstává předmětem debat, faktem je, že bez této menšiny nebylo fungování antického společenského ani politického systému, jak jej současníci znali, myslitelné. Postoj společnosti tomu odpovídal: lidé starověku se lišili v názorech na to, jak pohlížet na otroky, jak s nimi zacházet, jaká práva jim přiznávat, existenci otrokářství však pokládali za samozřejmost tím nevyhnutelnější, že si neuměli představit, čím ho nahradit.

Výjimky, k nimž patřila např. Sparta, byly nenapodobitelné vzhledem k svéráznosti tamního společenského zřízení, nehledě na to, že postavení dolních vrstev tam ve srovnání s otroky ve zbytku Řecka nebylo o moc lepší. A pokud některý filozof [viz zejména Platón] načrtával ve svém učení obraz ideální obce, v níž nehrálo otroctví roli, šlo o utopii, o níž sám podotýkal, že není jeho cílem snažit se ji uskutečnit.

Otrok nebyl z hlediska práva pokládán za člověka: měl postavení věci, s níž měl majitel právo nakládat, jak uznal za vhodné – ukládat mu jakoukoliv práci za jakýchkoliv podmínek, dávat mu obživu jen podle

vlastního uvážení, rozhodovat o jeho volném čase [pokud mu vůbec nějaký poskytoval], libovolně ho trestat, dál přeprodat, anebo i bezdůvodně zabít. V praxi byl přístup jak Řeků, tak i Římanů k vlastním otrokům velmi různý: od největší surovosti k přátelskému vztahu, který časem vyvrcholil propuštěním na svobodu.

Za takových podmínek může překvapit, že často slyšíme o případech neposlušnosti či útěku otroků či dokonce o zavraždění špatného pána, jen zřídka však o rozsáhlých otrockých povstáních. V klasickém Řecku [VI. až IV. století př. n. l.] nemáme žádné takové povstání doloženo, a i v Římě o nich

víme jen v krátkém období II. a I. století př. n. l., a to ještě jen o několika. Hlavní důvody jsou dva. Zaprvé, stejně jako v dnešní Evropě tvořili nejnižší vrstvu pracujících [v tomto případě otroky] z velké části cizinci – až na to, že místo migrantů se jednalo o lidi, kteří sem byli zavlečeni proti své vůli: buď je vlastní krajané prodali řeckým a římským obchodníkům, nebo byli do Řecka či Říma zavlečeni jako válečná kořist. Jen menší část z nich měla děti, jen menší část otroků tedy byli místními rodáky. V neznámé zemi, bez společného jazyka i tradice nebyl kolektivní odpor snadný. To by ovšem ještě nebyla taková překážka [jak měly ukázat římské dějiny stejně jako v případě migrantů dějiny moderní], kdyby navíc nebyli otroci zpravidla silně rozptýleni: většina rodin měla doma pouze jednoho či dva otroky, kteří vypomáhali při práci na poli, v dílně či v domácnosti, nezřídka pracovali bok po boku svého pána a v lepším případě se fakticky stávali neplnoprávnými příslušníky rodiny [neplnoprávná, i když na jiné úrovni, byla ostatně i ženská část pánovy domácnosti; v Římě měl navíc pán domu oproti Řecku právo života a smrti nejen nad otroky, ale i ženou a dětmi, i když v tomto případě zákon kladl jeho libovůli omezení]. Dílny zaměstnávající několik desítek otroků na jednom pracovišti nebyly převládajícím jevem. Třídní sounáležitost se v takové situaci mohla vyvinout jen těžko.

SVĚT V POHYBU, STŘEDOMOŘÍ VE VARU

Takový byl stav věcí, když na přelomu III. a II. století př. n. l. začal Řím prodělavat dalekosáhlé změny. Římská republika se tou dobou stala světovou velmocí, do které díky úspěšným válkám plynuly peníze, zboží i váleční zajatci. Není třeba upřesňovat, že nové bohatství nebylo mezi Římany rozdělováno rovnoměrně: jeho většina končila v pokladnicích elity, která vojenské výboje vedla a sama rozhodovala, jaký díl kořisti připadne jim, jaký obyčejným vojákům a jaký státu, jehož vedení bylo rovněž v jejich rukách. Majetek římských aristokratů rozhojňovaly mimo jiné tisíce otroků, kteří končili na jejich velkostatkách. A velkostatky rychle rostly: drobní rolníci, kterým vojenská služba v dalekých zemích už tak ztěžovala práci na vlastním poličku, nemohli na trhu se zemědělskými produkty konkurovat laciné otrocké práci a stále častěji upadali do zadlužení, které ústilo v propadnutí selského

hospodářství věřitelům a v jeho prodej bohatším sousedům.

Stejně pronikavě se měnily i podmínky otrocké práce: namísto vypomáhání drobnému hospodáři byla nyní typickým údělem otroka na venkově úmorná práce stovek lidských duší pod dozorem drábů a za neustálého uplatňování fyzického násilí, přičemž jim v některých případech nebyl poskytován ani dostatek stravy a ošacení – majitelé počítali s tím, že jejich pracovní síly si zajistí přežití přepadáváním náhodných cestujících. Osobní vztah pána a otroka byl minulostí, jedinou hodnotou byl nyní co největší zisk za každou cenu.

Bylo jen otázkou času, kdy dojde k výbuchu. Již z první poloviny druhého století máme doloženy drobné vzpoury, o nichž mnoho nevíme, ať už skutečně stačily vypuknout, nebo byly díky udání včas zmařeny. K prvnímu velkému povstání došlo v roce 140 nebo 139 př. n. l. na Sicílii, kde velkostatkáři investovali do zemědělství nejvíce a která se hemžila masami zbídačelých otroků pocházejících nejčastěji ze Sýrie. Vůdcem povstání se stal otrok jménem Eunús, který v domě svých pánů nacházel uplatnění jako cosi mezi astrologem a dvorním šaškem, a který se patrně u svých syrských krajanů těšil autoritě náboženské povahy. O tom, jaké napětí na Sicílii doutnalo, svědčí jak rychlost, s jakou se povstání rozšířilo [během několika dnů narostl počet povstalců ze čtyř stovek na deset tisíc a záhy pod jejich vypuklo další povstání v západnější části ostrova], tak i divokost, s jakou otroci své bývalé pány vraždili.

Eunús se brzy nechal prohlásit králem a v části Sicílie, která se ocitla v jeho moci, začal budovat monarchii po vzoru své rodné Sýrie. Jeho stát se udržel kolem sedmi let. Římská republika totiž hnutí tolik opovrhovaných otroků dlouho podceňovala a držela se krom toho zásady, že je-li otrok majetkem svého pána, pak jsou případné problémy pána se svými otroky jeho soukromou věcí. Dalším důvodem bylo, že republika měla dost svých vnitřních politických problémů. Když se roku 132 př. n. l. po několika menších pokusech konečně odhodlala k rozhodnému zásahu, bylo to nejen proto, že Sicílie byla pro Řím hlavní zásobárnou obilí, ale také proto, že Eunoovo povstání začínalo mít ohlas v jiných částech středomoří: k ozbrojeným vzpourám otroků došlo na řeckých ostrovech Délos a Chios, v Athénách, v jižní Itálii, a dokonce i v poměrně blízkosti samotné

ho Říma. Tato vystoupení byla vesměs rychle potlačena, vedla však k tomu, že si Římané uvědomili vážnost situace. Elitní římské jednotky během několika měsíců získaly převahu nad sicilskými otroky, kteří byli masově mučeni a popraveni, sám Eunús zemřel krátce po upadnutí v zajetí na náhlou chorobu.

Právě v době, kdy se sicilské povstání chýlilo k porážce, rozmáhalo se v Asii hnutí otroků, o které nám tu jde. Než však k němu přejdeme, musíme si říci pár slov o některých hranicích, které boje antických otroků za svobodu většinou nedokázaly překročit.

ZA SVOBODU – ALE JEN SVOU VLASTNÍ

Viděli jsme již, že po opanování části sicilského území založil Eunús monarchii, jak ji povstalci znali ze svých původních domovů. Alespoň se tak domýšlíme z toho, že začal používat jméno „Antiochos“, tak časté u syrských králů. Jak přesně jeho monarchie fungovala, nevíme [vzhledem k nestabilním podmínkám a trvalému vojenskému ohrožení mohla navíc za sedm let jen těžko vybudovat stabilní instituce], ale nebudeme asi přehnaně pesimističtí, budeme-li pochybovat, že jeho programem byla společnost s menšími sociálními rozdíly, než bylo v antickém světě obvyklé. Nevíme ani nic o tom, že by povstání zpochybňovalo otroctví jako takové.

Podobný obraz máme u dalšího povstání sicilských otroků o tři desetiletí později, v roce 104 př. n. l. Příčiny byly tentokrát odlišné: Římané, kteří právě vedli vyčerpávající válku proti germánským kmenům útočícím na ně ze severu, požádali o vojenskou výpomoc své královské spojení [ve skutečnosti spíše loutkové vlády] v Malé Asii. Jako šok na ně zapůsobila odpověď krále Bithýnie, že jejich požadavku není schopen vyhovět, neboť většina jeho bojeschopných poddaných byla odvedena do otroctví římskými daňovými výběřčími [detaily neznáme: je možné, že výběřčí – v zásadě soukromé podnikatelské společnosti, které úkol vybírat v určité oblasti daně vysoutěžily ve výběrovém řízení a vedle toho se věnovaly i jiným finančním aktivitám – považovali královny poddané za zástavu, po které sahal, když král nebyl schopen splácet půjčky, které si u nich vzal]. Římský senát dal ihned pokyn k prošetření, kolik otroků zejména na Sicílii bylo do stavu otroctví uvrženo protiprávně. Když pověřený úředník vyzval poškozené, aby se u něho

přihlásili, obdržel během několika dnů stovky stížností, jejichž počet rychle stoupal. Pod tlakem místních statkářů i římských obchodníků však brzy svou výzvu odvolal a vyšetřování ukončil. Zklamané naděje zapůsobily mezi otroky jako rozbuška.

Po celém ostrově začaly propukávat drobné vzpoury, z nichž dvě rychle nabýly na významu: na východní Sicílii stanul v čele hnutí jistý Salvius, na západě se velení ujal otrok jménem Athénión [stejně jako Eunús i oni se mezi otroky těšili uznání pro své věštecké schopnosti]. Athénión se brzy podřídil autoritě Salvia, který se nechal korunovat králem, tentokrát pod syrským jménem Trýfón. Je příznačné, že stejně jako v případě Eunoova povstání ve třicátých letech i nyní iniciovali povstání lidé, kteří stáli v otrocké hierarchii nejvýše a měli tedy ve srovnání s ostatními záviděníhodné postavení: Salviovo povolání nám není známo, Athénión však sloužil u svého pána jako správce, měl tedy za úkol vykonávat dozor nad všemi ostatními otroky a rozdělovat práci mezi ně. Překvapivé je to jen zdánlivě: že se do čela utlačovaných stavějí ti z nich, kteří útlak pocítují méně tíživě, je v dějinách třídních bojů velmi časté už díky větší volnosti, možností a sebevědomí, které jim jejich postavení dává.

Další detail z vývoje povstání je už povážlivější: když začal Athénión po prvních dnech organizovat obranu proti očekávanému římskému zásahu, přinutil všechny vzbouřené otroky s výjimkou vojensky nejzdatnějších, aby na jím ovládaném území nadále vykonávali práci, kterou dříve konali pro své bývalé pány. Také to je časté u utlačovaných skupin, jejichž útlak není dán čistě ekonomicky, ale i právně nebo třeba rasově, takže jsou v nich vrstvy lépe a hůře situované. Vidíme to i v moderních dějinách, např. u protifrancouzského povstání otroků na Haiti [1804], které bylo sice [na rozdíl asi od starověkých povstání] skutečně vedeno za zrušení otroctví ve jménu lidských práv [a proti rasismu], v nové republice však byla většina bývalých otroků vykořisťována novými kapitalistickými zaměstnavateli z řad nejlépe postavených otroků a propuštěnců, kteří se po útěku otrokářů stali vlastníky většiny půdy na ostrově a měli pod palcem politiku i úřady. Osobní svoboda sice změnila postavení většiny k lepšímu, neodstranila však její bezmocnost proti silnějším, a noví páni svým chováním v lecčem přimínali ty staré. Mohli bychom tu uvést

i příklad Jižní Afriky na konci dvacátého století, kde černošská střední třída po zrušení rasových diskriminací přebrala od bělochů vládu a státní správu, na společenských vztazích se však změnilo méně, než ostatní černoši doufali. Také ve starém Římě netvořili otroci jednotnou skupinu: vedle bídných a do úmoru dřících venkovských otroků byli mezi nimi i měšťtí otroci s pohodlnějším způsobem života, kteří se často k povstání odmítali přidávat, někteří z nich byli dokonce špičkovými specialisty ve svém oboru, v němž se jim dostalo drahého vzdělání na náklady svých majitelů. Jiní konečně vykonávali ve službách svého pána rozhodovací pravomoci a byli tak srovnatelní s dnešními „středními manažery“, stejně jako všichni ostatní otroci však nebyli zákonem považováni za lidské bytosti a byli svým vlastníkům vydáni zcela na milost. Taro skupina otroků měla motivaci k úniku z otrockého postavení [a dostatečnou kvalifikaci k tomu, aby převzala do vlastních rukou výkon veřejné správy], nikoliv však ke změně společenského systému.

Druhé sicilské povstání trvalo zhruba tři roky, během nichž dokázalo odrazit několik římských vojenských intervencí. Poraženo bylo až roku 101 př. n. l. O dalších třicet let později [73 až 71 př. n. l.] propuklo v jižní Itálii povstání ze všech nejproslulejší, Spartakovo. U jeho zrodu stáli gladiátoři z Capuy, většinu mnohatisícového vojska, které se pod jejich vedením záhy shromáždilo, však i tady tvořili otroci zběhlí z jihoitalských zemědělských velkostatků. Podle dnešních historiků Spartacus usiloval nikoliv o organizovaný únik z Itálie, nýbrž o zlomení Říma za pomoci jeho nespokojených spojenců Itálie. Pokud toto skutečně bylo jeho cílem, pak byly jeho naděje zklamány: spojenci zachovali Římu věrnost a Spartakův následný pokus přeplavit se na Sicílii a tu s pomocí místních otroků vyrvat římské moci ztroskotat. Jeho porážka pak už byla jen otázkou času.

V té době již římstí otroci nepocházeli převážně z Asie, ale z keltských, ilýrských a thráckých kmenů, které byly ve srovnání s asijskými královstvími na mnohem nižším stupni vývoje. Podle toho vypadala Spartakova vojenská organizace: zatímco Eunús a Salvius se stylizovali do role východních monarchů, Spartacus vystupoval jako kmenový náčelník – i zde tedy otroci spontánně napodobovali vzory, které znali z domova před ztrátou svobody. Kmeny, z nichž pocházeli, nebyly nijak rovnostářské, natož demokratické,

a můžeme se domnívat, že ani Spartacus v tomto ohledu nebyl žádným novátorem. I v tomto případě je tedy pravděpodobné, že máme co do činění s lidmi toužícími nikoliv po společnosti bez útlatu, nýbrž jen po tom, aby sami nebyli mezi utlačovanými.

Na místě je však opatrnost: o otrockých povstáních toho víme velmi málo, jedinými dochovanými zprávami o nich jsou často úsečné zmínky z pera druhořadých antických historiků, zato nemáme ani jediné svědectví z pohledu samotných otroků. Bohužel ještě méně toho víme o hnutích, které možná omezené cíle otrockých vzpour překonal, a jemuž se nyní budeme věnovat.

ARISTONÍKOS: REVOLUCIONÁŘ NEBO OPORTUNISTA?

V roce 133 př. n. l., kdy na Sicílii vrcholilo Eunoovo povstání, odehrávaly se v Malé Asii [u dnešního západotureckého pobřeží] události, které zprvu neměly s tímto děním nic společného. Na začátku toho roku zemřel poslední pergamský král Attalos III., který závětí odkázal své království Římu. Proti tomu se postavil jeho nemanželský bratr Aristoníkos, který vznesl nárok na nástupnictví a snad získal na svou stranu některé kruhy obávající se ztráty samostatnosti, nezdá se však, že by se mezi elitami setkal s velkou podporou. Jeho první pokus zmocnit se trůnu vojenským převratem tak byl odražen a Aristoníkos byl nucen stáhnout se do vnitrozemí.

Tím však neřekl své poslední slovo. Po tomto nezdaru se Aristoníkos obrátil na masy, zejména na otroky, ale i na nevolníky [v částech Malé Asie nevolnictví stále přežívalo z dřívějších dob] a svobodnou chudinu. Jaké sliby jim dal, nevíme. Nevíme ani, zda k tomuto kroku přistoupil teprve nyní jako východisko z nouze, nebo zda se o přízeň nižších vrstev ucházel již od začátku svého vystoupení. Jisté však je, že jeho snažení mělo velký úspěch. Během krátké doby se zmocnil značné části pergamského území a několikrát porazil intervenující vojska sousedních králů. O ohlasu jeho programu svědčí, že hlavní město Pergamon ve snaze ubrat jeho agitaci vítř z plachet rozhodlo o osvobození části městských a královských otroků a zároveň povýšilo své vlastní nevolníky a venkovské poddané na svobodné „obyvatele“, zatímco dosavadním „obyvatelům“ udělilo plnoprávné městské občanství. Aristoníkos ovšem zašel patrně dál: jeho poddaní se měli všich-

ni stát občany obce „Héliopolis“, do slova „obce boha Slunce“. Zda to mělo být nové město, které hodlal postavit, nebo symbolický nový název reformovaného království, nelze již říci.

Historikové devatenáctého a první poloviny dvacátého století často Aristoníka označovali za „antického komunistu“. Takové označení je nepodložené: je nepravděpodobné, že by měl Aristoníkos na zřeteli obraz obce, v níž by vládla všeobecná svoboda a rovnost, natož pak rovnost majetková. Od šedesátých let byl pohled na něj postupně revidován, a současní historikové jdou tak daleko, že zpochybňují, že by v Aristoníkově jednání bylo cokoli převratného a v jeho politice vidí pouhou taktiku. Dodejme ovšem, že historikové antických dějin nebývají radikálním programům naklonění a po rozpadu východního bloku již zcela ztratili motivaci je u starověkých osobností hledat. Jejich argumenty navíc nejsou zcela přesvědčivé a stojí do značné míry na překrucování starověkého textu, o němž se dnes opíráme.

Ani dnešní historici ostatně nevyklučují, že Aristoníkův program mohl být založen na určité politické teorii. K jeho rádcům totiž patřil stoický filosof Blossius, původem z jihoitalských Cum, činný krátce předtím jako poradce římského sociálního reformátora Tiberia Graccha. Gracchus ve třicátých letech usiloval o vyvlastnění části státní půdy neprávem v uplynulých desetiletích rozdělané římskými velkostatkáři a o její přerozdělení mezi zchudlé drobné rolníky [připomeňme, že právě koncentrace půdy v rukách hrstky aristokratů vedla k vzniku otrokářských velkostatků, které se staly dějištěm povstání; není asi náhoda, že tato povstání se časově kryjí s politickým napětím mezi bohatými a chudými svobodnými Římany, i když zlepšit postavení otroků rozhodně nepatřilo mezi Tiberiovy cíle]. Program Tiberia Graccha vyvolal přes svou umírněnost [týkal se jen malé části velkostatkářské půdy] u aristokracie silný odpor a v Římě nebývalé vnitřní rozbroje, které roku 133 vyvrcholily Tiberiovým zavražděním. V atmosféře honu na čarodějnice, které Tiberiovi odpůrci následně rozpoutali, uprchl Blossius před postihem do Asie, kde se přidal právě k Aristoníkovi. Není nijak absurdní uvažovat o tom, že ho oslovily jeho politické koncepce.

Římská republika, která se na základě královské závěti považovala za legální dědice Pergamu, záhy vyslala do Asie své legie. Ještě v roce 131 dosáhl Aristoníkos nad Římany něko-

lik velkých vítězství, v následujícím roce se však válečné štěstí přiklonilo na římskou stranu [Římané ovšem dosáhli převahy mimo jiné otrávením vodních zdrojů, což bylo i samotnému Římě přijato s rozpaky]. Koncem roku 130 př. n. l. [podle některých až v roce 129] byl Aristoníkos v důsledku nedostatku potravin nucen vydat se do rukou římské moci. V Římě byl později odsouzen k trestu smrti zardoušením, zatímco Blossius se před zajetím zachránil sebevraždou. Přeměně bývalého pergamského království v římskou provincii nestálo již nic v cestě.

Hnutí pergamské chudiny se od povstání sicilských a italských otroků lišilo místními podmínkami: zemědělský velkostatek byl na východě mnohem méně rozvinutý, a i když i tady jeho význam stoupal, venkovský proletariát tu přesto do velké míry žil a pracoval v tradičnějších a méně drastických poměrech. Hlavně se však odlišovalo tím, že bylo vyvoláno shora místo aby vycházelo od otroků samých [zdá se nicméně, že neklid tu stejně jako jinde ve středomoří doutnal již nějakou dobu, a není vyloučeno, že k otevřeným rebeliím docházelo již předtím, než se Aristoníkos objevil na scéně]. Zda mu to dodalo hlubší myšlenkový obsah, nelze již zjistit – informací o jeho průběhu máme příliš málo, v tomto případě pouhých půl tuctu vět od zeměpisce Strabóna [a nezapomínejme také, že i mezi otroky byli vzdělanci, kteří by byli schopni k nějaké politické filosofii dospět]. Tak jako tak, pokud skutečně šlo o revoluční pokus, byl to pravděpodobně pokus ojedinělý.

ODEZNĚNÍ OTROCKÝCH POVSTÁNÍ

Po potlačení Spartakova povstání roku 71 př. n. l. máme doloženo už jen několik vzpour drobnějšího rozsahu. Vzhledem k vzpomínkám na minulé krveprolití vyvolávala každá z nich mezi Římany vlnu paniky, ve skutečnosti však doba velkých otrockých hnutí skončila. Příčin bylo mnoho: patřilo k nim například posílení státních institucí, které na jednu stranu byly již schopné v místech nepokojů rychle zasáhnout, na druhou stranu stále více regulovaly vztah otroka a pána ve směru větší ochrany prvního z nich [to byl samozřejmě i důsledek psychologického dopadu vzpour na vládnoucí kruhy]. Dalším důvodem byl konec velkých zahraničních výbojů a spolu s nimi i masového přílivu levného otrockého „materiálu“ z dobytých území: reprodukce pracovní

síly nyní více závisela na přirozeném rozmnožování, což nutně vedlo ke zlidštění životních podmínek, nehledě na to, že pro velkostatkáře začalo být vzhledem k nákladům na výživu otrokovy rodiny výhodnější rozparcelovat půdu mezi svobodné nájemce, jejichž drobná hospodářství vyžadovala mnohem nižší nasazení otrocké práce. Podmínky pro masový odboj otroků tak pominuly, aniž by stačily inspirovat nějakou emancipační myšlenku.

Martin Churáň

DEMOKRACII PRO LIDI, NE PRO PRACHÁČE

**Sto let od Ruské revoluce nám nabízí
příležitost prozkoumat důležité otázky.**

**Sally Campbell tvrdí, že v jádru revoluce se
nacházel hluboký demokratický impuls.**

Perchtrozký sovět dělnických a vojských zástupců se sd o organizačním řádem revoluce roku 1917 [foto: Wikimedia]

Podle Davida Remnicka, autora knihy nazvané *Lenin's Tomb* [Leninova hrobka] a šéfredaktora časopisu *New Yorker*, zastával Lenin, přední osobnost Ruské revoluce 1917, „názor, že člověk je modelářskou hlinou a snažil se vytvořit nový model lidské přirozenosti a chování za pomoci sociálního inženýrství.“ Remnick cituje Richarda Pipesa, pravicového historika a kritika Ruské revoluce, který ji vidí jako pokus „podřídít celý život země hlavnímu plánu.“ Oba přiživují běžný pohled na revoluci jako pevně řízené spiknutí zrozené v Leninově hlavě a nevyhnutelně vedoucí k diktatuře.

Leninova z roku 1918 nám nabízí ale jinou verzi: „A proto není nic směšnějšího než řeči o tom, že další vývoj revoluce, nové pobouření mas vyvolala nějaká jednotlivá strana, jednotlivá osoba anebo, jak vykřikují, ‚vůle diktátora‘. Požár revoluce vzplanul jedině následkem ne-

smírného utrpení Ruska a vlivem všech okolností vytvořených válkou, která tak tvrdě a jednoznačně dala pracujícím lid na vybranou: buď udělat odvážný, zoufalý a neohrožený krok, anebo zahynout, zemřít hladem.“¹

Během stoletého výročí možná uslyšíme opakující se tvrzení, že Lenin a bolševici zorganizovali puč, který vedl k násilnému povstání, a že zardousil rodící se parlamentní demokracii, která se nastupovat po únorovém svržení carského samoděržaví. A přitom se ze spontánního vypuknutí masových stávek přerůstajících v politickou revoluci v únoru až k organizovanému povstání v říjnu, které zajistilo moc pracujícím, zrodila forma přímé demokracie, jakou svět doposud neznal.

To znamenalo, že Rusko mohlo přeskóčit omezenou zastupitelskou parlamentní demokracii. Pro Lenina znamenala revoluce „nesmírné rozšíření demokratis-

mu, jenž se poprvé stává demokratismem pro chudé, demokratismem pro lid, a ne demokratismem pro boháče...“²

Groteskní spektakl prezidentských voleb loni v USA ukazuje na to, jak je to důležité dnes. Nyní demokracie znamená jít k volební urně a vybrat si mezi zástupci vládnoucí třídy. Navzdory Trumpově rétorice je tento člověk ztělesněním „boháčů“. A pokud by zvítězila Hillary Clinton, stala by se představitelkou pokračování beze změny a zůstala by členkou jedné ze dvou politických dynastií, které držely úřad prezidenta 21 z 28 let.

Nejedná se o anomálii. Navzdory nadějím mnoha socialistů a lidem z řad pracující třídy, kteří před sto lety dosáhli rozšíření volebního práva alespoň na širší vrstvu mužů, nepřinesla zastupitelská demokracie zásadní proměnu kapitalistické společnosti. Skutečnou moc stále drží kapitalistická třída. Tlak zdola je při-

1. Projev o vzápětí ústavodárného shromáždění přednesený na zasedání Celoruského ústředního výkonného výboru 6. [19.] ledna 1918 in: Lenin, V.I., *Sebrané spisy* 35, str. 266, Nakladatelství Svoboda, Praha, 1987

2. Lenin, V.I.: *Stát a revoluce*, str. 105, Oikarfi, 2010

3. Tamtéž, str. 45

nutil nabídnout širší hlasovací právo, ale nikoliv předat moc. Jak napsal britský marxista Ralph Miliband: „Přivlastnění si ‚demokracie‘ politiky neznamena, že na ni přistoupili. Právě naopak, jednalo se spíše o pokus vymýtit její účinky... pečlivě omezená a náležitě kontrolovaná demokratická opatření byla přijatelná, a dokonce v některých aspektech žádoucí. Ale cokoliv, co šlo dál, žádoucí nebylo.“

vydírání

Dokonce když si voliči zvolí zástupce, kteří chtějí změnit status quo, jsou zklamáni. Když byla v lednu 2015 v Řecku zvolena levicová, protiskrtová vláda Syrize jako odmítnutí nechat se vydírat ze strany Trojky, očekávalo se, že EU musí poslechnout vůli lidu. Vice prezident Evropské komise Jyrki Katainen se nicméně vyjádřil jasně: „neměníme svou politiku na základě voleb.“ A vskutku tak neučinili. Dohoda s věřiteli byla uzavřena a vláda Syrize se musela pod dusivým tlakem přizpůsobit.

Když byl Jeremy Corbyn zvolen vůdcem Labouristické strany, nejmenovaný vyšší armádní generál temně podotknul, že pokud se Corbyn stane premiérem a pokusí se „omezit britské vojenské schopnosti“, vojsko „to nepřipustí.“

Ačkoli by socialisté měli bránit parlamentní demokracii, měli bychom porozumět tomu, že svobody, jež nabízí, jsou omezené a vládnoucí třída je potlačí, pokud bude jejich vláda vážně ohrožena. To byla zkušenost Chile z roku 1973, kdy puč generála Pinocheta rozbil moc masového hnutí zdola, které ohrožovalo chilský kapitalismus. Ve dvacátých a třicátých letech dvacátého století byly vládnoucí třídy v Itálii a Německu připraveny nabídnout moc fašistickým hnutím, aby rozbily povstalecké hnutí pracujících.

Některé z nejjasnějších marxistických spisů o demokracii mají svůj původ v Leninových zkušenostech z roku 1917. V předvečer Říjnové revoluce publikoval jedno ze svých nejdůležitějších děl, *Stát a revoluce*. V něm se vrací k tomu, co ohledně státu napsali Marx a Engels: „Podle Marxe je stát orgánem třídního panství, orgánem utlačování jedné třídy druhou, vytvořením ‚pořádku‘, který tento útlak legalizuje a utvrzuje, a přitom krotí konflikt tříd.“³

Někteří socialisté tuto analýzu překroutili, aby mohli tvrdit, že stát může usmířit, a dokonce překonat konflikt mezi třídami. To ale přehlíží dvě zásadní skutečnosti kapitalistické společnosti. Za prvé, kapitalistické ekonomické moci je většinou jedno, kdo tvoří v parlamentu většinu. Nejsou pořádány žádné volby, které by rozhodly, kdo povede banky nebo velké korporace, které dominují naší spo-

lečnosti. Za druhé, jádro státu je složeno z nevolných hierarchií, z policie, armády, soudní moci a státní správy, jejichž vůdčí členové znovu a znovu dokazují svou oddanost kapitalistickým zájmům.

Správné čtení Marxe vede k závěrům, že jedinou možností, jak oslabit utlačovanou třídu je svrhnout a zničit „aparát státní moci, která byla vytvořena vládnoucí třídou“ a nahradit jej demokratičtější způsobem správy společnosti.

šokující zpráva

Po Únorové revoluci a odstoupení cara byla pro vládu v Rusku ustanovena provizorní vláda. Poprvé se objevily politické strany a perspektiva voleb. Ti, kdo v únoru vyšli do ulic, pokrok v ruském volebním systému oslavovali. Nicméně provizorní vláda nereprezentovala moc, spočívající v masách. Třídní vláda stále panovala. Účast v první světové válce pokračovala a přinášela utrpení, hladovění a smrt. Lenin se v dubnu vrátil z exilu do Ruska, aby tvrdil, že revoluce musí pokračovat dále. Jeho „Dubnové teze“ byly šokující zprávou. Prakticky prohlásil: ukončete poplácávání se po rameni a pokračujte k socialismu; liberálně demokratická práva nedostačují. „Jaká svoboda projevu, když veškeré tiskařské stroje jsou v rukou buržoasie a jsou chráněny buržoazní vládou!“⁴

Ale v průběhu Únorové revoluce vyvstaly jiné formy demokratické organizace: sověty, nebo-li rady pracujících a vojáků. Ty představovaly mnohem přímější formu demokracie, odpovědnou požadavkům zdola, jejich předlohou byly instituce vytvořené pracujícími během dřívější revoluce roku 1905. Byly založené na pracovištích, komunitách a městech a staly se prostředky, skrze něž se prováděla rozhodnutí v průběhu zápasu. Dokonce i když byla vytvořena prozatímní vláda, zůstávaly sověty v revolučním Rusku skutečným centrem moci. Dělníci a vojáci často odmítli vykonat příkaz prozatímní vlády, dokud jej nepodepsaly sověty.

Uprostřed zmatku mezi únorem a říjnem se v květnu a červnu konaly první svobodné místní volby. Kolem 40 procent lidí nevolilo. Historik Marc Ferro tvrdí, že to byl výraz upřednostnění přímější demokracie sovětů místo zastupitelské demokracie prozatímní vlády: „Otázka nestála, aby lidem vládl někdo lépe, nebo aby si lidé zvolili jinou formu vlády. Otázka stála, jak si vládnout sami. Jakákoli delegace moci byla ostře kritizována, jakákoliv autorita nesnesitelná.“

Svědci revoluce popisují, jaká změna se za rok udála. John Reed, americký novinář, napsal ve svém díle *Deset dnů, které*

otřásl světem: „Každý roh na ulici se stal veřejnou tribunou. Ve vlacích, tramvajích, všude improvizované debaty, všude.“ A masová účast v politické debatě překonala cokoliv k vidění v parlamentu: „Jaký nádherný pohled vidět vyvalit se z Putilovovy továrny 40.000 lidí, aby poslouchali sociální demokraty, socialisty-revolucionáře, anarchisty, kohokoliv, cokoliv chtěl říci, tak dlouho, jak kdo chtěl mluvit“

Revoluční zápas osvobodil něco z lidí, kteří byli dříve ponižováni, utlačováni a vykořisťováni po celý svůj život. A otevřel možnost dokonce větší změny jen pokud by byla vyřešena otázka státu a třídní nadvlády.

Kritici bolševiků poukazují na zlověstnou frázi „diktatura proletariátu“, jakožto varování před nedemokratickou povahou revoluce. Ale šlo o pravý opak: nadvládu velké většiny nad starými kapitalistickými diktátory. Lenin to shrnuje takto: „Demokracie pro obrovskou většinu lidí a násilné potlačení vykořisťovatelů, utlačovatelů lidu, tj. jejich vyloučení z demokracie...“⁵

vykořisťování

To Lenin považoval za přechodnou, ale nutnou fázi zrodu společnosti, která měla úplně zrušit třídy. Jakmile budou třídy a vykořisťování vykořeněny, stát „zmizí“. „Pokud existuje stát, není svobody. Až bude svoboda, nebude stát.“⁶ To, že tohoto bodu nebylo dosaženo, bylo následkem mezinárodní izolace revoluce, invaze vnějších mocností a následné občanské války, která zničila mladé demokratické instituce, vytvořené v roce 1917 a, v posledku, kontrarevoluce vedené Stalinem v pozdních dvacátých letech dvacátého století.

Změna, o které Lenin mluvil, byla protikladem stalinistické diktatury, protože přímo vycházela ze sebeemancipace: „Avšak sílu odporu proletariátu a chudého rolnictva jsme ještě nezažili, neboť tato síla vyvstane v celé své mohutnosti teprve tehdy, až bude moc v rukou proletariátu, až desítky milionů lidí zdeptaných bídou a kapitalistickým otroctvím se na základě vlastních zkušeností přesvědčí a pocítí, že moc ve státě přešla na utlačované třídy...“

Tento duch je přítomen také mezi těmi, kteří nedávno demonstrovali za sesazení prezidentky Park v Jižní Koreji, nebo těch, kdo svrhli Mubáraka v Egyptě před šesti lety. Ale v Ruské revoluci můžeme vidět dokonce více: počátky nové společnosti, založené na demokratickém zápasu většiny.

Z časopisu Socialist Review, leden 2017, přeložil Martin Šaffek. Originál zde: <http://socialistreview.org.uk/420/democracy-people-not-money-bags>

4 Suchanov, N. N.: *The Russian Revolution 1917*, Princeton University Press, 2014

5 Lenin, V. I.: *Stát a revoluce*, str. 105, Olomouc, 2010

6 Tamtéž, str. 110

RUSKÁ REVOLUCE ROKU 1917 I: VÁLKA, ÚNOROVÉ POVSTÁNÍ A DUBNOVÉ TEZE

**Před sto lety začala v Petrohradě ruská revoluce.
Byl to v dějinách první vážný pokus svrhnout v celostátním,
potažmo celosvětovém měřítku kapitalismus
a nastolit místo něj dělnický stát.**

Začátkem roku 1914 se ve většině Evropy máloco jevílo nereálněji než představa, že by se v blízké době mohlo na obzoru objevit revoluční proletářské hnutí. Poslední takové vzplanutí bylo již více než čtyři desetiletí staré [Pařížská komuna z roku 1871], a i ono bylo ve své době spíše izolovaným projevem. Následoval dlouhý, ve srovnání s pozdějšími událostmi dvacátého století spíše poklidný vývoj ve znamení ústupků elit vůči chudším vrstvám, ať už v oblasti politické [všeobecné volební právo, nikoliv jako dosud jen pro bohaté] nebo hospodářské a sociální [právo na organizování v odborech, zavádění nemocenského a sociálního pojištění, mírné zkracování pracovní doby z původních dvanácti i více hodin denně ...]. Všude v Evropě sice posilovaly socialistické strany, které se k revoluci povětšinou otevřeně [pouze ovšem slovně] hlásily. I jejich vůdčí představitelé a členové však stále víc, třebaš i nevědomky, přejímali všeobecně rozšířené mínění, že nezvratnost lidského pokroku povede k vyřešení společenských rozporů smírnou cestou.

Cesta k světlým zítřkům byla ovšem z velké části jen zdánlivá. Společnost se na první pohled demokratizovala, skutečný vliv běžného člověka však

ani zdaleka neodpovídal velkolepým preambulím ústav a zákonů. Pro většinu lidí pak zůstával život navzdory mírným sociálním reformám velmi obtížný. Frustrace nenápadně narůstala nejen zdola, ale i v horních vrstvách, pro které byly i dosavadní kompromisy příliš. Přesto oba tábory nespěly k vzájemnému zúčtování: všechny třídy obyvatel začaly pomalu přijímat výklady, které vinu za jejich neuspokojivou situaci hledaly nikoliv v uspořádání společnosti, ale v působení vnějších nepřátel. V jejich vojenské porážce spatřovaly jediný způsob, jak uvolnit zablokovanou cestu vpřed. Výsledkem bylo krveprolití první světové války. Konflikt přinesl pravý opak toho, co si od něho lidé slibovali – o to dramatičtěji se revoluce vrátila na pořad dne jako nikdy předtím.

RUSKO MEZI DVĚMA REVOLUCEMI

Existovala jedna země, kde se revoluce na rozdíl od zbytku Evropy těžko mohla stát pouhou řečnickou ozdobou: Rusko. Největší evropská země, která přes bouřlivý ekonomický rozmach doháněla Západ jen pomalu, byla na začátku století nejautoritářštější a nej-

represivnější monarchií, jakou kontinent kdy poznal. Kromě toho, že stát dusil jakýkoliv samostatný projev svých obyvatel [cenzura, šikanování i za soukromé bytové schůze, pokud bylo podezření, že jsou jejich předmětem politické diskuse ...], tu široké masy ve městech i na venkově přežívaly často na hranici bída.

Není tedy divu, že v lednu 1905 zasáhl celou zemi revoluční výbuch. Proti vládě vystoupily jak liberální střední vrstvy, které požadovaly zavedení ústavy, parlamentu, svobody slova, tisku, spolčování apod., tak i dělníci, kteří sice v prvních měsících žádali hlavně vyšší mzdy, osmihodínovou pracovní dobu a sociální zákonodárství, během roku však zčásti přijali za své programy revolučních socialistů. Ve stejné době byl venkov zachvácen hnutím za pozemkovou reformu a proti útlaku se bouřily i národnostní menšiny od Poláků po středoasijské muslimy. Důsledky ruských událostí byly cítit i za hranicemi: například ve Vídni a zejména v Praze vyvolal jejich ohlas demonstrace za rovné volební právo, které přerostly v pouliční střety dělníků s policií a k postavení barikády na Karlově náměstí. Socialistické strany po celé Evropě několik málo měsíců

vážně diskutovaly o relevantnosti revoluční cesty, a to, že spory mezi socialisty a liberály o interpretaci ruského dění zaznívaly i v jinak klidné Británii, ukazuje, že víra v pokojný, nerevoluční vývoj k lepšímu byla i na Západě slabší, než se zdálo.

Revoluce skončila neúspěchem. Ruští liberálové se z jednotné protivládní fronty stáhli poté, co v říjnu 1905 vydal car manifest, v němž přislíbil splnění většiny liberálních požadavků. Ústavní systém, který nakonec zavedl, byl hluboce pod jejich očekáváním, stačil však, aby pro příště byli ochotni uznávat pouze legální způsoby boje. V prosinci 1905 zlikvidovala vláda ozbrojené socialistické povstání v Moskvě, v prvním pololetí 1906 pak postupně potlačila rolnické hnutí.

V letech 1907 až 1914 prosazovala ruská vláda umírněné autoritářství doprovázené reformami shora. Jejím cílem byla další modernizace země za účelem vyrovnání se s konkurenčními velmocemi, mimo jiné skrze prosazení kapitalistických vztahů na venkově. Dnes historikové často tvrdí, že stejně jako západní země mohlo i Rusko díky této politice dosáhnout společenské stability a prosperity, kdyby jen mělo na reformy více času a do slibného vývoje nezasáhla válka. Kromě toho ovšem, že, jak už jsme viděli, byly příčiny, jež vedly k válce, totožné s těmi, které nahrávaly revoluci, se konflikty ve společnosti jen prohlubovaly. Ve středních a vyšších vrstvách se vláda potýkala s opozicí jak liberálů zleva, tak ultrakonzervativců zprava. Především se však opět začali radikalizovat dělníci.

Ne že by se i v ruském dělnickém hnutí neobjevovaly tendence k reformismu. Zejména odbory projevovaly od roku 1906 ochotu se touto cestou vydat. Stále nepřátelštější přístup státu i rostoucí neústupnost zaměstnavatelů ale podrývaly těmito tendencím půdu pod nohama. Když 4. dubna 1912 vojsko zahájilo palbu do horníků zlatých dolů u východosibiřské řeky Leny, kteří po nehodě, jež vzala život několika desítkám z nich, protestovali proti nebezpečným pracovním podmínkám, byl výsledek podobný, jako když byla 9. ledna 1905 nařízena střelba do průvodu dělníků, kteří přišli k carskému paláci prosit cara o řešení jejich neúnosné materiální situace a o provedení reform. Stávky a demonstrace se sice tentokrát většinou omezovaly na Petrohrad, dosahovaly však opět statisícových počtů. Že tentokrát přes četné střety s armádou nevedly k re-

voluci, bylo způsobeno jednak tím, že liberálové a střední vrstvy nyní zůstávali stranou, jednak tím, že klidný zůstal i venkov.

Přesto dělnické protesty do roku 1914 nabývaly na mohutnosti. V první polovině roku se některé z bezpočtu stávek účastnily dvě třetiny ruských dělníků a stoupající popularitu zažíval i politický radikalismus. Ve volbách roku 1912 získali bolševici poprvé více poslanců než menševici, a menševikům blízké reformisty začali postupně vytlačovat i z vedení odborových svazů. Jak by se situace vyvinula, kdyby vývoj nerušeně pokračoval, nelze říci. V létě 1914 totiž veškerý politický aktivismus rázem umrtvilo vypuknutí světové války.

VÁLKA A SPOLEČNOST

Vstup do války vyvolal ve většině Evropy bouřlivé nadšení ve všech vrstvách obyvatelstva, včetně dělníků. Socialisté až na hrstku disidentů neviděli jinou možnost než udělat během několika dnů obrat o sto osmdesát stupňů a navzdory dosavadním pacifistickým proklamacím se přidat. Tak tomu bylo i v Rusku, které během následujících několika měsíců zažilo vlnu vlasteneckých projevů a umlknutí veškerého stávkového hnutí i demonstrací. Postoj k válce rozdělil všechny socialistické strany. U bolševiků, kteří se k ní velkou většinou postavili odmítavě, bylo rozdělení vyřešeno rychlým odchodem menšiny, u eserů a menševiků však zůstalo trvalé.

Nadšení netrvalo dlouho. Rusko šlo proti Německu a Rakousku–Uhersku od porážky k porážce. K vojenské nekompetentnosti velení se přidávala i neschopnost zaopatřit vojáky výzbrojí, ošacením, potravinami a zdravotní péčí, zatímco o vlastní pohodlí se důstojníci starali stejně usilovně jako okatě. Trpěli ovšem i civilisté ve městech, neboť se zhroutilo zásobování potravinami i jiným zbožím denní spotřeby, a úřady se ukázaly jako neschopné i v tomto ohledu. Namísto nefunkčního státu nastoupila „občanská společnost“: po celé zemi začali továrníci, obchodníci, liberální statkáři, příslušníci svobodných povolání, městské i provinční samosprávy, dělnická družstva a další organizace zakládat na celostátní i regionální úrovni zásobovací výbory, které z darovaných prostředků na venkově vykupovaly nejpotřebnější suroviny a zajišťovaly jejich dopravu do měst nebo na frontu. Kromě potravin organizovaly tyto okázale vlastenecké organiza-

ce také dodávky surovin nutných pro vedení války, ale i léků pro raněné a péči o ně. Vláda brala tyto iniciativy s povděkem a ochotně se o ně opírala, pod dojmem z její nečinnosti ovšem začala i mezi středními a vyššími třídami [včetně jejich konzervativnějších částí] vyvstávat otázka, k čemu vlastně je.

Pokud jde o dělníky, bylo už v roce 1915 jejich válečné nadšení minulostí. Naopak se projevy jejich nespokojenosti, včetně stávek a demonstrací, množily, a nic na tom neměnilo posilování jejich iniciátorů na frontu. V roce 1916 byly nepokoje zejména v Petrohradě již tak silné, že se úřady začínaly obávat o stabilitu státu. Vůči vládě a jejím třetířadým ministrům [ti schopnější, kteří radili k větší smířlivosti, buď odešli, nebo byli carem odvoláni] se během roku 1916 víc a víc vymezovali i liberálové v Dumě [parlamentu]. K opozičním konstitučním demokratům se nyní připojili i dosud provládní konzervativnější liberálové [tzv. oktabristé], čímž vláda ztratila většinu. Vzhledem k malým pravomocem parlamentu si mohla dovolit opozici při vládnutí zkrátka ignorovat; tím jen znásobila vztek „vzdělané společnosti“ [jak se jí v Rusku, spíše než „občanská společnost“, říkalo], které přenechávala všechnu práci, nebyla ale ochotna nechat ji podílet se na rozhodování. Stejně silným motivem jako naštvanost na vládu byl u poslanců stoupající strach z revoluce. Někteří liberálové nalevo od hlavního proudu byli ochotni k spojení s revoltujícím davem, aby donutili cara k ústupu a revoluci tak předešli. Jiní, stojící pro změnu od hlavního proudu napravo, uvažovali o palácovém převratu za pomoci vojska a o nahrazení cara Mikuláše II. jiným, schopnějším členem panovnické rodiny – řada generálů výslovně přislíbila takovému pokusu podporu. Většina liberálů ovšem přísahala pouze na „vzdělanou veřejnost“ a její nátlak na panovníka. Rozuzlení nakonec přišlo odjinud.

ÚNOROVÉ DNY V PETROHRADĚ

Kolem nového roku 1917 byla atmosféra v hlavním městě napjatá. Potyčky protestujících s pořádkovými silami se odehrávaly každý téměř den. Západní historikové dlouho [přinejmenším do půlky století] měli zato, že vypuknutí revoluce bylo spontánní a neřízené, zatímco jejich sovětské kolegy vyvedávali výhradní roli bolševiků v její

přípravě. Již před rozpadem SSSR pečlivější výzkumy ukázaly, že ani jedno neodpovídá pravdě, ani po otevření sovětských archivů v devadesátých letech však není průběh událostí zcela vyjasněn.

Jisté je, že vedení socialistických stran [tj. ti jeho členové, kteří nebyli ani ve vězení, ani v emigraci a skrývali se v Petrohradě před úřady] se usilovně snažilo nálady dělníků využít a dál radikalizovat. Mohlo se přitom opírat o novou generaci dělnických aktivistů v továrnách, kteří stáli v čele stávek i manifestací v ulicích. Tito aktivisté patřili jak k bolševikům, tak i k eserům a menševikům, mnoho dalších bylo bezpartijních, celkově však byl vliv politických stran mezi dělníky pravděpodobně větší, než se soudilo ještě před dvaceti lety. Jak přesně velký, nejsme dosud schopni říci. Víme pouze, že organizování protestů nebylo dílem jediné strany, ať už bolševiků nebo dalších.

Už 9. ledna [22. ledna podle západního kalendáře, oproti kterému byl tehdejší ruský o třináct dní pozadu], na výročí začátku revoluce roku 1905, se celoměstské stávky zúčastnilo přes sto čtyřicet tisíc pracujících ze sto dvaceti továren – tedy dva z pěti petrohradských dělníků. Stávky a demonstrace různé velikosti pak následovaly v hustém sledu. Taktikou socialistů bylo iniciovat demonstrace ku příležitosti každého svátku či výročí a na podporu každé stávky, která zrovna ve městě vypukla, a doufat, že při některé z nich přeskočí jiskra, která režim položí, o čemž se mezi dělníky, jak dokládají hlášení tajné policie, hovořilo stále častěji. Podobně pohlíželi i na demonstraci k Mezinárodnímu dni žen 23. února [8. března – mezinárodní svátky slavili ruští socialisté podle západního kalendáře, aby se jejich akce konaly současně s oslavami sesterských stran na západě; tak i První máj se v Rusku slavil 18. dubna]. Na druhou stranu s ní ovšem většinou nespojovali žádná mimořádná očekávání.

Tak vstoupily na scénu petrohradské dělnice. Ženy tvořily od začátku války mezi dělníky rychle stoupající podíl, jednak proto, že po odvedení mužů na vojnu se staly hlavními živitelkami rodiny [státní podpora rodinám vojáků byla naprosto nedostatečná], jednak proto, že uvolněná místa branců potřeboval průmysl zoufale obsadit. Podíl žen tak v roce 1917 dosahoval mezi dělníky asi třetiny, v Petrohradě to bylo dokonce přes 43 %. Musely se vyrovnávat se mzdami

nízkými i v porovnání s jejich mužskými protějšky, nutností skloubit dlouhé pracovní směny s péčí o děti a k tomu stále více i s frontami na základní potřeby v obchodech – kolikrát vzhledem k nefungujícímu systému zásobování marně. Možná právě to dodalo demonstraci několika tisíc textilních dělnic 23. února zvláštní razanci, která jí umožnila přerůst v stotisícový průvod obou pohlaví, jehož část se pokusila přejít řeku a vstoupit do městského centra, sídla petrohradské smetánky, carského paláce, parlamentu a většiny státních institucí. Armáda v tom dorážejícím davu zabránila, zároveň však v podstatě ignorovala povely důstojníků k jeho rozeznání.

Následující dva dny se konfrontace vystupňovala k regulérním pouličním bitvám. Zlomeny byly všechny rekordy stávkové mobilizace od roku 1905 a k dělnickým demonstrantům, organizovaným řadovými socialistickými a dělnickými aktivisty [nejvyšší straníční představitelé, kteří na rozdíl od nich pocházeli spíše z řad vysokoškolsky vzdělané inteligence, byli z velké části ve vleku událostí], se přidávali i studenti a příslušníci středních vrstev. 25. února už bylo socialistům jasné, že začalo revoluční hnutí. Zato vojenské autority považovaly události za pouhé hladové bouře, které se časem samy vyčerpají, a vůči kterým je lepší zaujmout vyčkávací postoj. Situaci změnil telegram, v němž car z fronty ještě téhož dne nařizoval potlačení nepokojů. 26. února Volyňský pluk [složený z poddůstojnických kadetů, a považovaný tedy za zvláště spolehlivý] zahájil do dělnických demonstrantů palbu, která zanechala v ulicích několik desítek mrtvých.

Krveprolití k zastrašení Petrohradu nů nestačilo: ráno 27. února [12. března] se v ulicích opět srocovaly demonstrace. Mělo však jiný, nezamýšlený účinek: podlomilo loajalitu vojáků. Volyňský regiment, traumatizovaný tím, čeho se na rozkaz svých velitelů dopustil, zahájil téhož rána 27. února vzpouru a strhl svou agitací několik dalších jednotek. Většina posádky ještě nebyla vzpourou zasažena, bylo ale zřejmé, že pokud se vláda nemůže spolehnout na privilegovaný útvar relativně lépe situovaných vojáků, nemůže se už ve městě spolehnout na nikoho.

Zatímco se toto vše na ulicích odehrávalo, posílali vůdčí umírněně liberální poslanci carovi zoufalé telegramy, v nichž ho prosili o jmenování vlády, která by měla důvěru parlamentu a tím i veřejnosti. Jedině tím, ujišťovali

ho, bylo ještě možné předejít revoluci. Car na jejich prosby odpovídal pohrdavým mlčením. 27. února, pod dojmem z rebelie vojáků, se poslanci státní Dumy s těžkým srdcem odhodlali připojit k revoluci, která již byla zřejmě nevyhnutelná a vzhledem k jejich dlouhému váhání a nečinnosti už sotva byla ochotna přiznat jim velkou autoritu. Jejich rozhodnutí zahájit vyjednávání se socialisty ovšem vedlo ruské generály, kteří stejně jako celá společnost odedávna [právem] považovali cara Mikuláše II. za naprosto neschopného, a postupně dospěli k názoru, že i republika by byla stabilnější [a provedení války efektivnější] než takový panovník, k víře, že „vzdělaná společnost“ udrží revoluci v rozumných mezích. Když proto 27. února dal car pokyn k vyslání frontových oddílů za účelem rozprášení revolucionářů, vypověděli mu vojenští velitelé poslušnost, a 2. [15.] března na iniciativu náčelníka generálního štábu došly carovi z celé země telegramy, v nichž ho generálové vyzývali k abdikaci. Carovi nezbylo než se podvolit nutnosti. To už se v Petrohradě během čtyř dnů utvořila revoluční vláda, k níž se za chvíli vrátíme.

KDO MĚL JAKÝ MOTIV?

Revoluce se aktivně účastnili dělníci, vojáci a v omezené míře i střední vrstvy. Neměli všichni stejné cíle. Co chtěli dělníci, je relativně nejsnazší určit. Vliv socialistických stran na plánování jejich akcí, jakkoliv byl jen relativní, je bezpečně prokázán, a už 23. února se k ženské demonstraci připojili kováci s explicitně politickými hesly. O tom, že si přáli změnu režimu, nejlépe v republikánském směru, není důvod pochybovat. Jisté stejně jako všichni ostatní čekali mnohaměsíční boj jako v roce 1905 a byli překvapeni, když se místo toho monarchie během osmi dnů zhroutila jako domeček z karet. Již během 25. února příznivě přijímali volání po vzniku sovětu dělnických zástupců, a z jejich chování je jasné, že podvědomě cítili to, co brzy radikálové s Leninem v čele začali razit jako program – že by mu měla náležet „všechna moc“. Ohledně představ vojáků je menší shoda. Většina vojinů byla rolnického původu a problémy městských obyvatel jim tudíž nemusely být blízké – že město hladoví, a že na tom má vinu selhání státu, postřehli ovšem nepochybně. Skladba armády se kromě toho proměnila vzhledem k tomu, že navý-

šení stavů z důvodu války do ní přivleklo množství nových rekrutů, kterým byl vojenský život cizí. Mnozí pocházeli z petrohradského okolí a poměry ve městě jim tudíž nebyly tak neznámé, nemálo jich bylo i dělnického původu – včetně socialistických sympatizantů nebo tahounů protestních hnutí, kteří byli do armády povoláni za trest a v revolučních dnech sehráli ve svých jednotkách významnou úlohu. Víme také, že eserům se dařilo udržovat v petrohradské posádce tajnou organizaci, byť již nelze zjistit, jaký měla mezi mužstvem zásah.

Přesto ne všichni dnes souhlasí s názorem, že vojáci měli stejně jako dělníci představu o novém režimu, který by bylo žádoucí nastolit. Vůči rozkazům důstojníků k potlačení demonstrací projevovali sice neochotu až netečnost, takový přístup ovšem současníci zaznamenali už dříve. Na jaře 1916 například v sibiřském Krasnojarsku odmítli zasáhnout proti antisemitskému pogromu [pogromy byly na Sibiři na rozdíl od západního Ruska velmi neobvyklé] a dokonce zbili důstojníka, který se je k splnění rozkazu snažil donutit. Neskrývané sympatizování s davem tedy nemuselo znamenat „progresivní“ politický postoj. I to navíc mělo své meze: vojáci se silně zdráhali dav rozháňet, celkem však plnili pokyn nenechat je projít z dělnických čtvrtí přes řeku do centra, a na hecování, aby se přidali k protestujícím, do 27. února nereagovali. To by svědčilo o tom, že nechtěli plnit úlohu režimních katů, zároveň však nijak neusilovali o revoluci a snažili se pokud možno nezadat si s žádnou z obou stran. Po masakru 26. února to přestalo být reálné, a tak si museli jasně vybrat, ke komu se přidají. Od chvíle, kdy se otevřeně vzbouřili, pro ně ovšem vítězství revoluce mnohem víc než pro dělníky byla otázkou života a smrti. I tím se dá vysvětlit jejich tlak na demokratizaci armády v dalších dnech.

Tento výklad je trochu extrémní. Bližší pravdě bude, že vojáci netvořili jednotnou masu. Rozdílů vládl i mezi jednotkami: socialisté mohli provádět agitaci ve vlastním útvaru, jen velmi obtížně však mohli oslovovat rekruty v útvech dalších, aniž by na sebe upozornili, což dopad jejich práce značně omezovalo, dokud se nepřešlo k otevřené neposlušnosti. Podobný vliv jako radikálové v uniformách ovšem mohli překvapivě mít i důstojníci. Nerozhodnost nejvyšších velitelů tu byla klíčová. Vysoké armádní kruhy věděly nebo aspoň měly ponětí o jednáních

s vyhlídkou sesazení cara. Jejich příslušníci měli tedy důvod se obávat, že za tvrdý postup budou v případě změny vlády, nebo dokonce režimu, hnáni k odpovědnosti. Jejich snaha nechat první tři dny situaci vyhnit byla dána i tím. Nižší důstojníci tuto váhavost vy cítili. I důstojnický sbor se ostatně od začátku války proměnil: nová krev, potřebná vzhledem k tomu, že tolik starých oficírů padlo v uboze naplánovaných ofenzivách, z velké části pocházela spíše z měštanských kruhů než z dosavadních privilegovaných a tradicionalistických vrstev. Tito noví lidé neznali sympatizovali s liberalismem nebo dokonce i socialismem. Carův rozkaz skoncovat s protesty za každou cenu jim přišel nevhod, a někteří nejenže se proti nespokojenosti mužstva od 27. února nestavěli, ale dali jí sami průchod. Příčiny rychlého zhroucení carismu tedy byly rozmanité a je těžké určit, které z nich měly větší váhu.

POČÁTKY DVOVLÁDÍ

27. února začali poslanci Dumy jednat o nové vládě, nyní již bez ohledu na cara. Proti své vůli se čím dál tím víc pohybovali na půdě illegality. Vlak jim i tak ujížděl: v jiném křídle parlamentní budovy již kolem dvě stě padesátí socialistických předáků připravovalo volbu „petrohradského sovětu [tj. rady] zástupců dělníků a vojáků“, o jehož vytvoření se ve městě už dva dny hovořilo. Účast na výběru delegátů byla po celém městě tak vysoká, že jejich počet během několika dnů přesáhl tři tisíce [každá fabrika měla na tisíc dělníků po jednom delegátovi, menší závody byly zastoupeny jedním delegátem bez ohledu na počet zaměstnanců, po jednom zástupci volily i vojenské útvary]. Výzva vojenským jednotkám, aby do sovětu rovněž delegovala zástupce, byla oproti roku 1905 novinkou. Řada lidí v ulicích by uvítala, kdyby sověť převzal vládu sám, to však představitelé socialistických stran odmítli a její sestavení přenechali poslancům. Důvody byly dva: jednak představa [jistě trochu dogmatická], že zavedení socialismu musí předcházet kapitalismus a liberální demokracie, a tudíž je nutno přenechat liberálům vybudování demokratické parlamentní republiky se všemi občanskými svobodami [slova, shromažďování, spolčování ...]; jednak pocit malé kvalifikace k výkonu vládnutí, a hlavně strach, aby revoluci ve stylu Pařížské komuny nepotkal právě osud Pařížské komuny – izolace,

semknutí vyšších a středních tříd celé země a nakonec likvidace. Umírněný postup socialistů a přenechání iniciativy liberálům skutečně vedl k tomu, že generálové zasadili carismu ránu z milosti a k revoluci se bez odporu přidaly i regiony. Bohužel se brzy ukázalo, že umírnění socialisté tak jednali nejen z taktických důvodů, ale i z principu.

Sověť z roku 1905 měl v podstatě za úkol jen koordinaci stávkového a dalšího protivládního hnutí, administrativní činnosti přebíral spíš nadohoda tam, kde komunální úřady nebyly schopny plnit svou funkci. Vzhledem k tomu, že mocenské vakuum bylo nyní všeobecné, bylo ovšem tentokrát jeho postavení mnohem silnější a zdaleka se již neomezovalo na hlavní město. 3. března sestavili poslanci Prozatímní vládu složenou výhradně z liberálů [socialisté nabídku dvou ministerských křesel odmítli] s výjimkou ministra spravedlnosti, eserského poslance a advokáta Alexandra Kerenského. Řada dosud vůdčích poslanců se ovšem musela stáhnout do ústraní, neboť pro svou váhavost v únorových dnech a někdejší provládnost byli spojováni se starým režimem. Za cíl si Prozatímní vláda vytkla co nejrychlejší svolání Ústavodárného shromáždění zvoleného podle všeobecného, rovného, přímého a tajného hlasovacího práva, které mělo rozhodnout o budoucím politickém i sociálním uspořádání Ruska. Sověť pro změnu přislíbil vládě podporu, dokud bude její jednání v souladu se zájmy dělníků a vojáků, což bylo zároveň varování vládě a pokus o uchálení nedůvěřivých mas.

Už před vznikem Prozatímní vlády se ukázalo, kdo má v rukou reálnou moc. Vše začalo 1. března nařízením poslaneckého výboru, který právě jednal o složení vlády, aby se vojáci vrátili do kasáren a znovu se podřídili vojenské disciplíně. Ti si to vyložili jako pokus o obnovení nesnesitelných služebních podmínek [které patřily k příčinám, jež je vehnaly do povstání], potažmo o znovunastolení před-revolučních poměrů obecně. Zástupy vojáků vtrhly na jednání sovětu, od kterého si vymohly vydání proslulého „příkazu č. 1“. Ten zaváděl ve všech vojenských útvech od nejvyšších po nejvyšší výbory volené prostými vojáky a oprávněné jednat s důstojníky o podmínkách služby, materiální situaci vojáků, kázeňských věcech apod. Uvolňoval také disciplínu v době mimo službu. A závěrem proklamoval podřízení petrohradského vojska sovětu a neplatnost rozhodnutí

poslaneckého výboru Dumy, jestliže budou v rozporu s rozhodnutími sovětu. Tím si vedoucí činitelé sovětu neochotně a pod tlakem přisvojili část vládní pravomoci, s čímž Prozatímní vláde nebylo než se smířit.

Tím se v armádě vytvořila situace, která kopírovala dvojvládní na celostátní úrovni: stejně jako sověť kontroloval a usměrňoval politiku vlády, aniž by chtěl vládní moc sám převzít, vyjednávaly volené oddílové výbory s důstojníky, jejichž autorita také zatím nebyla zpochybňována – volitelnost a odvolatelnost důstojníků byla výslovně vyloučena. Zprvu ostatně byli důstojníci občas voleni i za členy výborů. I tady bylo ovšem záhy jasné, že nová rovnováha stojí čistě na ochotě vojáků ji respektovat.

Také v dílnách a továrnách se okamžitě začala prosazovat „dělnická kontrola“. Na rozdíl od vojska v tomto případě nešlo o žádnou novinku. Tovární výbory, které si nárokovaly právo spolurozhodovat s majitelem nebo manažery o všem, co mělo vztah k odměňování, pracovním podmínkám, organizaci práce a najímání či propouštění zaměstnanců, si dělníci volili již v roce 1905. Celý březen se také nesl ve znamení mohutných stávek mimo jiné za zvýšení inflací znehodnocených mezd, zkrácení pracovní doby na osm hodin denně, a mnoho dalších požadavků, včetně zákazu podřízeným tykat. Do samotné výroby a obchodní strategie dělníci šéfům zatím mluvit nechtěli, natož aby požadovali vyvlastnění kapitálu – přechod k socialismu ještě nebyl na pořadu dne.

Ve městech i ve vojsku se tak během necelého týdne ocitly vedle sebe na jedné straně instituce, které si kladly za cíl udržet tradiční autoritu státu, přeměnit ho v liberální demokracii západního typu a postavit ho do služby „občanské společnosti“ [čímž se nepřímo, často jen podvědomě myslely střední vrstvy], na druhé straně nové instituce širokých lidových mas, které se na stát dívaly skrz prsty právě proto, že cítily, komu má sloužit, a snažily se jeho moc [i moc zaměstnavatelů] co nejvíce omezit. Zároveň ale vznikalo i jiné, méně nápadné rozdělení mezi lidovými orgány na vyšší a nižší úrovni. Vedle petrohradského sovětu začaly postupně vznikat i sověty jednotlivých čtvrtí, v armádě se brzy projevil rozdíl mezi volenými výbory vojáků na úrovni divizí či celých frontových úseků oproti výborům v menších oddílech, a i v oborech, které rašily jako houby po dešti, se výbory základních organizací

vydávaly jiným směrem než celosvazové orgány.

Složení výborů bylo totiž v obou případech jiné: „nahofe“ se této úlohy ujímali příslušníci socialisticky orientované „intelligence“, bez jejíž odborné kvalifikace se dělníci neobešli ani v případech, kdy její vliv nepocítovali zrovna nejlépe, případně uvolnění straničtí aktivisté; „dole“ věnovali politické činnosti ve výborech svůj volný čas členové pracovního či vojenského kolektivu. A rychle se ukázalo, že důvěra dělnictva ke svým zástupcům je jen podmíněná: 5. [18.] března vydalo plénum petrohradského sovětu dělníky, aby v zájmu politické stability a ostráživosti před kontrarevolucí ukončili vlnu hospodářsky motivovaných stávek. Provolání vyvolalo velké rozčilení a v továrnách se začalo mluvit o odvolání a převolení delegátů sovětu. 10. [23.] března nakonec sověť vyjednal se zástupci zaměstnavatelů zavedení osmihodinové pracovní doby [v sobotu sedmihodinové], uznání podnikových výborů a zavedení paritních „smírčích komisí“.

Pro socialistické politiky to bylo varování: ministři Prozatímní vlády již v březnu výslovně uznávali, že bez součinnosti sovětu jsou zcela bez vlivu, i moc sovětu však stála výhradně na důvěře a dobrovolné spolupráci „nižších“ organizací [v zásadě tím byl naplněn jeden z požadavků „socialismu zdola“, ovšem zatím ještě v kapitalistickém systému]. Jelikož nižší orgány bylo v případě změny politických nálad oproti „vyšším“ snazší převolit, ocitli se jeho vůdcové záhy v překérní situaci.

REVOLUCE V REGIONECH

Do většiny ruských měst se zprávy o petrohradských nepokojích dostaly zpravidla v prvních dvou březnových dnech, a z dostupných informací už bylo možné vyčíst, že má režim namále. Revoluce tu proto měla poklidnější průběh – jen v několika málo případech došlo k bojům. Je to celkem pochopitelné: v hlavním městě dostala vojenská místa k použití síly výslovný pokyn od cara; v regionech nejen, že žádný rozkaz nepřišel, ale nikdo si netroufl sáhnout k represím na obranu moci, u níž bylo možné, že během několika hodin padne, a vystavit se tak pomstě nových vládců.

Přechod moci do nových rukou proběhl ve městech hladce a bleskově [na venkově to byl proces zdoluhavější, o čemž si povíme jindy]. K liberálním městským radám i zde přibýly dělnic-

ké a vojenské sověty [na rozdíl od Petrohradu tu často byl jeden sověť pro dělníky a další pro vojáky], čímž se dvojvládní rozšířilo do celé země. Přesto nebyla revoluce v regionech pouhou replikou té petrohradské a výzkumy posledních dvou desetiletí ukázaly, že logika událostí byla mnohdy rozdílná.

Socialistické strany pracovaly mimo hlavní město v podstatně odlišných podmínkách. Především tu byla ilegální činnost citelně obtížnější. Zřizování tajných organizací končovalo poměrně rychle jejich infiltrací a rozbitím policií, podzemní síť aktivistů působících v předvečer revoluce mezi petrohradskými továrními dělníky tu tedy neměly příliš obdoby. To neznamená, že by tu socialisté nebyli silně přítomni – naopak. Působili však skrze legální a oficiálně nepolitické organizace, především spotřební družstva a jiné svépomocné spolky, které se rozvíjely už před válkou a po zhroucení ekonomiky během válečných let výrazně nabyly na důležitosti. Někdy se mohlo jednat o maskované odborové organizace, většinou však tyto spolky byly skutečně tím, za co se vydávaly. Členové dělnických stran se v družstevním hnutí výrazně angažovali a skrze něj se dostávali do kontaktu s neorganizovanými masami. Vezmeme-li příklad devadesátitisícového sibiřského Krasnojarsku, kde dělnictvo dosahovalo počtu asi deseti tisíc obyvatel a počet členů místního družstva čítal zhruba dva a půl tisíce, získáme představu, jak významný nástroj to mohl být.

Socialisté mohli někdy v rámci družstev zprostředkovat protivládní myšlenky, zcela běžně se však ocitali v situaci, kdy spolupracovali se státními institucemi. Jako družstevní činitelé bývali totiž radnicemi jmenováni do komunálních komisí pro zásobování nebo pro péči o uprchlíky z válečných zón a mohli se dostat i do nepřímé součinnosti s celoruskými dobrovolnými organizacemi zřizovanými liberálními středními vrstvami, aby suplovaly selhávající státní úřady. V legálních spolkách i komunálních komisích se bez rozdílu angažovali eseri, menševici i bolševici a spory mezi „umírněnými“ a „radikály“ tu byly ve srovnání s hlavním městem nebo emigrací tlumené. Vždyť také spolupráce s magistrátem ve městě vzdáleném tisíce kilometrů od sídla vlády byla mnohem méně politicky konotovaná.

Prostřednictvím družstev a dalších spolků mobilizovali socialisté v prvních březnových dnech dělníky pro demonstrace na podporu revoluce a pro

volbu sovětů. Za delegáty v sovětech bývali nezřídka voleni dělníci se zkušenostmi s působením v družstevních představenstvech. Také způsob volby, procedury a institucionální podoba sovětů [zejména delegátské plénium versus výkonný výbor] v mnohém připomínaly družstevní stanovy, které v souladu s ruským zákonem o družstvech dělily pravomoci mezi valnou členskou hromadou a voleným představenstvem [jak ostatně již před třiceti lety ujasnili historikové, i petrohradský sovět v roce 1905 přejímal volební a jednací procedury známé dělníkům z odborů].

Ve spolupráci s radnicí pokračovali socialisté, nyní prostřednictvím sovětů, i po revoluci. Městská дума [zastupitelstvo], ovládaná povětšinou liberály, typicky iniciovala vznik například „Prozatímního výkonného výboru“ [název se lišil město od města], do něhož byli kromě části zastupitelů delegováni i zástupci místních „občanských iniciativ“, od organizací zaměstnavatelů nebo svobodných povolání [lékařů, právníků atd.] přes kulturní a vědecké spolky po dělnické odbory, družstva či záložny. Takový byl zprvu vývoj i v Moskvě, po Petrohradu druhém městě Ruska. Své zástupce vysílaly i sověty vojáků a dělníků. Dělníci a socialisté tak měli ve výborech výrazné zastoupení. V některých městech zaznívaly i návrhy sloučit občanský „výkonný výbor“ a sovět do jedné instituce.

Zdánlivý „třídní smír“ neměl v regionech dlouhého trvání – na to byla protikladnost zájmů vyšších a nižších tříd i v regionech příliš reálná. Už během března se dral na povrch elitářský pohled konzervativnějších liberálů na žádoucí podobu komunálních institucí a spory pracujících se zaměstnavateli tu byly stejné jako v Petrohradě. Politický konflikt zde nebyl tak vyhraněný, nicméně se vliv liberálů brzy rozplynul ještě více než v hlavním městě. Na samém začátku to však ještě nebylo patrné. Naopak, celostátně vlivní socialisté, kteří se nyní vraceli do Petrohradu z nuceného pobytu na Sibiři, přikázaného jim během války carskými úřady, začali v duchu atmosféry nasáté v regionálním prostředí táhnout socialistické strany doprava.

POLITICKÉ PROGRAMY – LIBERÁLOVÉ

První necelé dva měsíce ruské revoluce uplynuly ve znamení jásavého optimismu a přesvědčení, že nabytá svoboda přetvoří národ v novou spospo-

tost a každého jednotlivce v nového člověka. Odrazilo se to v horečném zakládání nejrůznějších občanských, charitativních, vědeckých, kulturních, vzdělávacích i jiných sdružení s nejrůznějšími okruhy činnosti. Trend se nevyhnul dosud upozadovaným skupinám, zejména ženám [ženy ze středních vrstev si během jara desetitisícovými demonstracemi vynutily zajištění volebního práva, což byla otázka, nad kterou jak socialističtí, tak i nesocialističtí politici váhali] a dělníkům, kteří využívali kratší pracovní doby k nabývání kulturních vymožeností, na něž měly dosud střední vrstvy monopol. Současně se v lidových masách projevoval i trend protichůdný, využití rozkladu donucovacích institucí k plnému „odvázání se“: bujaré oslavy a pouliční násilí, davové útoky na sklady alkoholu následované hromadnými pitkami, po nichž celá čtvrť končila namol opilá, byly dalším běžným zjevem těchto měsíců.

Optimismus se projevoval i vírou, že se podaří překlenout rozdíly v představách, jak má porevoluční Rusko vypadat, jmenovitě mezi liberály a socialisty. Převážná většina vůdců obou táborů ostatně pocházela ze stejného sociálního prostředí vysokoškolských intelektuálů, což usnadňovalo jejich vzájemnou domluvu. Zosobněním těchto nálad se stal Alexandr Kerenskij, pětatřicetiletý advokát a eserský poslanec, který se vyznamenal obhajobou socialistů v politických procesech a tvrdou kritikou carské vlády v parlamentu, a nyní v sobě spojoval funkce místopředsedy petrohradského sovětu a ministra spravedlnosti v Prozatímní vládě, kde byl jediným zástupcem socialistů. Jeho odvaha a zásadovost byly nesporné, politické koncepce však mlhavé: i jeho eserští kolegové o něm říkali, že si o sobě pouze myslí, že je socialista, ve skutečnosti je však pouze sociálně citící liberál [v tehdejší ruské inteligenci celkem běžný případ]. Díky tomu měl důvěru obou táborů [omezenou samozřejmě v tom socialistickém na „umírněné“] a stal se ihned nejoblíbenější a fakticky nejvlivnější osobou ve vládě. Jakmile se na začátku léta ukázalo, že protichůdné programy tak jednoduše skloubit nelze a Kerenskij nebyl schopný najít cestu ze slepé uličky, začala jeho popularita klesat. Podstatnější než jeho neschopnost a nerozhodnost ovšem bylo, že názorový proud, který ztělesňoval, nebyl na výši úkolu doby.

Jeden dojem se přesto potvrdil jako správný: zhroucení monarchistické,

kontrarevoluční pravice. Ani během únorových dnů, ani nikdy potom nebyla ruská pravice schopna zorganizovat v ulicích protiakci. Na svých schůzích mohly dosavadní elity pouze konstatovat vlastní bezmocnost. To je pozoruhodný vývoj, když uvážíme, že antiliberalní, antisemitské pravicové strany měly v letech 1905 až 1908 přes tři sta padesát tisíc členů [víc než všechny socialistické strany dohromady] a bojůvky proslulé svou krvavou násilností. Už v roce 1908 ovšem začal výrazný úpadek krajní pravice a nefunkčnost státního aparátu za války zcela podryla důvěru v tradiční systém. Prozatímní vláda se neustále obávala kontrarevoluce – celkem zbytečně.

V liberálním táboře se v podstatě jedinou funkční stranou stali konstituční demokraté neboli „kadeti“, kteří se v roce 1905 účastnili revoluce a po její porážce tvořili legální opozici. V roce 1905 měli také na liberály značně radikální sociální program, který výslovně požadoval osmihodinovou pracovní dobu a možnost účasti lidových vrstev na politickém rozhodování. Od té doby však prodělali posun doprava a na sociální experimenty se dívali s nedůvěrou. Proměnila se totiž skladba jejich příznivců: v roce 1905 oslovovali kadeti především skupiny, jejichž společenské postavení bylo založené spíše na vzdělání než na penězích: úředníky, svobodná povolání, akademiky a další. Podnikatelské kruhy naopak buď výslovně podporovaly status quo a carskou autokracii, nebo tvořily základnu oktabristů a dalších provládnicích, konzervativních liberálů. Kadeti ovšem postupně získali vliv i v této části středních vrstev – a ty zase získaly vliv na kadety. To vše v roce 1917, kdy byla sociální otázka stále naléhavější a výbušnější. Neúspěch ruského liberalismu tím byl téměř zpečetěn.

V podmínkách masové politiky měla podnikatelská buržoazie nevýhodu malého počtu, stejně jako akademicky vzdělané střední třídy, které se navíc zčásti hlásily [byť třeba jen vágně] k socialismu. A nižší střední vrstvy jako obchodní příručí, účetní, údržbáři a jiní nemanuálně pracující se za liberální řád mobilizovat nenechaly. Přesně naopak: tyto skupiny, tradičně usilující o uznání coby plnohodnotných příslušníků středních vrstev [a frustrované z toho, že se jim to nedařilo] a úzkostlivě dávající najevo povznesenost nad masami lidí pracujících ručně, nyní z titulu své námezdní práce zdůrazňovaly svou příslušnost k „dělnictvu“ – což byla od revoluce prestižní záležitost –

Protesty v petrohradských ulicích přerostly do celostátní vzpoury proti válce, hladu a sociálním nespravedlnostem [Foto: Wikimedia]

a úspěšně se domáhaly práva vysílat delegáty do sovětů. Socialistům se tak otevíraly možnosti, jaké se v dějinách vyskytují jen za velmi příznivých shod okolností.

POLITICKÉ PROGRAMY – SOCIALISTÉ

Z ruských socialistických stran byly významné tři: Strana socialistů–revolucionářů [PSR neboli „eseři“], bolševici a menševici [doslova „většinovci“ a „menšinovci“, jak se jim nepřilíší opodstatněně začalo říkat po rozštěpení sociálních demokratů na tyto dvě frakce roku 1903; oficiální název první z nich zněl „Sociálně demokratická dělnická strana Ruska/bolševici“ – RSDRP/b; druzí se formálně jmenovali pouze „Sociálně demokratická dělnická strana Ruska“ – RSDRP – označení „menševici“ bylo jen neoficiální]. Jelikož válka přinesla nové problémy a rozepře ohledně toho, jak se k nim stavět, vedly spíše napříč stranami než mezi nimi, mohlo se začátkem března 1917 leckomu zdát, že staré stranické dělení je překonané a dojde k velkému přeskupení. Takové

hlasy silně pociťovaly přetrvávání starých rozdíků.

Socialisté–revolucionáři byli jednoznačně nejsilnější. Kromě toho, že měli největší počet příznivců ve městech (mimo jiné díky tomu, že oslovovali i jiné skupiny než dělníky), měli jako jediní výrazný ohlas i mezi rolníky na venkově, kde žily přinejmenším tři čtvrtiny ruského obyvatelstva. Na venkov byly totiž jejich program i agitace historicky orientovány především: eseři při svém vzniku zhruba o patnáct let dříve navazovali na populistické hnutí devatenáctého století, které v rolnictvu vidělo jádro nezkaženého ruského národa a v průmyslu cizorodý a škodlivý import ze Západu. I když se eseři od tohoto tradicionalismu odpoutali, uznávali nyní průmyslové dělníky a vůbec obyvatele měst jako plnohodnotnou a potřebnou součást země a nevymezovali se již proti západním politickým vlivům [částečně ostatně do svého programu vtělili marxistickou analýzu, která jim jinak nebyla vlastní], stále na tradiční vesnickou občinu nahlíželi jako na vzor budoucího demokratického uspořádání Ruska. Jejich programem bylo vyvlast-

nění velkostatkářů, přerozdělení půdy mezi rolníky na rovnostářském základě a zákaz nakládat s ní jako se zbožím – tedy dělat z ní předmět koupě, prodeje nebo pronájmu.

Výhoda vysoké podpory byla vyvážena špatnou organizací a dlouholetými neshodami na základních otázkách, které válka jen prohloubila, což se později eserům stalo osudným. Zatím se ale hladce prosadilo umírněné křídlo podporující Prozatímní vládu, pokračování ve válce a spolupráci s kadety. Levá frakce ve straně byla příliš slabá a nejednotná a její výraznější představitelé pobývali v emigraci, odkud se vzhledem k obstrukcím ze strany spojeneckých zemí vrátili až během dubna a května. Rostoucí nespokojenost dělníků a posléze i rolníků s politikou umírněných socialistů však brzy dodala vítr do plachet tzv. levým eserům, kteří již ke konci jara v ulicích a fabrikách mnohdy spolupracovali s bolševiky v rozporu s linií vlastní stranické většiny.

Silné postavení měli v dělnictvu i menševici, u kterých už před revolucí rovněž převládala umírněná linie. Do

této polohy je přirozeně posouvalo to, že už před rokem 1905 ve snaze o vybudování masové strany kladli důraz na ekonomické boje dělníků více než na politické cíle. To zajistilo straně dělnickou podporu a sympatie odborů, které volily menševiky do svého vedení, také to ale mohlo vést k umírněnosti a ochotě ke kompromisům, které jí ve vyhozených dobách vyžadujících rozhodnou konfrontaci popularitu ubíraly. Již jednou to menševici poznali v letech 1912–14, znovu a mnohem tvrději to měli poznat v druhém pololetí 1917. Na jaře nicméně zažívali menševici vzestup, zejména když se 20. března [2. dubna] ze sibiřského vyhnanství vrátili významní straníční předáci v čele s gruzinským menševikem Iraklím Ceretělim. Tato skupina převzala vedení dosud značně chaotického fungujícího a politicky nejistě orientovaného petrohradského sovětu, jehož linii pak do září určovala. V duchu nazírání, které si s sebou přivezl z regionů, vedl Ceretěli sověť k ještě těsnější spolupráci s Prozatímní vládou a snaze o smírné urovnávání konfliktů. Ani u menševiků nebyli z této politiky všichni šťastní. Od května, kdy se do Ruska z emigrace vrátil představitel stranické levice Julij Martov, se proti ní začali vymezovat tzv. menševici–internacionalisté [říkalo se jim tak pro jejich odpor k válce], kteří nabývali na síle a postupovali společně s bolševiky a levými esery.

Na rozdíl od prvně jmenovaných dvou stran se bolševici proti světové válce stavěli od začátku naprosto odmítavě. Od svého vzniku více než o masovost usilovali o spolehlivou organizaci revolucionářů schopnou fungovat v ilegalitě a v příhodný okamžik strhnout proletariát do střetnutí s politickou mocí. Téměř neomezená politická svoboda po překvapivě rychlé únorové revoluci, která naopak právě z masovosti dělala velikou výhodu, jim proto přinesla nečekané komplikace. Ani převažující společenský pocit, že hlavní konflikt je už vyřešen, jim nepomohl.

Co však bylo horší: ukázalo se, že ani bolševici nejsou ohledně dalšího postupu příliš jednotní. Jejich vedoucí petrohradští činitelé, kteří nebyli v cizině a unikli za carismu zatčení [stejně jako u menševiků před návratem Ceretěliho to byli zčásti představitelé stranické druhé ligy], se v prvních dnech víceméně hlásili k Leninově strategii z roku 1905: bojovat rozhodně proti buržoazní Prozatímní vládě a usilovat o dobytí moci ve spojení s chudšími [tedy nejen těmi zcela

nemajetnými] rolníky. Změna nastala, když 12. [25.] března dorazila do hlavního města posila v podobě návratu sibiřských vyhnanců Stalina, Kameněva a Muranova. Podobně jako menševiky kolem Ceretěliho i je dovedla zkušenost s politickým vývojem mimo Petrohrad k větší smířlivosti vůči novému režimu. Kameněv zašel tak daleko, že v Pravdě, tiskovém orgánu strany podpořil 15. března vládní politiku setrvání ve válce s Německem. Jeho úvodník způsobil v petrohradské organizaci velkou nevoli členstva a výzvy k vyloučení čerstvě se navrátilí trojice. Jinak tomu bylo v regionech, kde taková stanoviska ani ve straně zatím ještě nebudila tak zásadní odpor. Vývoj se však nakonec ubíral jiným směrem.

LENINŮV NÁVRAT A DUBNOVÉ TEZE

Lenin, považovaný přes svou dlouholetou nepřítomnost v Rusku za hlavního, nikoliv však absolutního vůdce bolševiků, sledoval únorové události z švýcarského exilu. Relativně spolehlivé detaily o revoluci se dozvěděl až 4. [17.] března a ihned se jal prostřednictvím série dopisů zapřisahat své spolustraníky k nekompromisnímu odmítnutí Prozatímní vlády, chystající se dělníkům co nejdříve plody revoluce zkonfiskovat, a k vymezení se proti umírněným socialistům a jejich programu spolupráce s ní. Brzy zjistil, že stranický deník Pravda jeho první dopis proškrtal a další zcela přestal zveřejňovat. K návratu do Ruska mu Anglie a Francie, jež znaly jeho postoj k válce a nechtěly usnadnit práci politickému směru usilujícím o stažení jejich ruského spojení z boje, odmítly povolit průjezd jejich územím. Tak se nakonec Lenin odhodlal požádat o povolení k průjezdu Německa, které by naopak destabilizaci svého nepřítele uvítalo. Takový byl příběh opanceřovaného, extrateritorialitou obdařeného vlaku, kterým se Lenin 3. [16.] dubna dostal do Petrohradu a již při slavnostním uvítání na nádraží dal ve svém projevu jasně najevo, že ze své nekompromisnosti nehodlá slevovat.

Své myšlenky dále rozvinul v tzv. dubnových tezích, přednesených na stranické schůzi v následujících dvou dnech a otištěných Pravdou 7. [20.] dubna. Ke svým dosavadním vývodům přidal i jednu novou myšlenku: nutnost odmítnout parlamentní systém, který kadeti za asistence umírněných socialistů zamýšleli nastolit skrze

Ústavodárné shromáždění, a namísto toho přikročit rovnou k budování proletářské demokracie [nikoliv ještě socializmu, jak výslovně upřesnil], jejichž budoucích institucí měli současníci před zraky předobraz v podobě sovětů. Vzhledem k existenci sovětů považoval případné nastolení parlamentní demokracie za krok nikoliv vpřed, nýbrž zpět. Tím přisoudil sovětům roli, kterou v roce 1905 ještě neměly: nikoliv už jen orgánů koordinujících krátkodobé boje, ale také zárodků nového společenského uspořádání. Leninovo odmítnutí parlamentarismu se v této fázi ještě nevztahovalo na Ústavodárné shromáždění – ba právě ono mělo po svém zvolení proletářskou demokracii definitivně zavést.

Lenin se tedy rozešel se sociálně demokratickou tradicí, která liberální demokracii předpokládala jako nutné stádium. K tomuto přehodnocení ho vedl zážitek selhání západních demokracií [Francie a Británie] i polodemokracií [Německa a Rakouska] stejně jako evropské sociální demokracie v roce 1914. Tváří v tvář nebyvalému krveprolití, které toto selhání způsobilo, došel k závěru, že vede-li liberální demokracie k takovému výsledku, je k ničemu. Jeho pozdější politiku po roce 1917, zejména zavedení systému proklamujícího práva proletariátu, vůbec však neošetřujícího práva jednotlivce vůči státu, je třeba hodnotit i v tomto světle.

Svou koncepci neprosadil Lenin ve straně lehce. Jako první pro ni byli získáni nejmladší členové, formovaní již více válkou než předcházejícím vývojem [např. Molotov, narozený roku 1889, přijal nové ideje pohotověji než o deset let starší Stalin]. Vzhledem k námitkám, které ještě na stranické konferenci 24. až 29. dubna [7. až 12. května] zaznívaly, je udivující, že byla nakonec schválena téměř jednohlasně.

Strana se tím jasně vyřazovala z hlavního proudu. Netrvalo však dlouho, a v proletariátu se začala silnit poptávka po radikálních řešeních. Problémy se totiž hromadily: vztahy práce a kapitálu se rozhodně nestávaly idylickějšími, na venkově nabývala stále palčivějších rozměrů otázka pozemkové reformy, ke slovu se hlásily menšinové národnosti se žádostí o autonomii, a hlavně – válka dál vyčerpávala společnost a její konec byl v nedohlednu.

Martin Churáň

**SOLIDARITA
VYDÁVÁ
SOCIALISTICKÁ SOLIDARITA
WWW.SOCSOL.CZ**

Registrační číslo Ministerstva kultury ČR: E 20370
Redakční e-mail: redakce@socsol.cz
Předplatitelský e-mail: predplatne@socsol.cz
Doručovací adresa: Socialistická solidarita,
P.O. Box 469, III 21, Praha 1

ŠÉFREDAKTOR:

Jan Májiček

REDAKCE:

Martin Churáň, Eliška Kubicová,
Jan Májiček

KOREKTURY:

Jan Májiček,
Iva Hammerbauerová,
Jana Martincová

**AUTORSKÝMI TEXTY, PŘEKLADY
A ROZHOVORY PŘISPĚLI:**

Jana Martincová, Andrea Tobolová,
Lukáš Šenft, Marek Kříklán, Vojta Roček,
Jaroslav Chramosta, Iva Hammerbauerová,
Martin Churáň, Kristýna Trochtová, Martin Šaffek,
Artom Korjagin, Anastasie Molozina

ILUSTRACE:

Alexey Klyuykov

OBÁLKA:

Alexey Klyuykov

GRAFICKÁ ÚPRAVA:

Nela Klímová

**PRODEJNÍ MÍSTA
ČASOPISU:**

Kamenný obchod
Fair&bio
Sokolovská 29,
Praha 8

Galerie Tranzitdisplay
Ditrichova 9, Praha 2

Galerie Berlínskej model
Plk. Sochora 9,
Praha 7

klub Brácha Na Triku,
Oldřichova 40, Praha 2

kavárna Praha
Husova 18, Brno

Galerie TIC
Radnická 4, Brno

Kavárna Tři Očásci
Gorkého 37, Brno

**ČASOPIS SOLIDARITA JE NEVÝDĚLEČNÉ
PERIODIKUM. UTRŽENÉ PENÍZE
JSOU INVESTOVÁNY ZPĚT DO NÁKLADU
NÁSLEDUJÍCÍHO ČÍSLA.**

ZA ČÍM STOJÍME

IRACIONÁLNÍ A ABSURDNÍ SYSTÉM

Globální kapitalismus je systém nerovnosti, ve kterém chudí chudnou a bohatí bohatnou. Stamiliony hladoví a umírají na snadno léčitelné nemoci, zatímco je technologicky možný důstojný život pro všechny. Systém upírá drtivě většinu možnost rozvíjet své tvůrčí schopnosti a degraduje ji na úroveň stroje. Lidé jsou nuceni pracovat déle a na více úvazků, zatímco nezaměstnanost stále roste a uvrhuje další masy do chudoby a nejistoty. V kapitalismu vznikají války o suroviny a trhy, jsou drancovány přírodní zdroje, likvidována kulturní rozmanitost. Ačkoli jsou veškeré hodnoty tvořeny lidskou prací, kontrolu nad jejich distribucí má kapitál. Kapitalismus spočívá v honbě za ziskem na úkor lidských potřeb. Je to iracionální a absurdní systém.

ZA SOCIALISMUS ZDOLA

Jako alternativu ke kapitalismu nabízíme systém, který nazýváme socialismem zdola. Jedná se o systém samosprávných rad, jež rozhodují o politických i ekonomických otázkách. Demokracie zde není omezena na hlasování jednou za čtyři roky. Ale proniká dennodenně všemi oblastmi života společnosti. To umožňuje začít vytvářet společnost bez nezaměstnanosti, bez chudoby, bez útlatu.

Naprosto odmítáme režimy bývalého východního bloku ČSSR, SSR, ale také v Číně, na Kubě atd. Považujeme je za tzv. státněkapitalistické režimy. Jestliže dnešní kapitalismus je typický mocí nadnárodních korporací a jim poplatných parlamentů, měla tehdy veškerou ekonomickou a politickou moc třída stranické byrokracie. Hlásíme se k tradici levicové opozice vůči těmto režimům.

Podporujeme zápasy námězdnic pracujících za kratší pracovní dobu, vyšší mzdy, lepší pracovní podmínky, bezplatnou lékařskou péči a sociální zabezpečení a všechny ostatní emancipační snahy. Nespoléháme ovšem na parlamentní politiku. Jen nezávislá aktivita pracujících prostřednictvím stávek, kampaní, manifestací apod. může vést k systémové změně. Jen sami pracující mohou dosáhnout svého vlastního osvobození.

SOLIDARITA

Úsilí o socialismus zdola je součástí celosvětového boje. Prosazujeme solidaritu s pracujícími, nezaměstnanými a utlačovanými v jiných zemích. Jsme v zásadní a aktivní opozici vůči všemu, co proti sobě staví neprivilegované obyvatele různých zemí, různé národnosti, různé barvy pleti, různého pohlaví, sexuální orientace, náboženství či profese. Podporujeme tedy kampaně a boje proti rasismu a xenofobii; proti islamofobii, nesnášenlivosti vůči Romům apod. Bojujeme za úplnou politickou, ekonomickou a sociální rovnost žen a mužů, vystupujeme proti diskriminaci na základě sexuální orientace. Fašismus a nacismus považujeme za zásadní hrozby všem dosaženým demokratickým a sociálním právům. Ačkoli jejich hesla často znějí antikapitalisticky, ve

skutečnosti jsou fašismus a nacismus pokračováním kapitalismu, jen jinými prostředky. V dobách krize jsou tyto politické hrozby zvláště aktuální.

REVOLUČNÍ ORGANIZACE

Kapitalistický systém vytvořil vysoce organizované instituce včetně státu, které kontrolují bohatí, média a represivní složky. Abychom čelili moci těchto institucí, musíme se sami organizovat. Chceme být zárodkem revoluční strany, která bude spojoval aktivisty různých hnutí a pracující třídy. Na rozdíl od parlamentních stran pro ni bude účast ve volbách jen prostředkem, jak dále šířit myšlenky svobody, rovnosti a solidarity. Tato revoluční organizace může zásadně přispět k tomu, aby emancipační hnutí sílila, a podílet se na rozvíjení myšlenek a strategií, které povedou k překonání kapitalismu.

SOC SOL V SOCIÁLNÍM HNUTÍ

1998

Rasisty je zavražděn zahraniční student. SocSol iniciuje sérii bouřlivých protestních demonstrací. Vzniká Iniciativa proti rasismu. Její aktivisté např. Pfelepují volební billboardy republikánů, pořádají blokády volebních stánků. Přispějeme k tomu, že v českém parlamentu nesedí fašisté.

2000

V Praze se připravuje velký sjezd finančníků z MMF. Ti se významnou měrou podílejí na sociální a ekologické devastaci světa. Chystá se protestní demonstrace a Kontrasummit. SocSol se aktivně zapojuje do Iniciativy proti ekonomické globalizaci [INPEG]. Protesty jsou velkým úspěchem alterglobalizačního hnutí. Na demonstraci se sjede 15 000 lidí, finančníci končí o den dříve.

2002

Ve Florencii se koná první Evropské sociální fórum [ESF]. Zde probíhá miliónový protest proti chystané invazi do Iráku. SocSol jako jediná česká antikapitalistická organizace pořádá na fórum výpravu. Organizujeme také početné výpravy z ČR na následná ESF v Paříži a Londýně.

2003

Bush útočí na Irák. SocSol inspirovuje vznik Iniciativy proti válce a podílí se na jejím fungování. Iniciativa se stává ohniskem demonstrací proti chystané invazi. I lidé v ČR se tak zapojí do největší světové protiválečné demonstrace v dějinách. 15. 2. 2003 protestuje 15 miliónů lidí.

2006

Plánuje se vybudování raketové základny v ČR. Vzniká Iniciativa Ne základnám. Ta sdružuje více než čtyřicet organizací, pořádá debaty, happeningy a demonstrace. U vzniku však byly organizace pouze tři, mj. SocSol. Stavba základny je nakonec zastavena, což znamená

velké vítězství demokracie v ČR a posílení hnutí proti globálnímu kapitalismu.

2010

Pravicová vláda ODS, TOP a Věcí veřejných chystá drastické škrtů v sociální sféře. Postihnout mají především ty nejchudší. V srpnu se dává dohromady ProAlt – iniciativa pro kritiku reforem a na podporu alternativ. Jedná se o dosud nejpěstřejší a nejširší levicovou platformu v ČR. Je v centru aktivistického odporu proti reformám, spolupracuje s odbory a organizuje tisícové demonstrace. Socialistická Solidarita se jako jediná radikálně levicová skupina v ČR do ProAlt zapojuje od samého počátku.

2011

SocSol stojí u vzniku iniciativy Za svobodné vysoké školy, která na jaře organizuje dosud největší studentské protesty od roku 1989. Deset tisíc studentů pochoduje Prahou v rámci tzv. Týdne neklidu. Do něj se zapojí další tisíce studentů po celé republice a organizují happeningy, přednášky a debaty. Plánované vysokoškolské reformy jsou zastaveny.

2012

Protesty proti pravicové vládě škrtů sílí. Členové SocSol se aktivně podílejí na vzniku platformy STOP VLÁDĚ. Ta spojí přes 50 odborových svazů, občanských iniciativ a zájmových sdružení. Uspořádá několik protestních akcí včetně více jak 100 000 demonstrace na Václavském náměstí. Ta se stane symbolem odporu proti neoliberálním reformám.

2013

Zvedá se další vlna protiromských pochodů, v některých případech se rozvíjejí v pouliční násilí. Aktivisté SocSol pomáhají s organizací protiakcí. Díky blokádám neonacistických pochodů se daří držet davu "slušných Čechů" mimo romská sídliště.

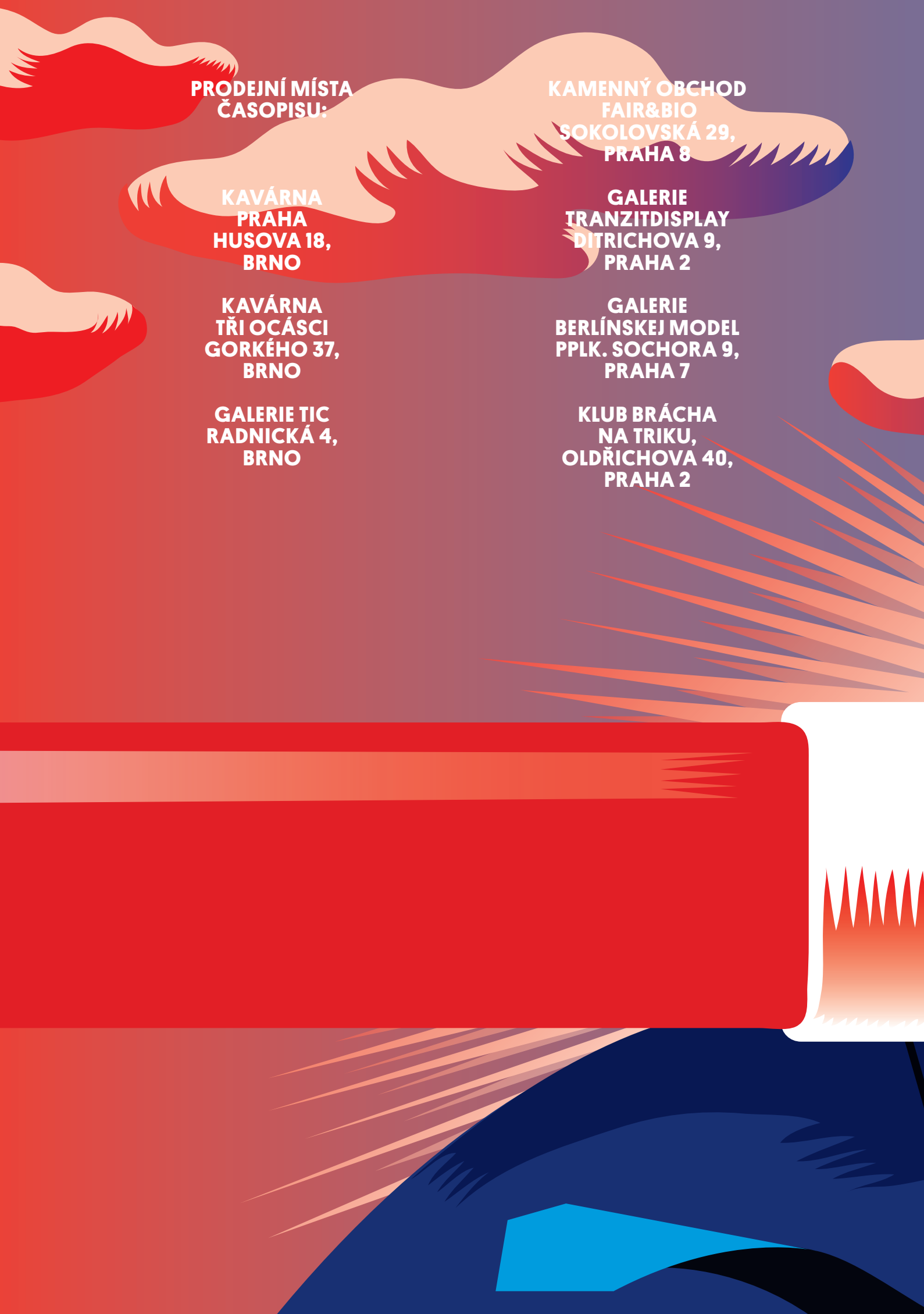
2014

V druhé polovině roku začínají stále více proudit informace o dojednáváních smlouvách TTIP a CETA. SocSol se zapojuje do společné platformy STOP TTIP CZ, která začne pořádát semináře, konference a debaty o TTIP a uspořádá také první demonstraci proti oběma smlouvám.

2015

Především v souvislosti s katastrofální humanitární situací v Sýrii a Iráku přichází do Evropy vlna uprchlíků z této oblasti. Českou republikou se přelévá vlna islamofobie, aktivitu začínají rozvíjet rozličné rasistické a fašistické spolky. Autentická levice včetně SocSol organizuje protidemonstrace, jako koordinační platforma vzniká Zleva proti xenofobii.

NÁŠ BOJ POKRAČUJE. PŘIDEJTE SE K NÁM!

**PRODEJNÍ MÍSTA
ČASOPISU:**

**KAMENNÝ OBCHOD
FAIR&BIO
SOKOLOVSKÁ 29,
PRAHA 8**

**KAVÁRNA
PRAHA
HUŠOVA 18,
BRNO**

**GALERIE
TRANZITDISPLAY
DITRICOVA 9,
PRAHA 2**

**KAVÁRNA
TŘI OCÁSCI
GORKÉHO 37,
BRNO**

**GALERIE
BERLÍNSKEJ MODEL
PPLK. SOCHORA 9,
PRAHA 7**

**GALERIE TIC
RADNICKÁ 4,
BRNO**

**KLUB BRÁCHA
NA TRIKU,
OLDŘICHOVA 40,
PRAHA 2**